

З М І С Т

МОВОЗНАВСТВО І ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

ГОЛОФРАЗИСНІ КОНСТРУКЦІЇ У АНГЛІЙСЬКИХ ТА ФРАНЦУЗЬКИХ ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ (англійською мовою)	
<i>Гольцова М. Г., Вітомська Н. М.</i>	5
ГРАМАТИЧНА ВАЛЕНТНІСТЬ У СТРУКТУРІ СИНТАКСИЧНО НЕЧЛЕНОВАНИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ	
<i>Личук М. І.</i>	14
МЕТОНІМІЯ ДЛЯ ОПИСУ КОНЦЕПТУ СУМНІВ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ	
<i>Ніжнік Л. І.</i>	25
ОСНОВНІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКОМОВНИХ МЕТАФОР УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (на матеріалі аграрної реклами)	
<i>Ольховська Н. С., Міхійченко Н. А.</i>	35
ЕПІСТОЛЯРНИЙ ДИСКУРС «ЛИСТИ ДО ОЛЕСЯ ГОНЧАРА»: АДРЕСАТНО-АДРЕСАНТНА СТРАТЕГІЯ	
<i>Степаненко Н. С.</i>	47

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

КОНЦЕПТ «ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ» СЬОГОДЕННЯ: ДЖЕРЕЛА, СТАН, ПЕРСПЕКТИВИ	
<i>Вакулик І. В.</i>	57
ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРАГМАТИЧНА РОЛЬ ЕВФЕМІЗМІВ ТА ДИСФЕМІЗМІВ В АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ТА ЗМІ	
<i>Сидорук Г. І., Самойленко Ю. І.</i>	68
ПИТАННЯ ПОЛІТИКОРЕКТНОЇ МОВИ У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ (англійською мовою)	
<i>Туріцина О. М.</i>	80

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

ІКТ СТРАТЕГІЇ МАЙБУТНІХ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ (англійською мовою)	
<i>Стрілець В. В.</i>	91
КРАЇНОЗНАВЧИЙ МАТЕРІАЛ ЯК НЕОБХІДНИЙ КОМПОНЕНТ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	
<i>Цимбал С. В., Яременко Н. В.</i>	102
ВЕРБАЛЬНІ АСПЕКТИ МІЖОСОБОВОГО СПІЛКУВАННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	
<i>Черепинська А., Бевзо Г., Журавльов В.</i>	112
ВИХОВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОСТІ У МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ (англійською мовою)	
<i>Чайка О. І.</i>	123

C O N T E N T S

LINGUISTICS AND TRANSLATION STUDIES

HOLOPHRASTIC CONSTRUCTIONS IN ENGLISH AND FRENCH FICTION	
<i>Holtsova M. H., Vitomska N. M.</i>	5
GRAMMATICAL VALENCE IN THE STRUCTURE OF SYNTACTICALLY NON-SEGMENTED WORD-COMBINATION	
<i>Lychuk M. I.</i>	14
METONYMY TO DESCRIBE CONCEPT DOUBT IN ENGLISH ARTISTIC DISCOURSE	
<i>Nizhnik L. I.</i>	25
THE MAIN DIFFICULTIES IN TRANSLATION OF NIMETSKOMOV'S METAPHORS UKRAINIAN MOVIE (on the materials of agricultural advertising)	
<i>Olkhovska N. S., Mikhienko N. A.</i>	35
THE EPISTOLARY DISCOURSE "LETTERS TO OLES HONCHAR": AN ADDRESSEE-ADDRESSER STRATEGY	
<i>Stepanenko N. S.</i>	47

COMMUNICATION STUDIES

THE CONCEPT OF "INFORMATION SPACE" OF THE PRESENT: SOURCES, STATE, PROSPECTS <i>Vakulyk I. I.</i>	57
FUNCTIONAL AND PRAGMATIC ROLE OF EUPHEMISMS AND DYSPEMISMS IN ENGLISH POLITICAL DISCOURSE AND THE MEDIA <i>Sydooruk H. I., Samoilenko Yu. I.</i>	68
THE ISSUE OF POLITICALLY CORRECT LANGUAGE IN MASS AND SOCIAL MEDIA <i>Turitsyna O. M.</i>	80

THEORY AND METHODS OF TEACHING

ICT-BASED TRANSLATION STRATEGIES OF PROSPECTIVE SCIENTIFIC AND TECHNICAL TRANSLATORS <i>Strilets V. V.</i>	91
REGIONAL STUDY MATERIAL AS A NECESSARY COMPONENT OF THE ENGLISH LANGUAGE STUDYING BY STUDENTS OF NON-LANGUAGE SPECIALTIES <i>Tsymbol S. V., Yaremenko N. V.</i>	102
VERBAL ASPECTS OF INTERPERSONAL COMMUNICATION IN ENGLISH <i>Cherepynska A., Bevzo H., Zhuravlov V.</i>	112
IMPLEMENTING TECHNOLOGY OF POLY- /MULTICULTURAL EDUCATION FOR FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS: INTEGRATED APPROACH <i>Chaika O. I.</i>	123

**LINGUISTICS AND TRANSLATION STUDIES.
МОВОЗНАВСТВО І ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО**

УДК 811.111'373.611

[http://doi.org/10.31548/philolog13\(4_2\).2022.001](http://doi.org/10.31548/philolog13(4_2).2022.001)

**HOLOPHRASTIC CONSTRUCTIONS IN ENGLISH AND FRENCH FICTION
ГОЛОФРАЗИСНІ КОНСТРУКЦІЇ В АНГЛІЙСЬКИХ
ТА ФРАНЦУЗЬКИХ ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ**

M. H. HOLTSOVA, PhD in Philology,
Associate Professor, Department of Romance and Germanic Languages and Translation

М.Г. ГОЛЬЦОВА, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри романо-германських мов і перекладу

E-mail: mariam88@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-2385-436X>

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine
Національний університет біоресурсів і природокористування України

N. M. VITOMSKA, PhD in Philology,
Associate Professor, Department of Spanish and French Philology

Н. М. ВІТОМСЬКА, доцент кафедри іспанської та французької філології

E-mail: vitomaska1958@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-9741-9689>

Kyiv National Linguistic University, Kyiv, Ukraine
Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ, Україна

Abstract. *Holophrasis is an occasional type of lexical and syntactic method of word formation in which a syntactic unit is transformed into a lexical one. Holophrastic constructions (HCs) are a productive method of occasional word formation in English and French writing. HCs are typically used to enhance expressiveness, conciseness, and accuracy in writing. In this study, we examined HCs in the language of modern English and French writers in terms of their syntactic structure, semantics, graphical representation, and functions.*

To achieve this goal, methods of induction and deduction, word-forming analysis and linguistic definition have been used. Holophrastic constructions, collected by a continuous sample of works of French and English-language fiction, have become the research material. We found that the HCs in our texts consisted of between two and twenty-six components, suggesting a high ceiling on the number of units that can be combined to make a HC. While most of the HCs in the texts were semantically transparent, there were several semantically opaque examples that required additional cultural and intertextual knowledge to decode. The HCs in both English and French were represented visually in several ways: hyphens, italics, capitalisation, and the combination of these methods.

The article has presented nominative and attributive HCs with different stylistic loads. Nominative HCs refer to certain concepts and phenomena of reality, giving them greater expressiveness and originality. Attributive HCs are formed to express the quality of an object using lexical, semantic and morphological means. HCs in our texts served various functions: nominative, descriptive, pragmatic, and as a way to compress content. The context of holophrastic construction use is usually limited by the sentence in which it is used. The emphatic nature, vivid expressiveness, self-contextualisation and ability to conserve linguistic efforts are distinguishing features of HCs.

Keywords: *occasional lexical unit; holophrasis, holophrastic construction; language economy; modern English and French fiction.*

Introduction. The English and French word-building systems are characterized by the frequent formation of compound and composite words. The study of these

composite words, or holophrastic constructions (HCs), is aimed at revealing the features of HCs and the mechanisms underlying them.

Syntactic compounding and HCs are considered the most economical means of describing concepts and concrete phenomena, and their use in both English and French literature is increasing. The study of these new formations in modern texts that specifically reinterpret creative compounding is a new and promising avenue for research. The study of how HCs function in modern texts can potentially reveal their functional specificity, as well as their role in realizing the informational and emotional potential of literary texts.

Literature review. Occasional words and word combinations or occasionalisms, that characterized by unusual form, concentration of semantic load, and variety of functions, have been a consistent focus of scientific research both in European linguistics [9; 10; 14; 33] and Ukrainian one [1; 3; 4; 5; 19; 25].

Belinda Crawford Camiciottoli in her article [10], offered an in-depth analysis of hyphenated phrasal expressions (HPEs) in the American edition of *Vogue*. Her study provides a useful benchmark for contrastive studies aiming to understand extent to which HPE usage in American *Vogue* may influence the writing styles of journalists of other language backgrounds, with particular reference to Italian fashion journalism [10]. In a previous article, “My almost-leggings-so-I’m-kind-of-cheating jeans,” [9] she explored contemporary fashion discourse through a systematic analysis of hyphenated holophrastic constructions, viewing them as linguistic features that are analytically challenging but have strong expressive potential.

Carola Trips introduced a “train once, use many” approach for the syntactic analysis of phrasal compounds [33] and proposed a method that used a state-of-the-art dependency parser not only to analyse sentences but also to compound the non-head of phrasal compounds in a well-defined particular condition which is the analysis of the non-head spanning from the left boundary to the nominal head of the phrasal compound.

Trips and Kornfilt in their research [34] discussed the properties of phrasal compounds in English, German, Turkish and Sakha, a Turkic language. They addressed the question of the formal status of the

elements in phrasal compounds, investigating and comparing the languages under discussion.

Guenther, Kotowski, and Plag presented data from the Corpus of Contemporary American English that verified the existence of adjectival phrasal compounds in the English language. The authors demonstrated that these compounds are similar to non-phrasal adjectival compounds and to nominal phrasal compounds [14].

In Ukrainian linguistics, Kalyta and Klymenyuk studied the regularities in the functioning of HCs in English literary prose. They defined HC as “a synthetically formed composite lexical unit that combines features of a word, a word-combination, or a sentence, and which figuratively and precisely represents in communication the integrative pictures of the individuals’ thinking or behavior” [19, p. 77]. The authors presented a generalized classification of linguistic properties of HCs as well as examples of their actualization in English literary texts. They systematized English HCs according to the most significant features of their linguistic expression: communicative and pragmatic aim, form of expressing meaning, degree of their emotional loading, their syntactic function in the sentence (subject, predicate, object, attribute, or adverbial modifier) and their structure.

Koloyiz highlighted peculiarities of individual authors word-formation processes in creating nonce words in the Ukrainian language – the words that had been created for a unique occasion [3]. Degtyareva paid special attention to the notion of holophrasis while studying the stylistic means of language economy in Ukrainian postmodern fiction, for example: **лак-із-цяточками, лак-із-квіточками, аж нарешті в десятому, слава-тобі-Господи, нормальний колір; виключної до-себе-належності; її дотеперішня воля-до-влади; після нової сварки-на-межі-розриву; Ленця-не-Ленця з сонячної сторони тролейбуса врешті відчуває, що на неї дивляться, й повертає голову** [2]. Degtyareva [1] stated that holophrasis is widely used in Romance and Germanic languages due to the fact that some features of agglutinative morphology, linguistic economy, avoidance of complex

syntactic structures and amplification of adjectives are the characteristic features of these languages. Thus, the appearance of HCs in Ukrainian is the notion of language interference and the definite influence of English on the Ukrainian language can be noticed.

Goltsova, in her latest paper “Holophrastic constructions as a means of occasional word formation in English popular fiction” [13] examined the theoretical aspects of holophrasis as a means of occasional word formation in the English language, revealing the peculiarities of HCs as they function in modern English fiction.

The aim of the article is to analyse the structure, semantics and functioning of HCs in modern English and French fiction.

Materials and research methods.

Novels by French and English writers served as research material. Examples of English HCs have been taken from English modern fiction, in particular from E. L. James's sensuous romance *Fifty Shades of Grey* and its sequels, *Fifty Shades Darker*, *Fifty Shades Freed* and *Grey*; from four novels by M. Keyes – *The Last Chance Saloon*, *Angels*, *The Break*, and *Grown Ups*; from the novels of bestselling author of *P.S., I Love You* – C. Ahern. The data processed in the paper also include the novels written by Jamaican-American author Nicola Yoon: *The Sun is Also a Star* and *Everything, Everything*, which were translated into more than forty languages, so we can compare the rendering of HCs in English, French and Ukrainian languages. Some examples have been extracted from chick lit books *Chasing Harry Winston* by L. Weisberger and *Confessions of a Shopaholic* by S. Kinsella

The data presented herein were obtained from the novels of the following French writers: P. Daninos *Un certain Monsieur Blot* [11], J. Prévert *Fatras* [26], R. Queneau *Le chiendent* [27], C. Rivoyre *Le voyage à l'envers* [28], C. Roy *La maison qui s'envole* [29], R. Sabatier *Les Enfants de l'été* [30], J. Giono *Le chant du monde* [12]. Definitely, their works are not so modern in comparison with English ones that we have chosen as our research material, but we have done this on purpose as it has helped us to compare the use of HCs within different literary periods.

The research methodology was based on general scientific methods of induction and deduction, the empirical and theoretical methods of analysis and synthesis, the method of continuous sampling, word-forming analysis and linguistic definitions, and the method of describing and interpreting examples when a phrase or fragment becomes one word-concept while acquiring new semantic connotations.

Results and discussion. It is crucial to define the term ‘holophrasis’. It was coined by German-American educator and political philosopher Francis Lieber in 1853 to refer to a “combination of many ideas into a single word” [32, p. 31].

Holophrasis (from Greek *holos* – ‘whole’ and *phrases* – ‘utterance’) can be defined as a productive mode of forming words or special syntagmatic units that transforms a syntactic unit into its lexical equivalent.

The term ‘holophrastic construction’ is slightly ambiguous, as its definition includes a variety of types of compounds, including **phrasal compounds** [14, p. 75; 33; 34], **hyphenated phrasal expressions** [9; 10], **creative compounds** [9; 10], **sentence epithets** [31, p. 361], and **occasional word formation** [13]. We use the term ‘holophrastic construction’, defining it as multi-word item that semantically and syntactically forms a meaningful and inseparable unit.

These complex constructions occur because of the syntactic structure of Romance and Germanic languages and the need to transform whole sentences into nominal units and use them in context as an adjective or as a noun. Such constructions absorb language units of different grammatical natures: different parts of speech, phrases, clauses, and whole sentences. HCs are syntactically complex entities that are graphically connected in writing using hyphens, but semantically they are one language image, one concept, a separate semantic component that captures the speaker's flow of associations. Therefore, despite the length and complexity of HCs, they are easily decoded by recipients, in fact, they are even easier for readers to understand than classical participial, coordinate, and subordinate clauses.

However, the translation of such neologisms can pose challenges for translators of modern fiction. The problem of translating these constructions is quite interesting and relevant, and we are planning to address this issue in our further research.

Creating HCs. Substantivation and adjectivation are the main methods used to form HCs. Substantivation is formation of new nouns from different parts of speech without derivation, for instance: *There's respect in there, charm, a bit of **pretender-to-the-throne** [23]; It's not just the **fear-of-dying** and, worse, the **fear-of-becoming-jowly**, it's because I work in PR, a dynamic, youthful sector, which does not value the 'less-young' among us [22].*

Some HCs become common words (*forget-me-not, stay-at-home, mother-to-be, do-it-yourself, up-and-coming, out-of-tune*). In this case, they can become a derivative basis for suffix derivation (*do-it-yourself* → *do-it-yourselfer*): *We are besieged by **do-it-yourselfers** wanting to spruce up their homes [16].* But most often, such phrases remain occasional, without going beyond the scope of the literary work.

The majority of HCs are formed by adjectivation. According to linguist Halyna Stashko, these constructions are defined as sentence epithets, expressed by integrated sentences (e.g. *a 'well-that's-the-story-what-are-we-going-to-do-about-it' air*) [31, p. 361].

In our research we term these constructions as adjectival or attributive HCs, as they are almost exclusively in the attributive position. Examples of attributive HCs include: *I'm much more of a **curl-up-with-a-book-in-a-comfy-chair-by-the-fire** kind of girl [16]; By Wednesday, she's much better, and I no longer have to endure the sight of her **pink-flannel-with-too-many-rabbits** PJs [16]; ...l'honnête homme, l' Ami sûr **dont-l'éclatant-succès-rejaillissait-sur-la-Maison-tout-entière...** [11, p. 172].*

In such cases attributive HCs lose their independence, graphically and syntactically becoming like a word. Attributive HCs usually modify the following nouns: 'talk', 'shrug', 'manner', 'gesture', 'look', 'laugh', 'voice', 'smile', 'tone', 'face', 'expression', 'attitude', 'beliefs', 'nod' and others that describe manner of speaking, behaviour, facial expression, or the attitude of a person, for instance: *Mortified, Tara*

*quickly shut up with her dramatic, it's-all-over **talk** [20]; He'd grinned, given her his what-can-I-say? **shrug** [20]; Lorcan gave an Aw-shucks-it-was-nothing **grin** [20]; I give him the biggest-bluest-longest-eye-lashed **look** that I can manage [15]; Myles exchanged a what-the-hell's-up-with-him? **look** with Bruce and Jason [20]; I laughed a soft, wifely, you-total-lunatic **laugh** [22]; Trying to keep my prone-to-quaver-under-pressure **voice** free of tell-tale traces of fear [21]; I held up my hands and shrugged in a what-can-you-do **manner** [22]; Kiara grasps Sofie's hand in a we-shall-overcome **gesture** [22]; He gives me a how-cute-is-she **smile** [22]; Mum rearranged her features into her I'm-going-to-be-a-granny-again **expression** [21]; He gives me a don't-be-stupid **stare** [16]; She was giving him the I'm-not-angry-I'm-disappointed **treatment** [23]; I give her my I-completely-understand-and-will-respect-your-privacy **nod** [18].*

Let us now turn to the functioning of HCs in the works of French masters of literary writing. In French, certain notional or even functional words, word combinations, utterances, or sentences are considered substantiated if they are preceded by *un déterminant*, that is, the word that attaches them to the noun category. Such a word can be an article, a demonstrative, possessive, or a quantitative adjective. Among the most striking cases of substantiation is the substantiation of a sentence or a word combination: *le qu' en dira-t-on* (what will people say about this?); *un va-nu-pied* (a very poor person); *un je-m'en-foutiste* (a person who doesn't care); *le je-m'en-fichisme* or *le je-m'en-foutisme* (complete indifference, apathy).

Using HCs in French highlights the characteristic features of objects. Many examples of this function are found in kitchen utensils: a peeler for removing shells of the desired thickness, a vegetable cutter for potatoes, an egg cutter to cut it into thin circles: *il fit l'acquisition de l'épluche-patates; sur le point de partir il ne put résister aux charmes du coupe-oeufs-durs-en tranches-minces et l'acheta* [27, p. 90]. This unusual form only increases the pragmatic load and expressiveness of the designated object.

Other HCs with nominative and attributive dominants have religious meanings: *Pessimiste ère chantait super-fils-*

ciel Il faut bien que le genèse se passe chantait le Père [26, p. 231]. They also capture grotesque and ironic characteristics of the characters:

1) People: *Ce sont, en réalité, des sur-sous-développés, des sauvages, incapables d'apprécier les bienfaits de la Satellisation* [26, p. 67]; *et la Mère Coupe-toujours a le bonjour* [26, p. 281]; *Quels que soient la pureté de vos sentiment, ... vous n'êtes, Tristan, qu'un-beau-salaud; des hommes qui ne-demandent-que-ça* [11, p. 74]; *qui peuvent dire en un clin d'œil si le vent est sud-sud-est ou nord-nord-ouest* [11, p. 126]; *la mélancolique répétitrice-dont-la-famille-a-eu-des-revers* [11, p. 161]; *alors, Monsieur Poudre-d'escampette, pas trop fâché de nous revoir* [28, p. 25]; *Madame Combien-de-fois, Madame Combien-de-sous, tu l'a achetée* [28, p. 270]; *nos amis le gras et le maigre, c'est-à-dire Quinze-Côtelettes et Outre-à-Huile* [30, p. 95]; *C'est le Conseil des Vingt-Sept. Ce sont les Trois-fois-Neuf* [30, p. 124];

2) Things: *l'épluche-pommes-de-terre* [27, p. 90]; *coupe-oeufs-durs* [27, p. 181]; *Qu'est-ce qu'il y dans un djinn-fils* [27, p. 183];

3) Phenomena: *aujourd'hui les Noirs commencent à parler grand-nègre* [26, p. 44]; *Evadés des camps d'électro-rééducation nationale, lors de la dernière conflagration terrifiante* [26, p. 67]; *un vieux grimoire de science-crucifiction* [26, p. 68]; *une quelque sorte d'auto-misogyno-oratorio injouable* [26, p. 199];

4) Events: *Le Grand-Livre-du-Mois* [28, p. 5]; *on finissai toujours par tirer-z-à-la-courte-paille* [29, p. 20];

5) Ideas: *l'obstination d'un six-day-man* [27, p. 254]; *Seuls, le nouveau-né et le singe font de véritables pieds-de-nez* [26, p. 26]; *je sais que le plus-que-bonheur se rapproche de moi* [28, p. 94]; *lancer une déclaration pied-dans-le-plat et trouble-fête* [28, p. 65]; *un athée, il fait de Dieu barbe-de-paille!* [30, p. 66]; *la ville-pas-ville* [30, p. 62]; *Elle dit n'importe quoi, mais c'est du n'importe-quoi joli. Je préfère cela au bien-choisi pas beau* [30, p. 69].

The decoding of many HCs requires cultural knowledge. For example, in Daninos's texts we observe culturally loaded HCs, for example: *Un manque total de bon sens ... Du-plus-élé-men-taire-bon-sens* [11, p. 135]; *Je fais maintenant partie de ce qu'en haut lieu on nomme, à l'américaine, les yes-men... alors qu'auparavant je n'étais*

qu'un nod-men [11, p. 170]; *l'honnête homme, l'Ami sûr dont-l'éclatant-succès-rejaillissait-sur-la-Maison-tout-entière* [11, p. 172].

Deducing implicatures from the above constructions, we understand that the HC **Du-plus-élé-men-taire-bon-sens** means a complete lack of common sense. The HCs **yes-men** and **nod-men** are borrowed from English. While "yes-man" is commonly used in English to denote those who accede easily to the wishes of others, "nod-men" is created by taking two English words that do not normally co-occur and simultaneously borrowing them to form a novel HC.

The structural classification of HCs.

HCs can be divided according to their structure into two-component, or multicomponent (three-component, four-component, and so on) units:

1) Two-component HCs: **eat-in** – *no, banquet-in* – *kitchen* [15]; *Floyd fixed me with a dazzling melon-wide grin* [16]; *et la Mère Coupe-toujours a le bonjour* [26, p. 281].

2) Three-component HCs: *She'd learnt that men don't like to be faced with naked need, so she couched her desire to meet Geoff Melody in casual, no-strings-attached terms* [20]; *Grey smiles a dazzling, unguarded, natural, all-teeth-showing, glorious smile* [16, p. 47]; *He gives me a don't-be-stupid stare* [16]; *All part of your feed-the-world plan?* [16]; *un athée, il fait de Dieu barbe-de-paille!* [30, p. 66]; *la ville-pas-ville* [30, p. 62].

3) Four-component HCs: *Do I need a visual reminder of the beautiful Christian I-don't-want-you Grey?* [16]; *Le Grand-Livre-du-Mois* [28, p. 5]; *It is melt-in-the-mouth delicious* [15].

4) HCs with more than four components:

- **you're-better-off-without-him** *dinner* [35] (5 components);

- *Devant n'importe quel carré, quel cercle, quel pâté – surtout, surtout ne jamais parler de l'enfant-qui-pourrait-en-faire-autant* [11, p. 216] (6 components);

- *The happy-new-year-make-me-gag card* [6] (6 components);

- **Du-plus-élé-men-taire-bon-sens** [11, p. 135] (7 components);

- *...l'honnête homme, l' Ami sûr dont-l'éclatant-succès-rejaillissait-sur-la-Maison-tout-entière...* [11, p. 172] (9 components);

- OK, I take it from that **attempt-at-being-humorous-but-meaning-every-word-of-it** reply that you don't like Greg [6] (10-components).

Most of the HCs we found had between three and seven words. However, we also recorded extremely extended structures in which the number of components was more than ten, suggesting that the only restriction on the number of components in HCs is cognitive processing capacity. The longest HC in our study consists of 26 components: *He was no longer the sexy officer, he was the evil-lock-her-up-forever-in-a-tiny-cell-with-a-luminous-orange-jumpsuit-and-noisy-flip-flops-and-no-hot-water-or-make-up-type officer* [7]. This HC is used for humorous effect, as it shows a change in perception from one attribute 'sexy' to another using syntactic parallelism. We can see that both are in the adjective position, even if the second one shouldn't really be.

The semantic classification of HCs. HCs can be divided into two semantic categories: semantically opaque and semantically motivated.

Semantic transparency is present when the meaning of a word or a holophrastic sentence is derived in a straightforward way from the meaning of its components. The vast majority of HCs are semantically transparent. This is because we use HCs both to make language more expressive and to reduce cognitive effort, which means that their meaning should be clear and easily decoded by the reader. Some examples of semantically transparent HCs in the data are as follows: *Taking a deep breath, I put on my professional I've-worked-in-this-shop-for-years façade* [16]; *I upload the least-miserable-looking photo to Facebook* [22]; *'Certainly,' I murmur, trying to hide my red-with-pleasure face in my iPad* [22]; *She gives me her most endearing-motherly-absolute-unconditional-love smile* [23]. As it can be seen from the above examples, the meanings of these HCs are explicated by the words included in them.

Semantically opaque HCs are semantically indivisible and have meanings that cannot be straightforwardly decoded from their components. In these cases, HC becomes a kind of meta-language in which the newly created lexical unit has a

metaphorical and intertextual meaning. Such HCs may involve other texts (including Bible) or additional contextual and cultural information, for example: *It's a miracle (water-into-wine variety)* [36]; *Richard smells of grass, and moss, and soil, salt-of-the-earth scents that Gabriel can trust* [8].

In the HC 'water-into-wine' we can trace a reference to the Biblical story in which Christ turns water into wine. The HC 'salt-of-the-earth' is also based on a Biblical reference describing the most influential, the best people in the world.

Another intertextual HC 'Winnie-the-Pooh-like' (*But things weren't so easy for plump Curtis, who got stuck Winnie-the-Pooh-like in the window space* [21]) presuppose the knowledge of Milne's story about anthropomorphic teddy bear and his adventures.

In French novel *La maison qui s'envole* by the French writer Claude Roy, we encounter the following semantically opaque HCs: *Ici la Descente-de-lit, capitaine Hermine...z; Ici les Pigeons-Voyageurs-Associés, Compagnie de transports rapides...* [29, p.63]. These examples require contextual information to decode: two children are playing a game called "Who represents which airline." The first example represents an airline called *Descente-de-lit* (rug-near-the-bed), and the other represents companion pigeons that travel long distances together: *les Pigeons-Voyageurs-Associés*.

The graphical arrangement of HCs. HCs in both English and French can be arranged visually in several ways. The most common of these is writing with multiple hyphens, for example: *Katherine often teases me that I'm missing the need-a-boyfriend gene, but the truth is – I just haven't met anyone who... well, whom I'm attracted to, even though part of me longs for those trembling knees, heart-in-my-mouth, butterflies-in-my-belly, sleepless nights* [16]; *Devant n'importe quel carré, quel cercle, quel pâté – surtout, surtout ne jamais parler de l'enfant-qui-pourrait-en-faire-autant* [11, p. 216].

Another way of representing HCs is to put them inside quotation marks, for example: *I keep coming back to the 'I don't do the girlfriend thing' quote* [16], *"Les femmes veulent savoir, "savoir sur quel pied danser"... "en avoir le coeur net"* [11, p. 148]. In our

study, we also include these structures in the HC category.

An additional method is to write them in italics: "He smiles his odd *I've got a whopping big secret smile*" [16]; "The look on her face says *what do you take me for?*" [37]. This was a sporadic phenomenon in both French and English texts.

HCs can also be both hyphenated and capitalised, typically representing nominative holophrasis, for example: *Did Mrs. Extraordinarily-Glamorous-In-Spite-Of-Being-Old* Robinson really put him off blondes? Miss *Provocative-And-Unfortunatly-Good-At-Her-Job* [16].

Another option for creating HCs is to use capital letters, but not hyphens. In Yoon's book "Everything, Everything" [37] we observe an unusual nominal HC referring to the main character, a teenage girl: "And now my life doesn't make sense anymore. I almost wish I hadn't met him. How am I supposed to go back to my old life, my days stretching out before me with unending and brutal sameness? How am I supposed to go back to being *The Girl Who Reads?* Not that I begrudge my life in books. All I know about the world I've learned from them. But a description of a tree is not a tree, and a thousand paper kisses will never equal the feel of Olly's lips against mine".

Interestingly, in a French translation of the book, the HC 'The Girl Who Reads' is rendered using the HC "*fil-le-qui-lit*", a different graphical arrangement, as it is written in quotation marks and hyphenated, with each letter non-capitalised: "Et maintenant ma vie n'a plus aucun sens. Je voudrais presque ne jamais l'avoir rencontré. Comment pourrais-je retourner à mon existence d'avant? Cette existence dans laquelle tous les jours s'étirent devant moi avec une similitude brutale et infinie? Comment pourrais-je redevenir cette "*fil-le-qui-lit*?" [38]

The functions of holophrasis. HCs have numerous functions in written texts. One of the main functions is nominative: it is used mainly to denote unusual character names.

This type of HC is common in children's poetry and fiction: *Winnie-The-Pooh*, *the Bi-Coloured-Python-Rock-Snake*, *Little Red Riding Hood*; *All-the-Elephant-there-was*; *All-the-Cow-there-was*; *All-the-Turtle there-was*. In French, some examples are: *Moi, Levraut-pied-bot qui détale au trot*; *Moi, Renard-au-*

parler-mignard; *Moi, Loup-gros-loup à laffût dans le houx*. The authors of fairy tales used these occasionalisms in their stories to render qualities, features, and characteristics of certain things or fictional characters more vividly. These proper names in fictional texts encode both cultural and pragmatic information.

Nominative HCs in works of adult fiction are often used ironically: *Mr. Badly-fitted-brown-suit* [15]; *He presented himself as Mr Safe, Mr Too-Thin-to-Be-Macho* [20]; *At the moment, we'll call you Scapegoat-in-waiting* [22]; *He's served immediately, no waiting for Mr. Control-Freak Grey* [15]; *Elliot and Miss Well-Groomed-Sexual-Predator talking, hugging, and that kiss on the cheek* [17]; *Sir Somebody-or-Other* [17]; *I had to change the conversation fast from Premilla-who-bought-drugs-on-the-street to Premilla-the-respectable-woman-who'd-been-badly-served-by-the-medical-community* [22]; *What's Alicia-Bitch-Long-legs doing here?* [24]; *Droite-la-torche sauta à terre et vint toucher le museau des taureaux flèches* [12, p. 214]; *Merde! dit Gauche-la-pique, j'ai été obligé. Il a reniflé vers l'à pic tout le long* [12, p. 215].

Such original usages attract readers' attention to the characters of the text. The creative nature of HCs, which draws on the interpenetration of conceptual, linguistic and figurative pictures of the individual's world, appeals to the creativity of both the writer and the interpreting addressee.

The authors use these neologisms-holophrases in their works to better convey the qualities, character traits, types of characters, nominate them, since in the literary text the proper name encodes sociocultural and pragmatic information, performing nominative and explanatory functions. HCs serve as a means of denoting essential concepts in a fictional text while simultaneously capturing the speaker's individual linguistic and imaginative worldview.

Conclusions. Holophrasis is a productive means of occasional word formation in modern English and French fiction. Holophrasis is an unusual method of generating language units in which phrases or sentences are merged into one word using hyphens and other graphical means. Such

neologisms emphasise judgments and stylistically colour the text. The components of such derivatives are syntactic constructions such as phrases and sentences. The presence of such occasionally formed lexical units in modern French and English fiction can be explained, first of all, by the desire to create vivid images in the reader's imagination and concisely convey certain concepts, sensations, and conditions, thereby avoiding their routine description. Occasional HCs give prose a special coloration, adding expressiveness and informative load where the author deems it necessary. HCs shape new shades of semantic meanings and occupy a special niche among lexical and syntactic techniques in English and French fiction.

HCs perform various functions in fictional texts. Many serve a nominative function, labeling objects, phenomena, and characters in the work. Many serve a

descriptive function, describing characters and their emotions. HCs may also function to make a text more concise, to emphasize the content of the work, or as part of an individual author's writing style.

Holophrasis is not typically designed to create standard nominative units that can become fully-fledged language units in the future. Instead, occasional HCs provide an opportunity to name or describe a phenomenon in a structurally compressed but semantically rich way, thereby demonstrating the author's linguistic creativity and expressiveness. The essence of holophrasis is the folding of a syntactic unit into a lexical one for the purpose of stylistic expression, self-expression and language economy.

Based on these promising findings regarding the peculiarities of HCs, work on the remaining issues on the semantic and pragmatic levels of HCs is being continued and will be presented in upcoming papers.

Список використаних джерел

1. Дегтярьова І. О. Стилістичні засоби мовної економії у постмодерністському тексті. Дослідження з лексикології і граматики української мови. Випуск 12. 2012. С. 133–141.

2. Забужко О. Після третього дзвінка вхід до зали забороняється. Київ : Вид-во «Комора», 2017. 416 с.

3. Колоїз Ж. В. Неузуальне словотворення: [монографія]. Кривий Ріг: НПП Астерікс, 2015. 156 с.

4. Нелюба А. М. Явище економії в словотвірній номінації української мови (системний вимір): Монографія. Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, Харків. іст.-філол. т-во. Харків, 2014. 183 с.

5. Стишов О. А. Новітні явища в словотворенні української мови початку ХХІ століття. Українське мовознавство: міжвідомчий наук. зб. Вип. 2 (48). Харків: Вид-во Іванченка І. Є., 2018. С. 118–125.

6. Ahern C. *Where Rainbows End*. HarperCollins. 2012. 584 p.

7. Ahern C. (2019). *P.S., I LOVE YOU*. HarperCollins. 2019. 512 p.

8. Ahern C. *Postscript*. HarperCollins. 2020. 400 p.

9. Camiciottoli B. C. *My almost-leggings-so-I'm-kind-of-cheating jeans': Exploring hyphenated phrasal expressions in*

fashion discourse, Berlin: De Gruyter, Text & Talk 39 (1). 2019. P. 1–24.

10. Camiciottoli B. C. *Hyphenated phrasal expressions in fashion journalism: A diachronic corpus-assisted study of vogue magazine*. *Languages Cultures Mediation*. 7(2), 2020. P. 137–157.

11. Daninos P. *Un certain Monsieur Blot*. Paris: Editions Hachette. 1960. 284 p.

12. Giono J. *Le chant du monde*. Paris, Gallimard Education, 1972. 318 p.

13. Goltsova M. *Holophrastic constructions as a means of occasional word formation in English popular fiction*. *Cogito. Multidisciplinary research journal*, XIII, no.1/March, 2021. P. 132–145.

14. Guenther Ch., Kotowski S.; Plag I. *Phrasal compounds can have adjectival heads: evidence from English*. *English Language and Linguistics*, 24.1, 2020. P. 75–95.

15. James E. L. *Fifty Shades Darker*. The Writer's Coffee Shop. *Writer's Coffee Shop*. 2011. 383 p.

16. James E. L. *Fifty Shades of Grey*. The Writer's Coffee Shop. 2011. 383 p.

17. James E. L. *Fifty Shades Freed*. The Writer's Coffee Shop. 2012. 456 p.

18. James E. L. *Grey: Fifty Shades of Grey as Told by Christian*. Bloom Books. 2015. 640 p.

19. Kalyta A. A., Klymenyuk V. O.

Systematization of holophrastic constructions' properties. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2021. Вип. 11(79). С. 76–79

20. Keyes M. The Last Chance Saloon. William Morrow Paperbacks. 2003. 528 p.

21. Keyes M. Angels. (2008). William Morrow Paperbacks. 2008. 426 p.

22. Keyes M. The Break. Michael Joseph, 2017. 400 p.

23. Keyes M. Grown Ups. Michael Joseph. 2000. 400 p.

24. Kinsella S. Confessions of a Shopaholic. London, United Kingdom. Transworld Publishers Ltd. 2009. 320 p.

25. Klymenyuk V. O. Role of holophrastic constructions in realizing speech generating function. Наукові записки. Серія «Філологічна». Випуск 33. 2013. Р. 6-9

26. Prévert J. Fatras. Paris: Gallimard. 1966. 288 p.

27. Queneau R. Le chiendent. Paris: Gallimard. 1972. 430 p.

28. Rivoyre C. Le voyage à l'envers. Paris: Grasset & Fasquelles. 1977. 277 p.

29. Roy C. La maison qui s'envole. Paris: Gallimard. 1995. 301 p.

30. Sabatier R. Les Enfants de l'été. Paris: Albin Michel. 1978. 324 p.

31. Stashko H. An American woman through the prism of the epithet: semasiological aspect in creating images. In Lege artis. Language yesterday, today, tomorrow. The journal of University of SS Cyril and Methodius in Trnava. Warsaw: De Gruyter Open, vol. II (2), 2017, P. 356-391.

32. The Oxford Handbook of Polysynthesis. Edited by M. Fortescue, M. Mithun, and N. Evans. Oxford Handbooks, Oxford, UK: Oxford University Press; 1 edition, 2017. 960 p.

33. Trips C. Syntactic Analysis of Phrasal Compounds in Corpora: a Challenge for NLP Tools. In Proceedings of the Tenth International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC'16), Portorož, Slovenia. European Language Resources Association (ELRA). 2016. P. 1092–1097.

34. Trips C., Kornfilt J. Typological aspects of phrasal compounds in English, German, Turkish and Turkic. STUF-LANGUAGE TYPOLOGY AND UNIVERSALS. 68(3), 2018. P. 281–321.

35. Weisberger L. Chasing Harry Winston, Simon & Schuster. 2018. 288 p.

36. Yoon N. The Sun Is Also a Star. Random House LLC Kindle Edition. Ember; Reprint edition. 2019. 384 p.

37. Yoon N. Everything, Everything. Ember. 2022. 352 p.

38. Yoon N. Everything everything (French Edition). French and European Publications Inc. 2017. 368 p.

References

1. Dehtyarova, I. O. (2012). Stylistychni zasoby movnoyi ekonomiky u post-modernists'komu teksti [Stylistic devices of linguistic economy of postmodern fiction]. Doslidzhennya z leksykohiyi i hramatyky ukrayins'koyi movy [Studies on lexicology and grammar of the Ukrainian language]. Vypusk 12. 2012. Pp.133–141

2. Zabuzhko, O. (2017). Pislya tret'oho dzvinka vkhid do zaly zaboronyayet'sya [After the third bell, the entrance to the auditorium is prohibited]. Vydavnytstvo: Komora. 416 p.

3. Koloyiz, Zh.V. (2015). Neuzual'ne slovotvorenniya: monohrafiya [Unusual word formation: a monograph]. Kryvyi Rih: NPP Asteriks. 156 p.

4. Nelyuba, A. M. (2014). Yavyshche ekonomiyi v slovotvirniy nominatsiyi ukrayins'koyi movy (systemnyy vymir): monohrafiya [The phenomenon of economy in the word-forming nomination of the Ukrainian language (system dimension): monograph]. Kharkiv. nats. un-t im. V. N. Karazina, Kharkiv. ist.-filol. t-vo. Kharkiv. 183 p.

5. Styshov, O. A. (2018). Novitni yavyshcha v slovotvorenni ukrayins'koyi movy pochatku 21 stolittya [The latest phenomena in the word formation of the Ukrainian language at the beginning of the 21st century]. Ukrayins'ke movoznavstvo: mizhvidomchyy nauk. zb. [Ukrainian Linguistics: Interdepartmental Sciences]. Vyp. 2 (48). Kharkiv: Vyd-vo Ivanchenka I. Ye. Pp.118–125.

6. Ahern, C. (2012). Where Rainbows End. HarperCollins. 584 p.

7. Ahern, C. (2019). P.S., I LOVE YOU. HarperCollins. 512 p.

8. Ahern, C. (2020). Postscript. HarperCollins. 400 p.

9. Camiciottoli, B. C. (2019). My almost-

leggings-so-I'm-kind-of-cheating jeans': Exploring hyphenated phrasal expressions in fashion discourse, Berlin: De Gruyter, Text & Talk 39 (1), P.1-24.

10. Camiciottoli, B. C. (2020). Hyphenated phrasal expressions in fashion journalism: A diachronic corpus-assisted study of vogue magazine. Languages Cultures Mediation. 7(2), P. 137–157.

11. Daninos, P. (1960). Un certain Monsieur Blot. Paris: Editions Hachette. 284 p.

12. Giono, J. Le chant du monde. Paris, Gallimard Education, 1972. 318 p.

13. Goltsova, M. (2021). Holophrastic constructions as a means of occasional word formation in English popular fiction. Cogito. Multidisciplinary research journal, XIII, no.1/March, 132–145 p.

14. Guenther, Ch.; Kotowski, S.; Plag, I. (2020). Phrasal compounds can have adjectival heads: evidence from English. English Language and Linguistics, 24.1, 75–95 p.

15. James, E. L. (2011). Fifty Shades Darker. The Writer's Coffee Shop. Writer's Coffee Shop. 383 p.

16. James, E. L. (2011). Fifty Shades of Grey. The Writer's Coffee Shop. 383 p.

17. James, E. L. (2012). Fifty Shades Freed. The Writer's Coffee Shop. 456 p.

18. James, E. L. (2015). Grey: Fifty Shades of Grey as Told by Christian. Bloom Books. 640 p.

19. Kalyta, A., Klymenyuk, V. (2021). Systematization of holophrastic constructions' properties. Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia": seriiia «Filolohiia». Ostroh : Vyd-vo NaUOA.11(79). P. 76–79.

20. Keyes, M. (2003). The Last Chance Saloon. William Morrow Paperbacks. 528 p.

21. Keyes, M. (2008). Angels. (2008). William Morrow Paperbacks. 426 p.

22. Keyes, M. (2017). The Break. Michael Joseph, 400 p.

23. Keyes, M. (2020). Grown Ups. Michael Joseph. 400 p.

24. Kinsella, S. (2009). Confessions of a Shopaholic. London, United Kingdom. Transworld Publishers Ltd. 320 p.

25. Klymenyuk, V. O. Role of holophrastic constructions in realizing speech generating function. Naukovi zapysky. Seriya "Filolohichna". Vypusk 33. 2013. P. 6-9

26. Prévert, J. (1966). Fatras. Paris: Gallimard. 288 p.

27. Queneau, R. (1972). Le chiendent. Paris: Gallimard. 430 p.

28. Rivoyre, C. (1977). Le voyage à l'envers. Paris: Grasset & Fasquelles. 277 p.

29. Roy, C. (1995). La maison qui s'envole. Paris: Gallimard. 301 p.

30. Sabatier, R. (1978). Les Enfants de l'été. Paris: Albin Michel. 324 p.

31. Stashko, H. (2017). An American woman through the prism of the epithet: semasiological aspect in creating images. In Lege artis. Language yesterday, today, tomorrow. The journal of University of SS Cyril and Methodius in Trnava. Warsaw: De Gruyter Open, 2017, vol. II (2), December 2017, 356-391 p.

32. The Oxford Handbook of Polysynthesis (2017). Edited by M. Fortescue, M. Mithun, and N. Evans. Oxford Handbooks, Oxford, UK: Oxford University Press; 1 edition. 960 p.

33. Trips, C. (2016). Syntactic Analysis of Phrasal Compounds in Corpora: a Challenge for NLP Tools. In Proceedings of the Tenth International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC'16), Portorož, Slovenia. European Language Resources Association (ELRA). P. 1092–1097.

34. Trips, C., Kornfilt J. (2018). Typological aspects of phrasal compounds in English, German, Turkish and Turkic. STUF-LANGUAGE TYPOLOGY AND UNIVERSALS. 68(3). P. 281–321.

35. Weisberger, L. (2018). Chasing Harry Winston, Simon & Schuster. 288 p.

36. Yoon, N. (2019). The Sun Is Also a Star. Random House LLC Kindle Edition. Ember; Reprint edition. 384 p.

37. Yoon, N. (2022). Everything, Everything. Ember. 352 p.

38. Yoon, N. (2017). Everything everything (French Edition). French and European Publications Inc. 368 p.

Анотація. У статті досліджено особливості функціонування голофразисних конструкцій (ГК) у мовленні сучасних англійських і французьких письменників. Актуальність наукової розвідки зумовлена інтересом авторів до вживання голофразисних лексичних одиниць у художніх текстах та необхідністю їх системного аналізу. Використання подібних конструкцій пояснюється низкою

лінгвістичних та екстралінгвістичних причин: прагненням урізноманітнити художній стиль новими нетрадиційними словоформами на позначення предметів і речей, додати рельєфності й виразності, більш влучно та лаконічно передати поняття, стани, почуття. Метою дослідження є аналіз структури, семантики та функціонування голофразисних конструкцій в англійських та французьких художніх текстах. Для її досягнення застосовано методи індукції та дедукції, словотвірного аналізу та лінгвістичної дефініції. Матеріалом дослідження стали голофразисні конструкції, зібрані методом суцільної вибірки із творів французької та англійської художньої літератури.

Головні результати дослідження. Голофразис визначаємо як okazіональний різновид лексико-синтаксичного способу словотвору, що трансформує синтаксичну одиницю у лексичну, підсилюючи художню експресивність, лаконічність, влучність речення/тексту, почасти заповнюючи лакуни при вираженні думки. Голофразисні конструкції в англійській та французькій мовах можуть бути оформлені різними способами, найпоширеніші з них наступні: написання через декілька дефісів, курсивом, написання кожного слова з великої літери, комбінований.

У статті представлено номінативні та атрибутивні голофразисні конструкції з різним стилістичним навантаженням. Номінативні голофразисні конструкції називають певні поняття та явища реальності, додаючи рельєфності та автентичності, більшої експресивності та самобутності текстові. Атрибутивні голофразисні конструкції використовуються для увиразнення й виокремлення якості об'єкта за допомогою лексико-семантичних і морфологічних засобів. Голофразисні конструкції виконують різні функції в художній літературі: номінативну, дескриптивну, прагматичну, функцію економії мовних засобів. Однак, лише багаж культурологічних знань сприяє їх повному декодуванню та адекватному сприйняттю їхньої цінності. Авторські лексичні новотвори (ГК у нашій розвідці) імплікують додаткові значення до нашого розуміння прочитаного, що змінює звучання тексту на інакше й яскравіше.

Ключові слова: okazіоналізм, голофразис, голофразисна конструкція, засіб мовної економії, сучасна англійська та французька художня література.

УДК 81'367.04

[http://doi.org/10.31548/philolog13\(4_2\).2022.002](http://doi.org/10.31548/philolog13(4_2).2022.002)

**ГРАМАТИЧНА ВАЛЕНТНІСТЬ
У СТРУКТУРІ СИНТАКСИЧНО НЕЧЛЕНОВАНИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ
GRAMMATICAL VALENCE IN THE STRUCTURE
OF SYNTACTICALLY NON-SEGMENTED WORD-COMBINATION**

М. І. ЛИЧУК, доктор філологічних наук,

професор кафедри романо-германських мов і перекладу,

M. I. LYCHUK, Doctor of Philological Sciences, professor, Department of Romance and

Germanic Languages and Translation,

Email: mariya.lychuk@nubip.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-8046-7414>

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Анотація. У сучасних граматиках слов'янських мов синтаксично нечленовані словосполучення не виділяються в окремий тип, а представлені в єдиному списку різних типів синтаксично вільних словосполучень. Сьогодні актуальним є усвідомлення місця синтаксично нечленованих словосполучень у граматичній системі мови. Мета статті — охарактеризувати основи граматичної валентності синтаксично нечленованого словосполучення як нового типу синтаксичних конструкцій. Нові підходи до аналізу структурної організації синтаксичних одиниць в граматиці української мови поч. ХХІ ст. сприяли поглибленню теорії словосполучень (праці І. Вихованця, А. Загнітка, М. Балко, Н. Костусяк, Н. Кобченко, О. Холод'як, Р. Назарчук, Л. Шитик, В. Барчука та ін.), зокрема синтаксично нечленованих словосполучень. Синтаксична зв'язаність і синтаксична неподільність лежать в основі синтаксично нечленованих словосполучень. Граматична валентність стрижневого компонента в синтаксично нечленованих словосполученнях визначається сукупністю таких ознак, як: частиномовна належність стрижневого компонента, його категорійне значення; категорійні ознаки основного компонента. Проаналізовано синсемантичність стрижневого компонента з огляду на ономазіологічні характеристики слів різної частиномовної належності. Перспективи дослідження вбачаємо у вивченні синтаксично нечленованого словосполучення в прагматичному аспекті.

Ключові слова: стрижневий компонент, залежний компонент, граматична валентність, синтаксично нечленоване словосполучення.

Актуальність (Introduction). У сучасних граматиках слов'янських мов синтаксично нечленовані словосполучення не виокремлюють в окремий тип, а представляють в єдиному списку різних видів синтаксично вільних словосполучень. Однак українські лінгвісти визначили специфіку цих синтаксичних одиниць. Ці дослідження можна адаптувати до вивчення синтаксично нечленованих одиниць в будь-якій слов'янській мові.

Актуальність дослідження зумовлена потребою увиразнити ознаки синтаксично нечленованих словосполучень, упорядкувати їхні типи, розв'язати дискусійні проблеми, що стосуються граматичного статусу словосполученнєвих нечленованих конструкцій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Literature review). Нові підходи до аналізу структурної організації

синтаксичних одиниць в українській граматиці початку ХХІ ст. посприяли поглибленню теорії словосполучення (праці І. Вихованця [6], А. Загнітка [5], М. Всеволодової [19], М. Балко [11, 23], О. Холод'як [9], Н. Костусяк [7, 24], Н. Кобченко [4, 8], Р. Назарчук [10], D. Allerton [20], M. Lychuk [13] та ін.), зокрема й синтаксично нечленованих слово-сполучень. Однак цей тип синтаксичних конструкцій потребує певних граматичних акцентів та логічної систематизації.

Теоретичним підґрунтям дослідження граматичної валентності синтаксично нечленованого словосполучення слугували важливі положення із наукових розвідок українських лінгвістів: М. Балко [23], А. Загнітка [5], Н. Кобченко [4, 8], Н. Костусяк [7], О. Холод'як [9] та ін.

Стійка структурна схема синтаксично нечленованих словосполучень реалізує-

ться на внутрішньосполученнєвому рівні по-різному. Вона об'єднує два компоненти: ядерний та залежний. Особлива роль належить ядерному компонентів. Його категорійне значення, категорійні ознаки граматично і семантично прогнозують заповнення залежної позиції. У синтаксично нечленованих словосполученнях валентні можливості ядерних компонентів детермінують відповідні граматичні форми і семантику залежного чи залежних компонентів. Граматичну валентність синтаксично нечленованих словосполучень кваліфікуємо з опертям на особливості ядерного і залежного компонентів та синтаксичну зв'язаність.

Мета статті (The aim of the article) – схарактеризувати підґрунтя граматичної валентності синтаксично нечленованих словосполучень як нового типу словосполученнєвих конструкцій в будь-якій слов'янській мові.

Методи дослідження (Methods of research). Ми використали основний метод – *описовий*; він дав змогу ґрунтовно проаналізувати структуру синтаксично нечленованих словосполучень, особливості сполучуваності компонентів структурних схем. Використано *метод моделювання* – для створення моделей синтаксично нечленованих словосполучень, для унаочнення трансформацій, унаслідок яких утворюються синтаксично нечленованих словосполучень. Послугуємося *методом компонентного аналізу* – для вивчення специфіки сполучуваності компонентів метафоричних і перифрастичних нечленованих словосполучень. *Трансформативний метод* уможливив розмежувати синтаксично нечленовані і синтаксично вільні словосполучення, для актуалізації механізмів становлення цілісності нечленованої структури.

Результати дослідження та їх обговорення (Results and discussion). Синтаксично нечленоване словосполучення – це синтаксично нечленована непередикативна одиниця, утворена за певною структурною схемою. Характеризуються специфічним поєднанням компонентів, що вможлиблює творення їх як значеннєвих мовних одиниць.

Компоненти структурної схеми синтаксично нечленованих слово-сполучень розподілені за двома типами: ядерні та залежні. Між компонентами встановлені

певні відношення, підґрунтям яких є дві важливі ознаки – синтаксична нечленованість та синтаксична зв'язаність.

З метою визначення природи й специфіки синтаксично нечленованих словосполучень варто з'ясувати деякі терміни, зокрема валентність та сполучуваність.

У сучасній лінгвістиці терміни «сполучуваність» і «валентність» іноді вживають паралельно. Логічним видається розмежувати сутність цих термінів, спираючись на дихотомію мови і мовлення: валентність – явище мови, сполучуваність – явище мовлення.

У лінгвістиці термін «валентність» нерідко ототожнюють із терміном «сполучуваність». У західноєвропейське мовознавство Л. Теньєр увів термін «валентність» на позначення сполучуваності [1, с. 56]. Дослідник витлумачив синтаксичну валентність як потенційну властивість дієслова в особовій формі сполучатися із суб'єктом і об'єктом [Там само, с. 56]. Він застосував валентність до опису поверхневих синтаксичних зв'язків дієслова, тобто розглядав її у формально-синтаксичній площині речення.

У сучасній лінгвістиці термін «валентність» дослідники трактують широко і вузько. С. Кацнельсон запропонував широке тлумачення поняття валентності: «це властивість певних розрядів слів приєднувати до себе інші слова» [2, с. 20]. Воно є абстрактним, оскільки охоплює весь набір можливих реалізацій відношень певної лексичної одиниці. Проте в лінгвістиці набуло поширення визначення валентності, яке запропонував С. Кацнельсон згодом у своїх студіях: «здатність [слова – М.Л.] приєднувати до себе категорійно цілком визначене повнозначне слово» [2, с. 20].

Вузьке трактування валентності пов'язане з обов'язковою сполучуваністю слів у реченні, що забезпечує його граматичну правильність. У лінгвоукраїністиці теорія валентності сформувалася під впливом досліджень Й. Андерша, І. Вихованця, А. Загнітка та ін. Проблему валентності пов'язували насамперед з дієсловом як носієм валентних властивостей [3], [6, с. 110], [5, с. 270] та ін. Однак в процесі розвитку теорії валентності стало зрозумілим, що й інші частини мови можуть бути носіями валентності.

Різні трактування понять «сполучуваність» і «валентність» спричинили наукові дискусії. На сьогодні в лінгвістиці сформовано три основні підходи до тлумачення валентності та сполучуваності: 1) поняття вважають тотожними [12 та ін.]; 2) поняття є різнорівневими, тому вони не можуть співвідноситися одне з одним [14 та ін.]; 3) сполучуваність є ширшим поняттям, а валентність – вид сполучуваності [15 та ін.]. Подібно до Л. Теньєра О. Орендарчук вважає, що на рівні поверхневих синтаксичних структур валентність дорівнює сполучуваності. Вона визначає валентність як первинну сполучуваність у вузькому витлумаченні, а вторинну – широко. Дослідниця тлумачить сполучуваність як реалізацію комбінаторики в мовленні, а первинну валентність – реалізацію її в мові, тобто лише на рівні мовних одиниць [12, с. 12].

Деякі дослідники диференціюють сполучуваність і валентність у мові й мовленні за різними ознаками: синтаксичними [17, с. 5], семантичними [18, с. 56], потенційними [15, с. 114]. С. Різник аналізує валентність і сполучуваність крізь призму синтаксичного зв'язку керування, визначаючи його як особливий спосіб поєднання слів для вираження певних семантико-синтаксичних відношень, суть якого полягає в підпорядкуванні морфологічної форми відмінюваної частини мови (іменника) будь-якому слову, що перебуває в позиції головного елемента синтаксичної сполуки [17, с. 5]. Здатність слова підпорядковувати собі залежні слововформи або сполуки слів для реалізації ним того чи того обсягу значення є його валентною або невалентною підрядною сполучуваністю. С. Різник тлумачить валентність як зумовлену лексико-граматичними властивостями слова потребу вступати в синтаксичний зв'язок з іншими словами, мати при собі певний набір синтаксичних позицій для обов'язкового чи можливого заповнення їх одиницями передбаченої семантико-синтаксичної природи – відмінковими формами іменника, ужитого у предметному значенні [Там само, с. 5]. На нашу думку, синтаксичний зв'язок керування не розкриває сутності сполучуваності, а тільки сприяє аналізу її засобів. О. Селіванова трактує валентність як явище одностороннього зв'язку – сильне слово підпорядковує собі інші слова, а

сполучуваність є двоспрямованою – поєднуються різні класи слів і не визначається пріоритет тільки за однією частиною мови або певний напрямок сполучення [18, с. 56].

Уважаємо, що розмежувати поняття валентності і сполучуваності за однією ознакою неможливо. І. Овчиннікова диференціює поняття валентності та сполучуваності в аспекті парадигматики і синтагматики. Вона вважає, що відношення валентності і сполучуваності можна схарактеризувати як відношення потенції до реалізації, тобто коли можливість реалізується, валентність виявляється в конкретній сполучуваності [15, с. 114].

Прибічники третього підходу встановлення співвідносності між сполучуваністю і валентністю кваліфікують сполучуваність як загальне й універсальне поняття, а валентність – як один з її видів [15, с. 114; 16]. Такий підхід є доречним у дослідженні морфологічного статусу мовних явищ.

Дослідження проблем сполучуваності активізувалися в синтаксисі наприкінці ХХ ст.: «... широкого розмаху набули тісно пов'язані між собою граматики залежностей і валентнісна граматики, які взагалі прагнуть до обґрунтування всієї теорії синтаксису (а подекуди, урешті-решт, і всієї теорії граматики) явищами сполучуваності (валентності)» [19, с. 42–43].

М. Всеволодова пов'язує із законами сполучуваності механізм реалізації закону семантичного узгодження в мові й мовленні. Вона наголошує, що закон семантичного узгодження, валентність і граматична сполучуваність (частіше – граматична валентність, синтаксична валентність) репрезентують реалізацію одного глобального явища в мові – змістової цілісності мовного простору, що є необхідною умовою «виконання мовою всіх своїх функцій і насамперед комунікативної та інформативної» [19, с. 10].

Сполучуваність реалізує міжрівневі зв'язки різних мовних одиниць, оскільки має стосунок до багатьох рівнів мови, зокрема лексичного, морфологічного та синтаксичного. Сполучуваність і валентність ґрунтуються на однакових властивостях слова – здатності поєднуватися, однак ці властивості є різнобічними. Сполучуваність характеризується широким

функційним призначенням, оскільки об'єднує компоненти, зумовлені семантико-синтаксичною валентністю й не зумовлені нею на основі їхньої семантичної кореляції, ураховуючи словотвірні й морфологічні характеристики поєднуваних елементів. Лінгвісти кваліфікують сполучуваність як конкретну реалізацію валентності в мовленнєвій діяльності, що «зумовлюється комплексом ситуативно-прагматичних, комбінаторних завдань та умов» [5, с. 270].

Слушною вважаємо думку І. Овчинікової про те, що в аспекті внутрішньої структури сполучуваність – це якісна характеристика слів, яка відображає діапазон варіювання їх при головному слові, а валентність – властивість, що характеризує насамперед головне слово, оскільки розкриває особливості його функціонування в реченні і визначає будову речення, зумовлену цими особливостями [15, с. 114].

Ми спираємося на такі положення: валентність – потенційна можливість слова поєднуватися з іншими словами, сполучуваність – актуалізація цієї властивості в мовленні.

Аналіз поєднуваності у граматичному плані, спираючись на дихотомію мова – мовлення, уможливорює, з одного боку, виділити й описати валентність слів у вигляді словосполученнєвих моделей, зокрема синтаксично нечленованих словосполучень, а з іншого – з'ясувати особливості актуалізації таких моделей у мовленні, тобто визначити їхню сполучуваність.

Проблеми сполучуваності компонентів у неподільних сполученнях досліджували І. Мельчук [21, с. 73–79], М. Балко [23] та ін. Варто зазначити, що поняття неподільних сполучень слів дослідники часто визначають інтуїтивно. Пропонуючи терміни «стійкість» та «ідіоматичність», І. Мельчук зазначає: «Якщо розглядати сполучення яких-небудь елементів, природно називати стійким таке сполучення певних елементів, у яких ці елементи трапляються значно частіше, ніж в інших сполученнях» [21, с. 73]. Він аналізує ці поняття формально, не пов'язуючи з планом змісту.

М. Балко виділила три типи граматичної сполучуваності в синтаксично нечленованих словосполученнях на основі чинників, які зумовлюють граматичну

сполучуваність компонентів синтаксично вільного словосполучення [11, с. 21–23].

1. Мотивована лексичним значенням слів. Ця сполучуваність, з одного боку, є здатністю слова поєднуватися з іншими словами, а з іншого – засобом відмежування певного лексичного значення слова від інших лексичних значень. Граматична сполучуваність – це певна потенційна властивість слів, що ввібрала в себе поєднання слів і диференціацію їхніх значень [11, с. 49].

2. Зумовлена лексико-граматичними особливостями слова. З огляду на категорійне значення стрижневих слів спостерігаємо обмеження щодо поширення сполучуваності на слова будь-яких лексико-граматичних класів, натомість сполучуваність закріплена лише за певним класом слів [Там само, с. 24].

3. Зумовлена певною граматичною категорією без впливу конкретного лексичного значення [Там само]. Наприклад, дієприкметники пасивного стану керують орудним відмінком без прийменника, що визначає виконавця дії, пор.: написаний другом, прочитаний учнем та ін. [Там само].

Отже, у синтаксично вільних словосполученнях граматична сполучуваність слів, тобто граматична валентність, детермінована основними ознаками, якими наділене головне слово: його лексичним значенням, категорійним значенням і категорійними ознаками.

Реченнєва структура демонструє реалізацію синтаксичних потенцій слів, представляючи різні типи словосполучень – синтаксично вільні, синтаксично нечленовані та фразеологічно зв'язані. У синтаксично вільному словосполученні головне слово є носієм активної відцентрової валентності, яку визначають як «спроможність головного слова мати при собі певні відкриті позиції, які заповнюють інші, залежні від нього слова» [23, с. 170]. Залежне слово є валентним партнером, що заповнює відкриті позиції носія валентності. Напр.: *писати (що?) листа (кому?) другові, привезти (що?) пакунок (чим?) машиною (звідки?) з пошти* та ін.

У синтаксично нечленованому словосполученні сполучуваність має свою специфіку: її кваліфікують як синтаксично зумовлену. Саме синтаксична позиція впли-

ває на стрижневе слово так, що воно стає семантично послабленим або спустошеним. З огляду на це стрижневе слово потребує залежного слова для свого увиразнення, уточнення, підсилення свого лексичного значення. Лексична і граматична повноцінність синтаксично нечленованих словосполучень зумовлена поєднанням граматично стрижневого і залежного слів. Це спостерігаємо на прикладі синтаксично нечленованих словосполучень, одним із компонентів яких є іменник, що виражає найзагальнішу ознаку предмета, є назвою родового поняття, як-от: *людина, жінка, чоловік, хлопець, дівчина, птах* та ін., а другий – обов'язковий залежний атрибутивний компонент, є назвою видового поняття. Напр.: *Він ішов, як ідуть бідні люди... ішов, все одно – на життя чи на смерть* (О. Кобилянська); *На санях позаду фірмана, на в'язці хмизу сиділа стара жінка* (В. Габор).

Синсемантичність ядерного компонента мотивована тим, що позначувана ним ознака може міститися або в пояснюваному, граматично залежному, компоненті, або в найближчому контексті. Залежний компонент зосереджує в собі основне лексичне навантаження. Прозора синсемантичність ядерного компонента виявляється в синтаксично нечленованих словосполученнях з компонентами *зросту, віку, з очима, з носом* та ін. Позиція підмета, присудка чи означення вимагає граматичної і лексичної повноцінності неподільної єдності: іменникові компоненти зросту, віку, з очима, з руками та інші обов'язково доповнюються атрибутивним компонентом. Напр.: *На порозі стояла струнка русокоса дівчина, з чисто синіми очима, а біля неї – високий чорнявий юнак* (М. Вайно); *Русалка мала вигляд молодої дівчини з довгим світлим волоссям, що спадало по спині нижче пояса* (О. Жовна).

Компоненти структурної схеми синтаксично нечленованих словосполучень мають потенційну можливість поєднуватися один з одним залежно від особливостей синтаксичних зв'язків, семантичної узгодженості та граматичної відповідності між ними. Їх диференціюють на ядерні і залежні. Наявність ядерного і залежного чи залежних компонентів у структурі синтаксично нечленованого словосполучення зумовлює її зна-

чення як «синтаксичне». Модель синтаксично нечленованого словосполучення формує ядерний компонент, що виражений числівником (іменником, дієсловом, займенниковим словом тощо), та залежні – різної частиномовної належності.

Валентні властивості компонентів у синтаксично нечленованих конструкціях визначає синтаксична зв'язаність як основа сполучуваності. У формальному плані синтаксична зв'язаність компонентів синтаксично нечленованих слово-сполучень детермінує їхню структурну організацію: установлює чітку послідовність компонентів – препозицію ядерного щодо залежних, незворотність місцерозташування ядерного і залежного чи залежних компонентів, що й унеможливорює структурні варіанти таких синтаксичних конструкцій.

Граматична валентність ядерного компонента у синтаксично нечленованих словосполученнях детермінована сукупністю таких ознак, як:

1. Частиномовна належність ядерного компонента, його категорійне значення.

У кількісно-іменних синтаксично нечленованих словосполученнях ядерними компонентами є числівники як певний лексико-граматичний клас слів, що називають абстраговані кількісні поняття, позбавлені предметності. Ономазіологічне значення числівника віддзеркалює його здатність поєднуватися з іншими словами. Слова з кількісним значенням потребують переважно іменникового залежного компонента, адже абстрактна кількісна ознака може бути передана тільки через конкретний предмет. Означальні іменникові компоненти уточнюють семантичну структуру числівників, істотно інформаційно доповнюють їх. Напр.: *Ой три шляхи широкії* *Докупи зійшлися* (Т. Шевченко); *Так триває два дні. Два дні – й жодної відвертої розмови* (В. Козаченко).

У декількох типах синтаксично нечленованих словосполучень ядерним компонентом є займенникові слова, що, виконуючи контекстно-вказівну функцію, тільки вказують на істоту чи предмет. Це вможливорює сполучення їх з іменником, прикметником або дієприкметником. Напр.: *І якщо хтось із офіцерів вирушав з перевіркою, третій пост встигав зателефонувати в караулку...* (Ю. Андрухович); *Хтось чужий... за Фріца тихо говорив:*

«Завтра о дев'ятій вечора «дядько Самуїл» має бути в «красуні» (В. Винниченко); **Дещо тривожне відчувалося в повітрі** (В. Малик).

2. Категорійні ознаки ядерного компонента. Граматична форма ядерного компонента визначає граматичну форму залежного, напр.: *хтось з старших, найвищого з групи, дівчина з русими косами, голубими очима* тощо. У синтаксично нечленованих слово-сполученнях, першим компонентом яких є змінювана числівникова лексема, залежні слова можуть бути виражені грамемами або називного, або родового чи знахідного відмінків. Напр.: **Кільканадцять пострілів відбилися у хвилях і полягли по берегах** (Ю. Яновський). Якщо ядерний компонент виражений іменниковою лексемою на означення початку / середини / кінця явища, то залежний може мати форму родового відмінка, напр.: **Був кінець червня** (О. Лишега).

У деяких типах синтаксично нечленованих словосполучень, зокрема зі значенням сумісності, чи словосполученнях, утворених поєднанням лексем з обличчям, з руками, з голосом, з очима + *прикметник* чи *дієприкметник*, залежні компоненти в реченнєвій структурі виражені граемою орудного відмінка (пор.: **Ввечері Нимидора з Джерихою принесли в ряднах одважене панське прядиво** (І. Нечуй-Левицький); **На санях, тримаючи в руках віжки й крутячи над кінськими крупами батогом, стояв малого росту чоловік з дрібним обличчям** (В. Габор); у словосполученнях, у яких перший компонент має абстрактне значення – *справа, штука, факт, об'єкт* та інші, залежний компонент виражений граемою називного відмінка, напр.: **Життя – річ безжалісна** (О. Кобилянська); **Нуська – об'єкт підозрілий** (Ю. Винничук).

Синтаксично нечленовані словосполучення на зразок *з міста до села* за морфологічним вираженням є прийменниково-іменниковими. Перший компонент, наділений граматичним значенням, визначає морфологічну форму другого компонента. Прийменникові комплекси *з – до, з – в, від – до* обмежують вираження граматичних форм для іменникових компонентів, а саме: перший та другий іменники виражені тільки граемами родового відмінка однини або відповідно граемою родового

і граемою знахідного відмінків однини. Іменникові лексеми сприймаються як застигли граматичні форми. Напр.: **Бездумно тиняюся з кутка в кутки, і з кожним кроком на мене накочуються хвилі суми і зненависті** (В. Врублевський); **Там був населений пункт, на околиці якого височіла цукроварня, укріплена від низу до самого даху кулеметами** (О. Гончар).

У деяких типах і різновидах синтаксично нечленованих слово-сполучень спостерігаємо семантичне спрямування залежного компонента. Саме тому надто звуженим чи обмеженим у семантичному плані є вибір залежних лексем: а) ядерний компонент називає міру ваги чи частину від цілого: метр тканини, кошик грибів, вагон лісу, шматок булочки, пригоршня зерна; б) ядерний компонент – назва родового поняття, залежний – видового, напр.: **Сосна – одне із найстаріших дерев**.

У синтаксично нечленованих словосполученнях з прийменниковими комплексами *з – до, з – в, від – до, у – поблизу, в – на, на – під* другий іменниковий компонент є семантично обмеженим. Уживання тільки одного компонента спричиняє незначне семантичне зрушення реченнєвої побудови. Неподільна єдність зразка *в лузі на каліні* передає цілісне значення, достатнє в інформативному сенсі, яке не потребує доповнення чи конкретизації. Напр.: **А Теофіла, щойно переступивши поріг, заметалася від стіни до стіни, як мечеться звірина...** (М. Матіос).

Семантичні обмеження щодо залежного компонента простежуємо в синтаксично нечленованих словосполученнях дієслівного типу, в яких ядерний компонент виражений дієсловом, предикативним прикметником чи предикативним прислівником. Позиція залежного компонента заповнена тільки дієсловом певної лексико-семантичної групи. Така характеристика увиразнена відповідним контекстом. Залежні компоненти здебільшого мають і граматичні обмеження: можуть бути виражені тільки інфінітивними формами дієслова. Напр.: **Ми сіли в траву, і я почав працювати над черговим шедевром** (Ю. Винничук).

Специфіка сполучуваності залежить і від семантики компонентів, що спостерігаємо під час утворення метафоричних і

перифрастичних нечленованих словосполучень. Напр.: *За двадцять метрів галявина обривалася вниз двадцятиметровим урвищем, і там внизу гострі уламки вулканічної породи зустрічали грудьми білі отари хвиль* (Брати Капранови). Лексема отара містить сему 'великий' (великий гурт овець, кіз), і саме цей сектор семної структури уможливив утворення метафоричного нечленованого словосполучення *отари хвиль*. Можна вважати, що синтаксично нечленовані словосполучення такого типу підлягають дії закону семантичного узгодження.

У синтаксично нечленованих словосполученнях значущими є валентні можливості ядерного компонента щодо залежного. Валентні можливості компонентів зумовлені їхніми диференційними ознаками, основними з яких є: 1) компоненти виражені повнозначними словами, один з яких має послаблену номінативність (синсемантичність); 2) синтаксична зв'язаність залежить від частиномовної належності ядерного компонента та специфіки граматичної сполучуваності; 3) синтаксична нечленованість як здатність займати позицію одного із членів речення. У синтаксично нечленованому словосполученні сполучувальні можливості компонентів реалізуються на внутрішньо-сполученнєвому рівні. Внутрішня сполучуваність ґрунтується на синтаксичному зв'язку і семантико-синтаксичних відношеннях між самими компонентами таких словосполучень.

У синтаксично нечленованих словосполученнях жоден з компонентів не втрачає остаточно свого лексичного значення, проте один з них набуває певної синсемантичності і починає виконувати не основну, а допоміжну роль. Наприклад, слова *колір, ріст, розмір* і под. без уточнення прикметником є інформативно недостатніми і уточнюються завдяки сполученню з узгодженою формою, пор.: *червоний колір, низький ріст, великий розмір* та ін. Крім того, наведені словосполучення, хоч і можуть бути самостійними, проте конкретизуються щодо певних предметів чи назв осіб, наприклад: *хустина червоного кольору, чоловік низького росту, сорочка великого розміру* та ін. Значущість залежного слова в словосполученні виявляють трансформації, у

яких залежне слово перебирає на себе основне значення кольору й ознаки, зросту й ознаки, розміру й ознаки тощо, пор.: *хустина червоного кольору // червона хустина; чоловік низького росту // низький чоловік; сорочка великого розміру // велика сорочка* та ін. Компонент з послабленим лексичним значенням опускається як менш важливий у загальній змістовій (інформативній) структурі конструкції – дескрипції.

Послаблена номінативність іменників зумовлює обов'язкову сполучуваність з поширювальним компонентом, що конкретизує, увиразнює, диференціює значення іменника в синтаксично нечленованому словосполученні. Високий ступінь синсемантичності ядерного компонента зумовлює високий ступінь його розгортання, передбачаючи поєднуваність зі словами іншої семантики, які часто передають одне поняття. Напр.: *З найпершої миті, з першого слова насилаю на тебе, Іване, вогонь... вогонь живлющий і цілющий... вогонь добрий і лютий, як крик жінки, що вперше родить сина* (Р. Федорів); [Сварг] *Повернувся і поклав на стіл чотири золоті зливки і десяток різаних шматочків срібла* (С. Скляренко). Залежні прикметникові чи іменникові компоненти конкретизують, уточнюють семантику ядерного числівникового компонента.

Для характеристики людини, рідше тварини чи предмета в синтаксично нечленованих словосполученнях зі значенням соматичної, чи іманентної, належності семантично послаблений ядерний компонент потребує залежного атрибутивного. Якщо іменникові компоненти *очі, руки, ноги, лоб, чоло, шия, вуха, брови, ніс, роги, щоки, обличчя, морда, клюв, лапи* і под. ужиті для характеристики, то обов'язковими при них є узгоджені чи неузгоджені означення, пор. *людина з довгим носом, з карими очима, з високим лобом; орел з міцним клювом, з коротким хвостом* та ін. Напр.: *Місяць, що несподівано спалахнув за їхніми спинами, вихопив з темряви заросле щетиною лице з глибокими, наче криниці, очима* (В. Медвідь); *Хлопчик був здоровим, контактним, із ясними очима та доброю вдачею* (Брати Капранови).

На рівні синтаксично нечленованих словосполучень валентні потенції

компонентів мають особливу специфіку. Такі словосполучення «визначаються дворівневою валентною структурою, тобто мають внутрішню та зовнішню валентність» [23, с. 100]. Дворівнева валентна структура синтаксично нечленованого словосполучення передбачає: а) наявність внутрішньої сполучуваності в межах синтаксично нечленованого словосполучення; б) реалізація синтаксично нечленованим словосполученням сполучувальних можливостей на реченнєвому рівні, де воно є носієм валентності або валентним партнером [23, с. 101].

На внутрішньому рівні реалізуються сполучувальні можливості компонентів словосполучення, а на зовнішньому – усе синтаксично нечленоване слово-сполучення, що є носієм валентності, або реалізує лівобічну чи правобічну валентність предиката, або виконує роль валентно не зумовленого члена речення [23, с. 100]. Внутрішня сполучуваність ґрунтується на зв'язках і відношеннях між самими компонентами синтаксично нечленованого словосполучення.

Граматична валентність слів у синтаксично нечленованих слово-сполученнях реалізується з оперттям на дві умови: семантичну сумісність обох компонентів, яка детермінована фактами об'єктивної дійсності, і граматичну відповідність між ними. Валентні можливості носіїв валентності та їхніх валентних партнерів неоднакові. Для носіїв валентності, зокрема числівникового та займенникового типу, характерна обов'язкова предметна кореляція, генетичний зв'язок зі словами, що позначають конкретний предмет, напр.: *Після Покрови Кайдашиха витягла з скрині два сувої полотна* (І. Нечуй-Левицький); *І сотня тисяч відьм помчить на Лису гору* (О. Забужко). У поданих реченнях числівникові компоненти – носії валентності, а іменникові – валентні партнери.

Зовнішня сполучуваність виявляється поза синтаксично нечленованою конструкцією, вона віддзеркалює відношення між синтаксичною конструкцією та її оточенням. На зовнішньому рівні синтаксично нечленоване словосполучення реалізує в реченнєвій структурі сполучувальні властивості, виконуючи роль носія валентності, або валентного парт-

нера, або валентно не зумовленого члена речення.

Носієм валентності синтаксично нечленоване словосполучення буває тоді, коли корелює з: а) предикатом дії, напр.: *Ти зрікся мови рідної. Тобі земля родити перестане* (Д. Павличко); у реченнєвій структурі зреалізовані валентні можливості двох дієслівних компонентів; б) предикатом власне-якісної оцінки, вираженим предикативним прикметником та напівморфемою-зв'язкою, напр.: *Хлопець був міцної статури* (В. Козаченко); предикат відкриває лівобічну позицію носія якісної ознаки; в) предикатом якості-відношення, напр.: *Київ – європейське місто* (Розм.); г) предикатом кількісної ознаки, напр.: *Мені було тоді шістнадцять років* (Ю. Яновський); предикат може виражати кількісн-вікову ознаку, ознаку приблизної кількості та ін.

Синтаксично нечленоване слово-сполучення в реченнєвій структурі ужите переважно в ролі валентного партнера. Воно може займати як лівобічну, так і правобічну позиції. Валентність предиката вможливорює виділення нечленовано-сполученнєвих синтаксем як в лівобічній, так і в правобічній позиціях. Напр.: *Тато з мамою теж перестрашились: Дарка почала стогнати уві сні* (О. Забужко); *3 села до села вела курна дорога* (В. Козаченко); – *Я уявляю, як ти вирізуєш щось гнівне із дерева...* (Є. Гуцало).

Висновки (Conclusions). В українській граматиці усталилася думка про синтаксично нечленовані слово-сполучення як окремий тип, що за певним набором ознак істотно відрізняється від синтаксично вільних словосполучень. Граматична валентність синтаксично нечленованих словосполучень позначена певною специфікою: детермінована морфологічним вираженням і відповідно категорійним значенням ядерного компонента, його категорійними ознаками і семантикою залежного компонента. Сполучуваність слів у нечленованих словосполученнєвих конструкціях реалізується за умови семантичної сумісності обох компонентів структурної схеми, що детерміновано фактами об'єктивної дійсності, та граматичної відповідності між ними.

Валентні можливості компонентів у структурі синтаксично нечленованих сло-

восполучень зумовлені їхніми диференційними ознаками, основними з яких є такі: 1) компоненти виражені повнозначними словами, один з яких має послаблену номінативність (синсемантичність); 2) синтак-

сична зв'язаність залежить від частиномовної належності ядерного компонента та вираження граматичної валентності; 3) синтаксична нечленованість – здатність займати позицію одного із членів речення.

Список використаної літератури

1. Андерш Й. Ф. Типологія простих дієслівних речень у чеській мові в зіставленні з українською: монографія. Київ : Наук. думка, 1987. 191 с.

2. Балко М. Словосполучення сучасної української мови на тлі теорії функційної транспозиції. Мова: класичне – модерне – постмодерне. Київ : ТОВ «СІК ГРУП Україна», 2014. Вип. 1. С. 21–27.

3. Барчук В. Про сполучення слів як фундаментальні синтаксичні одиниці. Актуальні проблеми синтаксису: сучасний стан і перспективи дослідження. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої 110-річчю від дня народження професора Іларіона Слинька (Чернівці, 16–17 червня 2022). Чернівці, 2022. С. 50–51.

4. Ващенко О. І. Валентна і невалентна сполучуваність відприкметникових іменників у сучасній українській мові : автореф. дис. ...канд. філол. наук: 10.02.01 «Українська мова». Харків, 2005. 20 с.

5. Вихованець І. Р. Валентність предиката і семантико-синтаксична структура елементарного речення. Синтаксис української мови: хрестоматія: у 2 ч. Київ, 2019. Ч 1. С. 170–173.

6. Всеволодова М. В. Теория функционально-коммуникативного синтаксиса. URSS. 2019. 656 с. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/4996>

7. Загнітко А. П. Теорія граматики і тексту. Донецьк : ДонНУ, 2014. 480 с.

8. Кобченко Н. Граматична природа й сфери функціонування підрядного синтаксичного зв'язку у формі вільного поєднання. Київ : НаУКМА, 2016. 196 с.

9. Кобченко Н. Становлення теорії синтаксичного зв'язку в українській мові (XVII–початок XX ст.). *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*. 17. 2018. С. 107–124.

10. Костусяк Н. М. Засоби реалізації заперечної семантики в романі В. Шкляра «Чорний ворон»: функційний та комунікативно-прагматичний вимір. Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Том 33 (72).»1.

Ч. 1. 2022. С. 41–46.

11. Назарчук Р. Об'єктні зв'язки референтно спеціалізованих дієслівних предикатів (на матеріалі україн., польс., англ. мов). Дис. канд. філол. наук. 10.02.15. Львів, 2021. 288 с.

12. Овчиннікова І. І. Лексико-граматична класифікація дієслів конкретної фізичної дії з семантикою створення об'єкта в українській мові: дис. ...канд. філол. наук: 10.02.01 «Українська мова». Київ. 1993. 212 с.

13. Орендарчук О. Л. Валентнісні відношення дієслів тематичної групи «чуттєвої сфери» (на матеріалі англійської та української мов). Нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство). Вип. 8. 2017. С. 38–46.

14. Таукчі О. Ф. Теоретичні аспекти вивчення іменної дієслівної лексичної сполучуваності в англійській, українській і російській мовах: автореф. дис. ...канд. філол. наук: 10.02.15 «Загальне мовознавство». Донецьк. 2006. 19 с.

15. Різник С. М. Об'єктна сполучуваність іменних девербативів у сучасній українській мові : автореф. дис. ...канд. філол. наук: 10.02.01 «Українська мова». Київ. 2009. 17 с.

16. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Підручник. Полтава : Довкілля-К., 2008. 712 с.

17. Холодъон О. Семантична валентність дієслів: діалект vs літературна мова. *Філологічний часопис*. 1 (17). 2021. С. 141–156.

18. Шитик Л. В. Пояснювальні складні речення крізь призму граматичної концепції сполучника К. Г. Городенської. Граматичний простір сучасної лінгвоукраїністики. Катерині Григорівні Городенській. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго. 2019. С. 273–281.

19. Allerton D. J. *Essentials of grammatical theory: A consensus view of syntax and morphology*. Abingdon; Oxon : Routledge, 2019. 326 p.

20. Kostusiak N., Navalna M., Mezhev

O. The functional-cognitive characteristics of interrogative utterances in modern Ukrainian. *Cognitive Studies*. No 21. 2021. P. 55–69.

21. Lychuk M. The semantic typology of syncretic syntactically indivisible word combinations in Ukrainian linguistics. *Analele Universitatii din Craiova. Seria Stiinte Anul. XLIII. NR .1–2, 2021. P. 385–390.*

22. Messer, Kachel, Kennison, Shelia. The Contributions of Singular and Plural nouns to Sentence Processing Complexity: evidence from reading time. *East European Journal of Psycholinguistics*. Vol. 7. №1. 2020. P. 85–96.

References

1. Andersh, Y. F. (1987). *Typolohiia prostykh diieslivnykh rechen u cheskiei movi v zistavlenii z ukrainskoiu: monohrafiia* [Typology of simple verb sentences in Czech compared to Ukrainian: monograph]. Kyiv : Naukova dumka. 1987. 191 p.

2. Balko, M. (2014). *Slovospoluchennia uchasnoi ukrainskoi movy na tli teorii funktsiinoi transpozitsii* [Word-combinations of the modern Ukrainian language against the background of the theory of functional transposition]. *Mova: klasychne – moderne – postmoderne* [Language: classical – modern – postmodern]. Kyiv : TOV «SIK HRUP Ukraina». Vyp. 1. P. 21-27.

3. Barchuk, V. (2022). *Pro spoluchennia sliv yak fundamentalni syntaksychni odyntsi* [On the combination of words as fundamental syntactic units]. *Aktualni problemy syntaksysu: suchasnyi stan i perspektyvy doslidzhennia* [Actual problems of syntax: current state and prospects of research]. *Materialy Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii, prysviachenoï 110-richchiu vid dnia narodzhennia profesora Ilariona Slynka* (Chernivtsi, 16-17 chervnia 2022). Chernivtsi. 2022. P. 50–51.

4. Vashchenko, O. I. (2005). *Valentna i nevalentna spoluchuvannist vidprymetnykovykh imennykh u suchasniï ukrainskii movi : avtoref. dys. ...kand. filol. nauk: 10.02.01 «Ukrainska mova»* [Valence i nonvalence compatibility from adjective nouns in the modern Ukrainian language: author's dissertation cand. philol. sciences: 10.02.01 «Ukrainian language»]. Kharkiv. 20 p.

5. Vykhoanets, I. R. (2019). *Valentnist predykata i semantyko-syntaksychna*

struktura elementarnoho recheniia. Syntaksys ukrainskoi movy [The valence of the predicate and the semantic-syntactic structure of the elementary sentence]. [Syntax of the Ukrainian language]: khrestomatiia: u 2 ch.. Kyiv, 2019. Ch. 1. P. 170–173.

6. Vsevolodova, M. V. (2017). *Teoriia funktsionalno-kommunikativnogo syntaksisa* [Theory of functional and communicative syntax.]. URSS. 2017. 656 p. Retrieved from: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/4996>

7. Zahnitko, A. P. (2014). *Teoriia hramatyky i tekstu* [Theory of grammar and text]. Donetsk : DonNU. 480 p.

8. Kobchenko, N. (2018). *Hramatychna pryroda y sfery funktsionuvannia pidriadnogo syntaksychnoho zviazku u formi vilnogo poiednannia* [Grammatical nature and spheres of functioning of subordinate syntactic connection in the form of free combination]. Kyiv : NaUKMA. 196 p.

9. Kobchenko, N. (2018). *Stanovlennia teorii syntaksychnoho zviazku v ukrainskii movi (XVII–pochatok XX st.)* [Formation of the theory of syntactic connection in the Ukrainian language (XVII–early XX centuries)]. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*. 17. P. 107–124.

10. Kostusiak, N. M. (2022). *Zasoby realizatsii zaperechnoi semantyky v romani V. Shkliara «Chornyi voron»: funktsiinyi ta komunikatyvno-prahmatychnyi vymir* [Means of implementation of negative semantics in V. Shklyar's novel «The Black Crow»: functional and communicative-pragmatic dimensions]. *Vcheni zapysky TNU im. V. I. Vernadskoho. Seriia: Filolohiia. Zhurnalistyka* [Scientific notes of TNU named after V. I. Vernadskyi. Series: Philology. Journalism]. Tom 33 (72). №1. Ch. 1. P. 41-46.

11. Nazarchuk, R. (2021). *Obiektni zviazky referentno spetsializovanykh diieslivnykh predykativ (na materialy ukrainskoi, polskoi, anhliiskoi mov)* [Object relations of referentially specialized verb predicates (based on the material of the Ukrainian, Polish, and English languages)]. *Dys. kand. filol. nauk. 10.02.15*. Lviv. 2021. 288 p.

12. Ovchinnikova, I. I. (1993). *Leksyko-hramatychna klasyfikatsiia diiesliv konkretnoi fizychnoi dii z semantykoïu stvorennia objekta v ukrainskii movi* [Lexico-grammatical classification of verbs of specific physical

action with semantics of object creation in Ukrainian language]: dys. ...kand. filol. nauk: 10.02.01 «Ukrainska mova». Kyiv. 212 p.

13. Orendarchuk, O. L. (2017). Valentnisni vidnoshennia diiesliv tematychnoi hrupy «chuttievoi sfery» (na materiali anhliiskoi ta ukrainskoi mov) [Valentine's relations of verbs of the thematic group «sensory sphere» (on the material of English and Ukrainian languages)]. [National Pedagogical University named after M. Drahomanova. Philological sciences (linguistics and literary studies). V. 8. P. 38–46.

14. Taukchi, O. F. (2006). Teoretychni aspekty vyvchennia imennoi diieslivnoi leksychnoi spoluchuvanosti v anhliiskii, ukrainskii i rosiiskii movakh [Theoretical aspects of the study of noun-verb lexical conjugation in English, Ukrainian and Russian languages]: avtoref. dys. ...kand. filol. nauk: 10.02.15 «Zahalne movoznavstvo» [author's abstract thesis ... candidate philol. sciences: 10.02.15 «General Linguistics»]. Donetsk. 19 p.

15. Riznyk, S. M. (2009). Obiektna spoluchuvanist imennykh deverbatiyv u suchasni ukrainskii movi : [Object compatibility of nominal deverbatives in the modern Ukrainian language]: author's ref. dissertation cand. philol. sciences: 10.02.01 «Ukrainian language» [avtoref. dys. ...kand. filol. nauk: 10.02.01 «Ukrainian language»]. Kyiv. 17 p.

16. Selivanova, O. O. (2008). Suchasna lnhvistyka: napriamy ta problemy [Modern linguistics: disrections and problems]. Pidruchnyk. Poltava : Dovkillia-K. 712 p.

17. Kholodon, O. (2021). Semantychna valentnist diiesliv: dialekt vs literaturna mova [Semantic valence of verbs: dialect vs literary language]. Filolohichni chasopys [Philological journal]. 1 (17). 2021. P. 141–156.

18. Shytyk, L. V. (2019). Poiasniuvalni skladni rechennia kriz pryzmu hramatychnoi kontseptsii spoluchnyka K. H. Horodenskoi [Explanatory complex sentences through the prism of the grammatical concept of conjunction K. G. Horodenska]. Hramatychnyi prostir suchasnoi lnhvoukrainistyky [Grammatical space of modern linguo-Ukrainian studies]. Kateryni Hryhorivni Horodenskii. Kyiv : Vydavnychi dim Dmytra Buraho. P. 273–281.

19. Allerton, D. J. (2019). Essentials of grammatical theory : A consensus view of syntax and morphology. Abingdon; Oxon : Routledge. 326 p.

20. Kostusiak, N., Navalna M., Mezhev, O. (2021). The functional-cognitive characteristics of interrogative utterances in modern Ukrainian. Cognitive Studies. No 21. P. 55–69.

21. Lychuk, M. (2021). The semantic typology of syncretic syntactically indivisible word combinations in Ukrainian linguistics. Analele Universitatii din Craiova. Seria Stiinte Anul. XLIII. NR. 1–2. P. 385–390.

22. Messer, Kachel, Kennison, Shelia. (2020). The Contributions of Singular and Plural nouns to Sentence Processing Complexity: evidence from reading time. East European Journal of Psycholinguistics. Vol. 7. №1. P. 85–96.

Abstract. *In modern grammars of Slavic languages, syntactically non-segmented word-combinations are not separated into a separate type, but are represented in a single list of different types of syntactically free word combinations. Today, it is important to understand the place of syntactically non-segmented word-combinations in the grammatical system of language. The purpose of the paper is to characterize the basis of the grammatical valence of syntactically non-segmented word-combination as a new type of syntactic constructions.. New approaches to the analysis of the structural organization of syntactic units in the Ukrainian grammar of the beginning of the XXI century contributed to the deepening of the theory of phrases (works of I. Vykhoivanets, A. Zagnitko, M. Balko, N. Kostusiak, N. Kobchenko, O. Kholodon, R. Nazarchuk, etc.), including syntactically non-segmented word-combinations. Syntactically connectivity and syntactic indivisibility are the basis of syntactically non-segmented word-combinations. The grammatical valence of the core component in syntactically non-segmented word-combinations is determined by a set of such features as: part-language belonging of the core component, its categoric meaning; categoric features of the core component. The synsemanticity of the core component is analyzed in view of the onomasiological characteristics of words of different part-language affiliations. We see the prospects of research in the study of syntactically non-segmented word-combination in a pragmatic aspect.*

Keywords: core component, dependent component, grammatical valence, syntactically non-segmented word-combination.

УДК 811.111'373.612

[http://doi.org/10.31548/philolog13\(4_2\).2022.003](http://doi.org/10.31548/philolog13(4_2).2022.003)

**МЕТОНІМІЯ ДЛЯ ОПИСУ КОНЦЕПТУ СУМНІВ
В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ
METONYMY TO DESCRIBE CONCEPT DOUBT IN ENGLISH ARTISTIC DISCOURSE**

Л.І. НІЖНИК, аспірант кафедри германського, загального і
порівняльного мовознавства*

L. I. NIZHNIK, Postgraduate student of the Department of Germanic, General and
Comparative Linguistics

E-mail: l.nizhnyk@chnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0003-1411-0561>

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, Україна
Chernivtsi National University named after Yuriy Fedkovich, Chernivtsi, Ukraine

Анотація. Стаття досліджує концепт СУМНІВ з точки зору ідеалізованої когнітивної моделі світу та зосереджується на концептуальній метонімії, що застосовується для опису концепту. СУМНІВ має двояку природу і відноситься до сфери мислення та сфери почуттів. СУМНІВ розглядається як емоційний концепт, оскільки сумнів переживається за схемою «причина (cause) -> існування емоції (existence of emotion) -> вираження (expression)». Сумнів є змішаним станом і не рідко включає інші емоції, такі як роздратування, неспокій, дискомфорт, обурення, гнів, страх, зацікавленість, здивування, страх, жаль, вину, сором, радість, надію. Метод концептуальної метонімії допомагає розглянути СУМНІВ за допомогою базової концептуальної метонімії ЕФЕКТ ЕМОЦІЇ ЗА ЕМОЦІЮ, що категоризується експресивною, фізіологічною та поведінковою реакціями. Ряд концептуальних метонімії, виокремлених Кьовечеш 3. є спільними для емоційних концептів та СУМНІВУ, до них належать ВИРАЗ ОБЛИЧЧЯ ОЗНАЧАЄ ЕМОЦІЮ, НЕСПРОМОЖНІСТЬ ГОВОРИТИ ОЗНАЧАЄ ЕМОЦІЮ, ФІЗИЧНЕ ХВИЛЮВАННЯ ОЗНАЧАЄ ЕМОЦІЮ, НЕСПРОМОЖНІСТЬ РУХАТИСЬ ОЗНАЧАЄ СТРАХ. Експресивні метонімії включають ПИЛЬНИЙ ТА ФІКСОВАНИЙ ПОГЛЯД, ВИРЯЧЕНІ ОЧІ, ЗВУЖЕННЯ ОЧЕЙ, КЛІПАННЯ ОЧИМА, РУХИ БРІВ, РУХИ ГУБ, РОЗКРИТТЯ РОТУ, НАСМІШКА, ЗМІНА ВИРАЗУ ОБЛИЧЧЯ для СУМНІВУ. Фізіологічні метонімії включають ЗМЕНШЕННЯ СЕРЦЕБИТТЯ та НЕСПРОМОЖНІСТЬ ДІЯТИ для СУМНІВУ. До поведінкових метонімії належать ЗНИЗУВАННЯ ПЛЕЧИМА, ПОХИТУВАННЯ ГОЛОВОЮ, ПОХИТУВАННЯ ТІЛОМ, ЗМІНА ДИСТАНЦІЇ, СТИСКАННЯ ПРЕДМЕТІВ У РУКАХ для СУМНІВУ. До поведінкових мовних метонімії належать ПАУЗА, НЕРОЗБІРЛИВЕ МОВЛЕННЯ, ШЕПІТ та ЗАТИНАННЯ для сумніву. Перспективним є дослідження інших емоційних концептів та виокремлення їх прототипічних універсальних корелятивів та специфічних для окремої лінгвокультури.

Ключові слова: сумнів, концепт, метонімія, емоції, когнітивна лінгвістика.

Актуальність (Introduction). Дослідження зумовлюється лінгвістичними тенденціями до вивчення емоційних концептів у когнітивному руслі. Когнітивна лінгвістика на сучасному етапі розвитку є популярним мовознавчим напрямом, оскільки узагальнює досягнення різних наук і характеризується антропоцентризмом, функціоналізмом та експланаторністю [6]. Дослідження емоційних концептів, спрямоване на їхньої природи та специфіки об'єктивації в дискурсі. Сумнів є складним психоемоційним станом, на фоні якого виникають інші емоції. Концепт СУМНІВ має свої особливості концептуалізації в англій-

ській культурі, що можна простежити через дослідження когнітивної метонімії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). У лінгвокогнітивній сфері предметом особливої уваги є когнітивні репрезентації емоцій – концепти, що досліджуються через реконструкцію ментальних структур (прототипи, фрейми, сценарії). Емоційний концепт визначають як «етнічно, культурно зумовлене, складне структурно-смісловне, ментальне, як правило, лексично та/чи фразеологічно вербалізоване утворення, яке базується на

*Науковий керівник – В. Д. Бялик, професор, завідувач кафедри комунікативної лінгвістики та перекладу ЧНУ.

понятійній основі, включає в себе окрім понять образ, культурну цінність та яке функціонально заміщає людині в процесі рефлексії та комунікації предмети світу» [5, с. 49]. Емоції розуміються як спрямовані на об'єкт або ситуацію афективні ознаки, які сортуються на культурно встановлені та лінгвістично позначені категорії чи прототи́пи, такі як, наприклад, страх, гнів, щастя та ін. [31]. Категорії емоцій відображають специфічні види оцінювальних світовідносин, наприклад, ставлення до неминучої небезпеки у випадку страху. Такі оцінки не обов'язково однозначні, вони можуть бути нечіткими, амбівалентними або навіть суперечливими, що часто призводить до переживань змішаних почуттів та емоцій [17].

Сумнів є психологічним станом, що включає емоційну складову, тому вивчаємо його як емоційний концепт. Багато дослідників говорять про те, що сумнів має емоційну природу. Варій М. Й. відносить сумнів до інтелектуальних емоцій – «специфічних переживань, що виникають у людини в процесі мислення», які є результатом взаємодії емоційного реагування і процесу пізнання [4, с. 509]. Тагард П. розрізняє холодний та гарячий сумнів, розглядаючи сумнів як когнітивний процес і як емоцію [33, с. 399]. Він пов'язує із сумнівом такі емоції, як роздратування, неспокій, дискомфорт, обурення, гнів та страх [33, с. 405]. Згідно з Лі М., афективні маніфестації сумніву проявляються у відчуттях схвильованості, зацікавленості, здивування, страху, радості, надії, жалю, вини, сорому чи збентеження [27, с. 149]. Психологічний сумнів у собі, або низька самооцінка, може включати постійне вагання та невизначеність, тому викликає сум, вину, сором, депресію [8].

Вивченням метонімії у руслі когнітивної лінгвістики займалися Барселона А. (2003), Кьовечеш З. (2006), Лакофф Дж. (1993), Редден Г. (1988) та ін. Серед вітчизняних дослідників цією тематикою займалась Качур І. В. (2020). Метонімія розглядається як механізм мислення і концептуалізації повсякденного досвіду і тлумачиться як «когнітивний процес, при якому одна концептуальна одиниця (річ, подія, властивість) – корелят – забезпечує ментальний доступ до іншої концептуальної одиниці – референта – в межах того самого фрейму, концептосфери або

ідеалізованої когнітивної моделі» [21, с. 99]. Ці науковці виокремлюють характерні особливості концептуальної метонімії – вона включає єдиний домен або концепт з метою забезпечення ментального доступу до домену через частину того самого домену або до частини домену через іншу частину в тому ж домені [23]; логічний зв'язок між концептосферами у метонімії описується як “stands for” [24]; метонімічний зв'язок виникає при наявності прагматичної функції між двома концептосферами, яка ідентифікується із психологічних, культурних, локативних міркувань і дозволяє здійснити референцію до одного об'єкту в межах іншого, пов'язаного з ним у такий спосіб [12, с. 3]; для метонімії визначальною є операція висвітлення або асиметричного мапування [11].

Ідеалізована когнітивна модель розглядає метонімічні перенесення як один із чотирьох структурних принципів своєї побудови, разом із пропозиційними моделями, схемними образами (англ. image-schemas) і метафоричними перенесеннями [26]. Емоції розглядають як психічні структури-сценарії. Культурні моделі емоцій представляють емоції як стислі міні-розповіді, які зазвичай починаються з певної причини емоції та закінчуються етапом дії. Культурні моделі служать прототипами, або орієнтирами, щодо яких люди можуть робити відступи. Найкращі приклади категорії є прототипами, тоді як менш хороші приклади, тобто культурні та індивідуальні відступи щодо культурної норми, є менш прототипними членами категорії; тим не менш, менш прототипні члени все ще є екземплярами або членами категорії. Культурні моделі не є конкретними екземплярами категорії, а ідеалізовані версії реальності [24]. Компонентами концептосфери є підсфери, а концептосфери, що корелюють із певним концептом, утворюють матрицю концептосфер [11, с. 71]. Метонімічний зв'язок виникає між двома (під)сферами в межах спільної концептосфери [11, с. 178].

Мета статті (Purpose of the research) дослідити образну сторону концепту СУМНІВ, а саме його концептуалізацію за допомогою когнітивної метонімії.

Методи дослідження (Methods of research). З творів сучасної англійської художньої літератури методом суцільної

вибірки були виокремлені приклади, які описують випадки вираження сумніву. Найбільш базовою моделлю емоцій є схематична модель «причина (cause) -> існування емоції (existence of emotion) -> вираження (expression)» [22, с. 129]. Для емоцій виокремлюються два загальних типи концептуальних метонімій: CAUSE OF EMOTION FOR THE EMOTION (ПРИЧИНА ЕМОЦІЇ ЗА ЕМОЦІЮ) та EFFECT OF EMOTION FOR THE EMOTION (ЕФЕКТ ЕМОЦІЇ ЗА ЕМОЦІЮ), що категоризується типами реакції – експресивною, фізіологічною та поведінковою [22].

Результати дослідження та їх обговорення (Results of the research and their discussion). Сумнів є психоемоційним станом, що може супроводжуватись різноманітним емоцій, що можливо простежити в художньому дискурсі. Сумнів поєднується зі смутком: *I know, despite all the gloom and self-doubt that bubbles up from the deep when you get dumped, that you did not represent my last and best chance of a relationship* [18, с. 27]; зі страхом: *On the phone she had been cool and methodical, but with a trace of fear and uncertainty* [15, с. 153]; з надією: *He looked at me with half-hopeful disbelief* [30, с. 154]; сумнів переростає в лютю: *“Charlie banned you from the house?” I asked, disbelief quickly melting into fury* [29, с. 253]; зневіра переходить у злість: *“Give me one good reason,” Annie insisted, moving from disbelief to anger* [28, с. 127] та ін. У деяких випадках немає експліцитної вказівки на ту емоцію, що поєднується з сумнівом і тоді висновок робиться на основі аналізу уривку дискурсу. У наступному прикладі героїні телефонують з телебачення і повідомляють, що її обрали для участі в телешоу. Героїня почуває сумніви, невіру, тому що вона немолодого віку та в неї проблеми зі здоров'ям, здивування, тому що таке не трапляється щодня, та тривогу, оскільки участь у телешоу для неї є хвилюючою незвичайною подією: *“— Me... me... on the—O I cant— Yes, Mrs. Goldfarb you. I know how you feel, you are wondering why you should be so lucky when so many millions would give anything to be on one of these shows— O, I cant tell you... Well, Mrs. Goldfarb, I cant tell you why you are so lucky, I guess its just that God has a special place in his heart for you. Sara Goldfarb fell against*

the back of the viewing chair, one hand clutching desperately at the phone, the other the top of her dress. Her eyes bulged. Her mouth hung open” [32, с.19].

Кьовечеш З. у своїй праці «Метафора та Емоція» [22] розглядає емоції злості, страху, щастя, смутку, любові, похоті, гордості, сорому та здивування. Науковець виокремлює метафори та метонімії для структурування цих концептів цих емоцій. Деякі з цих метонімій є спільними і для сумніву, наприклад, FACIAL EXPRESSIONS FOR EMOTIONS (ВИРАЗ ОБЛИЧЧЯ ОЗНАЧАЄ ЕМОЦІЮ), INABILITY TO SPEAK FOR EMOTION (НЕСПРОМОЖНІСТЬ ГОВОРИТИ ОЗНАЧАЄ ЕМОЦІЮ), PHYSICAL AGITATION FOR EMOTION (ФІЗИЧНЕ ХВИЛЮВАННЯ ОЗНАЧАЄ ЕМОЦІЮ), INABILITY TO MOVE FOR FEAR (НЕСПРОМОЖНІСТЬ РУХАТИСЬ ОЗНАЧАЄ СТРАХ).

Пов'язані з емоціями метонімії служать для фіксації фізіологічних, експресивних і поведінкових реакцій [20]. Концептуальна метонімія ЕФЕКТ ЕМОЦІЇ ЗА ЕМОЦІЮ (EFFECT OF EMOTION FOR THE EMOTION) реалізується, зокрема, через концептуальну метонімію FACIAL EXPRESSIONS FOR DOUBT / ВИРАЗ ОБЛИЧЧЯ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ та уточнена кореляціями, що описують зміни в очах та погляді, рух брів, губ та роту.

INTENT AND FIXED LOOK STANDS FOR DOUBT / ПИЛЬНИЙ ТА ФІКСОВАНИЙ ПОГЛЯД ОЗНАЧАЄ СУМНІВ

I stared at him with suspicion [30, с. 164].

I glared at him in disbelief, but let it go [29, с. 144].

Taken aback, all he seemed capable of doing was gazing at her in disbelief [28, с. 41].

У наведених прикладах вжито синоніми *stare, glare, gaze* для опису тривалого пильного погляду невіри. Коли людина сумнівається, вона старається розгледіти в об'єкті своїх сумнів щось, що б могло розвіяти сумніви чи підтвердити переконання.

BULGING EYES STAND FOR DOUBT / ВИРЯЧЕНІ ОЧІ ОЗНАЧАЮТЬ СУМНІВ

- *Me... me... on the — O I cant... Her eyes bulged* [32, с.19] – такий погляд передає змішані емоції сумніву та здивування.

NARROWING OF EYES STANDS FOR DOUBT / ЗВУЖЕННЯ ОЧЕЙ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ

© Л. І. Ніжнік

Mike's eyes narrowed in suspicion [29, с. 100] – звуження очей передає недовіру.

EYE BLINK STANDS FOR DOUBT / КЛІПАННЯ ОЧИМА ОЗНАЧАЄ СУМНІВ

He **blinked his eyes** and combed his wild hair with his fingers. "Rosenberg? Murdered?" he mumbled, glaring at the screen [15, с. 24].

У наведеному прикладі кліпання очима означає сумнів та розгубленість. Особливістю цього прикладу є поєднання різних реакцій (*blinked his eyes, combed his wild hair, mumbled, glaring*) для інтенсифікації сумніву. Це явище відоме, як концептуальний метонімічний ланцюг, що включає різні лексичні одиниці, які у процесі послідовного сприйняття тексту читачем доповнюють ту саму концептосферу, тобто це набір різних метонімічних корелятивів, що мають спільний метонімічний референт [9, с. 232].

EYEBROWS MOVEMENTS STAND FOR DOUBT / РУХИ БРІВ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ

He **raised one eyebrow** in disbelief [29, с. 134].

"Er, I'm not sure. What would you like?" His marble **brow puckered** [30, с. 163].

Експерієнцер сумніву піднімає або морщить брову, щоб показати невіру та своє оцінне ставлення до почутого.

LIPS MOVEMENTS STAND FOR DOUBT / РУХИ ГУБ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ

His **lips were twitching** a bit, too. There was something he wanted to say to me and he didn't quite know how to begin [29, с. 278] – у героя смикається губа, оскільки він хоче щось сказати, проте не знає як. Він вагається та зволікає, коли підбирає слова.

Ada looked at Sara's hair, then her reflection, her hair, reflection, then **pursed her lips** and shrugged, Well, it could be a little orange too [32, с. 37] – героїня робить оцінне судження, в якому вона невпевнена.

MOUTH OPEN STANDS FOR DOUBT / РОЗКРИТТЯ РОТУ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ

Then a doctor walked around the corner, and **my mouth fell open**. He was young, he was blond... and he was handsomer than any movie star I'd ever seen [30, с. 32] – героїня відчуває невіру та здивування, коли побачила батька свого знайомого, оскільки вона не очікувала, що його батько

так добре виглядає.

MOCKERY STANDS FOR DOUBT / НАСМІШКА ОЗНАЧАЄ СУМНІВ

"No," he said; then, matter-of-factly: "I'm married." "I saw her," she said with a kind of **smirking doubtfulness** that made Richards want to smash her [19, с. 104] – героїня з іронією ставиться до шлюбу чоловіка, у її словах чутно нотки сумніву, що не на жарт розізлило чоловіка.

FACIAL EXPRESSION CHANGE STANDS FOR DOUBT / ЗМІНА ВИРАЗУ ОБЛИЧЧЯ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ

Seeing he meant it, the almost comic mask of hate and defiance below the dark sunburst of the kid's afro broke into a hurt, agonized **grimace of disbelief** [19, с. 48] – невіра спотворює обличчя, залишаючи слід болю та страху.

Жести тісно пов'язані із мовленням, як у аспекті часового перебігу, так і у смисловому та функціональному аспектах. Кінеми жестів та мовлення конструюють єдиний ментальний процес [16, с. 180–181]. Жести є доповненням мислення, як внутрішнього дискурсу, та передають зміст думки навколишньому світу [14, с. 234].

SHOULDER SHUG STANDS FOR DOUBT / ЗНИЗУВАННЯ ПЛЕЧИМА ОЗНАЧАЄ СУМНІВ

"It must be very old," I guessed. He **shrugged**. "Early sixteen-thirties, more or less" [30, с. 172] – знизування плечима означає, що мовець не знає або не впевнений в тому, що говорить.

HEAD SHAKING STANDS FOR DOUBT / ПОХИТУВАННЯ ГОЛОВОЮ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ

I **shook my head** in disbelief [29, с. 64] – заперечне похитування головою з виразом зневіри вказує на сумнів.

BODY TILTING STANDS FOR DOUBT / ПОХИТУВАННЯ ТІЛОМ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ

For lunch Im having cold tongue, mit out da rye... Im having some mustard and harseradish, but mit out da rye already, oi... he **shrugged, tilted** and peered again, but for supper maybe Im having cold soup if she still not home [32, с. 10] – похитування тілом може вказувати на відсутність твердої позиції щодо сказаного.

DISTANCE CHANGE STANDS FOR DOUBT / ЗМІНА ДИСТАНЦІЇ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ

"Look at it this way, Bella. You're very lucky I was the one to find you."

"Am I?" I mouthed, **faltering another step back** [30, с. 50] – у цьому прикладі героїня не вірить словам співрозмовниці, боїться її та робить крок назад.

*Its unbelievable, and the show came back on and she **leaned forward**, face pinched in a frown as she watched the completely predictable events unfold* [32, с. 131] – у наведеному прикладі героїня нагинається вперед та зменшує дистанцію до телевізора, щоб краще розгледіти шоу, до якого вона ставиться скептично і не вірить своїм очам наскільки воно передбачувано.

CLUTCHING THINGS STANDS FOR DOUBT / СТИСКАННЯ ПРЕДМЕТІВ У РУКАХ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ

*Sara Goldfarb fell against the back of the viewing chair, one hand **clutching** desperately at the phone, the other the top of her dress* [32, с. 19] – героїня стискає в руках слухавку та свою сукню, бо не вірить в почуте.

Комунікативне мовчання на позначення сумніву служить сигналом епістемічного стану сумніву співрозмовника, його вагання перед прийняттям рішення, ваганням з приводу підбору влучного слова чи репліки, невпевненості загалом [4, с. 276–282]. Соціокультурний та психологічний феномен мовчання є дискурсивним явищем, яке віддзеркалює стан комунікантів, їхні прагматичні наміри та соціокогнітивну діяльність [1, с. 131]. Концептуальна метонімія INABILITY TO SPEAK FOR DOUBT / НЕСПРОМОЖНІСТЬ ГОВОРИТИ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ уточнюється наступними кореляціями:

PAUSE STANDS FOR DOUBT / ПАУЗА ОЗНАЧАЄ СУМНІВ

"Some. My friend Embry has a dirt bike. We work on it together sometimes. Why?" "Well..." I pursed my lips as I considered. I wasn't sure if he could keep his mouth shut, but I didn't have many other options. "I recently acquired a couple of bikes, and they're not in the greatest condition. I wonder if you could get them running?" [29, с. 66]

Роблячи паузу, героїня підбирає влучні слова, щоб виразити свою думку, сумніваючись щодо доцільності продовжувати свою репліку.

UNINTELLIGIBLE SPEECH STANDS

FOR DOUBT / НЕРОЗБІРЛИВЕ МОВЛЕННЯ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ

"I give a **grunt of disbelief**" [29, с. 48] – експерієнцер сумніву виражає сумнів через бурчання.

"What did Esme ask you?" I whispered. He hesitated for a second before he answered. "Whether they were thirsty," he **muttered unwillingly** [30, с. 195] – експерієнцер сумніву неохоче бубонить, відповідаючи на запитання.

WHISPER STANDS FOR DOUBT / ШЕПІТ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ

*She frowned and looked back and forth between Edward and me, this time very deliberately. "Is it this boy?" she **whispered*** [30, с. 242] – героїня припускає певну думку, проте вона не зовсім впевнена в ній, тому говорить пошепки.

STAMMERING STANDS FOR DOUBT / ЗАТИНАННЯ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ

"Who... who are you?" **stammered** Arthur [13, с.43].

Фізіологічними реакціями сумніву є реакції замирання серця та сковування дій. Концептуальна метонімія PHYSICAL AGITATION FOR DOUBT / ФІЗИЧНЕ ХВИЛЮВАННЯ ОЗНАЧАЄ ЕМОЦІЮ уточнюється такими кореляціями:

DECREASE IN HEART RATE STANDS FOR DOUBT / ЗМЕНШЕННЯ СЕРЦЕБИТТЯ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ

"Can you take Mags?" he asks me. "Yes," I say stoutly, although my **heart sinks**. It's true that Mags can't weigh more than about seventy pounds, but I'm not very big myself. Still, I'm sure I've carried heavier loads [10, с. 45] – коли героїня почула про непосильне завдання, вона береться за нього, хоча її серце замирає в сумнівах.

INABILITY TO ACT STANDS FOR DOUBT / НЕСПРОМОЖНІСТЬ ДІЯТИ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ

*It seemed almost better at this point to invite violence than to continue in this **freezing uncertainty*** [13, с. 308] – невпевненість сковує дії.

Висновки (Conclusions). Фігуративні засоби вираження емоцій є важливим засобом їх концептуалізації. Переживання людини не мають фізичного втілення, тому для емоційних концептів абстрактний референт співвідноситься з більш конкретним корелятом. Ідеалізовані когнітивні моделі служать прототипами, або

орієнтирами специфічних видів оцінювальних світовідносин в межах однієї культури. Нерідко сумнів переживається не як окрема емоція, а у поєднанні з рядом інших емоцій – схвилюваністю, зацікавленістю, здивуванням, страхом, радістю, надією, жалем, виною, соромом, гнівом. Концептуалізація сумніву через когнітивну метафору дозволяє описати концепт кореляцією EFFECT OF EMOTION FOR THE EMOTION (ЕФЕКТ ЕМОЦІЇ ЗА ЕМОЦІЮ) для фіксації фізіологічних, експресивних і поведінкових реакцій. Експресивні метонімії включають INTENT AND FIXED LOOK STANDS FOR DOUBT / ПИЛЬНИЙ ТА ФІКСОВАНИЙ ПОГЛЯД ОЗНАЧАЄ СУМНІВ, BULGING EYES STAND FOR DOUBT / ВИРЯЧЕНІ ОЧІ ОЗНАЧАЮТЬ СУМНІВ, NARROWING OF EYES STANDS FOR DOUBT / ЗВУЖЕННЯ ОЧЕЙ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ, EYE BLINK STANDS FOR DOUBT / КЛІПАННЯ ОЧИМА ОЗНАЧАЄ СУМНІВ, EYEBROWS MOVEMENTS STAND FOR DOUBT / РУХИ БРІВ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ, LIPS MOVEMENTS STAND FOR DOUBT / РУХИ ГУБ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ, MOUTH OPEN STANDS FOR DOUBT / РОЗКРИТТЯ РОТУ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ, MOCKERY STANDS FOR DOUBT / НАСМІШКА ОЗНАЧАЄ СУМНІВ, FACIAL EXPRESSION CHANGE STANDS FOR DOUBT / ЗМІНА ВИРАЗУ ОБЛИЧЧЯ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ.

Список використаних джерел

1. Анохіна Т. О. Семантизація категорії мовчання в англомовному художньому дискурсі : Монографія. Вінниця : Нова книга, 2008. 160 с.
2. Варій М. Й. Загальна психологія: підручник. Київ : Центр учб. літ., 2009. 1007 с.
3. Качур І. В. Метонімія у публіцистичному дискурсі: лінгвокогнітивний і дискурсивний аспекти. 10.02.04 – германські мови. Київ – Запоріжжя. 2020.
4. Крижанівська М. В. Невербальні елементи комунікації як складові комунікативної компетенції у дискурсі телеінтерв'ю. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2002. №7. С. 275–285.
5. Ніколенко О. В. Емоційний концепт HAPPINESS в англійських прізвиськних номінаціях. Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис». №8, 2020. С. 126–131.

Фізіологічні метонімії включають DECREASE IN HEART RATE STANDS FOR DOUBT / ЗМЕНШЕННЯ СЕРЦЕБИТТЯ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ та INABILITY TO ACT STANDS FOR DOUBT / НЕСПРОМОЖНІСТЬ ДІЯТИ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ. До поведінкових метонімії належать SHOULDER SHUG STANDS FOR DOUBT / ЗНИЗУВАННЯ ПЛЕЧИМА ОЗНАЧАЄ СУМНІВ, SHAKING THE HEAD STANDS FOR DOUBT / ПОХИТУВАННЯ ГОЛОВОЮ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ, BODY TILTING STANDS FOR DOUBT / ПОХИТУВАННЯ ТІЛОМ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ, DISTANCE CHANGE STANDS FOR DOUBT / ЗМІНА ДИСТАНЦІЇ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ, CLUTCHING THINGS STANDS FOR DOUBT / СТИСКАННЯ ПРЕДМЕТІВ У РУКАХ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ. До поведінкових мовних метонімії належать PAUSE STANDS FOR DOUBT / ПАУЗА ОЗНАЧАЄ СУМНІВ, UNINTELLIGIBLE SPEECH STANDS FOR DOUBT / НЕРОЗБІРЛИВЕ МОВЛЕННЯ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ, WHISPER STANDS FOR DOUBT / ШЕПІТ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ та STAMMERING STANDS FOR DOUBT / ЗАТИНАННЯ ОЗНАЧАЄ СУМНІВ. Перспективами дослідження є подальше вивчення концепту СУМНІВ та його когнітивної природи.

6. Петренко Л. О. Поняття концепт та концептуальний аналіз художнього тексту. *Science and Education a New Dimension. Philology*. VIII(64). Issue: 216, 2020. С. 49–52.
7. Barcelona A. Clarifying and applying the notions of metaphor and metonymy within cognitive linguistics: An update. Berlin and New York : Mouton de Gruyter, 2003. P. 207–274.
8. Branden N. The six pillars of self-esteem. Bantam Books, Inc., 1994. 346 p.
9. Brdar-Szabó R., Brdar M. What do metonymic chains reveal about the nature of metonymy? *Defining metonymy in cognitive linguistics: Towards a consensus view* / ed. by R. Benczes, A. Barcelona & F. Ruiz de Mendoza. Amsterdam : John Benjamins, 2011. P. 217–248.
10. Collins S. The Hunger Games. New York : Scholastic Press, 2008. 384 p.
11. Croft W. The role of domains in the

interpretation of metaphors and metonymies. *Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast* / ed. By Rene Dirven and Ralf Pörrings. Berlin and New York : Mouton de Gruyter, 2003. P. 161–207.

12. Fauconnier G. *Mental Spaces: Aspects of Meaning Construction in Natural Language*. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. P. 190.

13. Feather J. *A husband's wicked ways*. New York : Pocket Star Books, 2009. 512 p.

14. Goldin-Meadow S. *Beyond Words : The Importance of Gesture to Researchers and Learners*. Child Development. Chicago : University of Chicago Press, 2000. Vol. 71. № 1. P. 231–239.

15. Grisham J. *The Pelican Brief*. N. Y. : Island, 1999. 436 p.

16. Harris T. *Listening with Your Eyes : The Importance of Speech-Related Gestures in the Language Classroom*. Foreign Language Annals. Hoboken : John Wiley & Sons, Inc., 2003. Vol. 36. № 2. P. 180–187.

17. Heavey C. L., Lefforge N. L., Lapping-Carr L., & Hurlburt R. T. Mixed emotions: Toward a phenomenology of blended and multiple feelings. *Emotion Review*, 9(2). 2017. P. 105–110. DOI : 10.1177/1754073916639661

18. Hornby N. *High Fidelity*. London: Victor Gollancz Ltd., 1995. 256 p.

19. King S. *The Running Man*. N. Y.: Signet, 1999. 336 p.

20. Kövecses Z. *Metaphor and metonymy in folk and expert theories of emotion*. *Metaphor in Communication, Science and Education* / ed. by Francesca Ervas. De Gruyter Mouton, 2017. DOI : 10.1515/9783110549928

21. Kövecses Z. *Language, Mind and Culture: A Practical Introduction*. Oxford : Oxford University Press, 2006. 416 p.

22. Kövecses Z. *Metaphor and Emotion : Language, Culture, and Body in Human Feeling*. Cambridge University Press, 2003. 223 p.

23. Kövecses Z., Radden G. *Metonymy : Developing a cognitive linguistic view* *Cognitive Linguistics*. 9. 1. 1998. P.37–78.

24. Kövecses Z. *Emotion Concept*. Springer-Verlag Publishing, 1990. DOI: 10.1007/978-1-4612-3312-1

25. Lakoff G. *Metaphors We Live By*. London. University of Chicago Press, 2003. 276 p.

26. Lakoff G. *Women, Fire and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind*. Chicago, London : Chicago University Press, 1987. 614 p.

27. Lee M. On Doubt. *Philosophia* 46, (1). 2018. P.141–158. DOI : 10.1007/s11406-017-9911-3

28. Macomber D. *Cottage by the Sea*. Ballantine Books, 2018. 352 p.

29. Meyer S. *New Moon*. N. Y. : Little, Brown Books for Young Readers, 2006. 608 p.

30. Meyer S. *The Twilight*. N. Y. : Little, Brown Books for Young Readers, 2005. 544 p.

31. Scheve C., Slaby J. *Emotion, emotion concept. Affective Societies - Key Concepts*. Publisher: Routledge, 2018. P. 42–51. DOI : 10.4324/9781351039260-3

32. Selby H. *Requiem for a dream*. N. Y. : Da Capo Press, 2000. 288 p.

33. Thagard P. What is doubt and when is it reasonable? *New essays in philosophy of language and mind. Canadian Journal of Philosophy*. Calgary, 2008. P. 391– 406.

34. Wierzbicka A. *What people say they do with words*. Norwood, NJ: Ablex, 1985. 265 p.

References

1. Anokhina, T. O. (2008) *Semantyzatsiia katehorii movchannia v anhlomovnomu khudozhnomu dyskursi : Monohrafiia [Semantic category of silence in English artistic discourse : Monography]*. Vinnytsia : Nova knyha. 160 s [in Ukrainian].

2. Barcelona, A. (2003) *Clarifying and applying the notions of metaphor and metonymy within cognitive linguistics: An update*. Berlin and New York : Mouton de Gruyter. P. 207–274.

3. Branden, N. (1994) *The six pillars of self-esteem*. Bantam Books, Inc. 346 p.

4. Brdar-Szabó, R., Brdar, M. (2011) *What do metonymic chains reveal about the nature of metonymy? Defining metonymy in cognitive linguistics: Towards a consensus view* / ed. by R. Benczes, A. Barcelona & F. Ruiz de Mendoza. Amsterdam : John Benjamins. P. 217–248.

5. Collins, S. (2008) *The Hunger Games*. New York : Scholastic Press. 384 p.

6. Croft, W. (2003) *The role of domains in the interpretation of metaphors and metonymies*. *Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast* / ed. By Rene Dirven and Ralf Pörrings. Berlin and New York : Mouton de Gruyter. P. 161–207

7. Fauconnier, G. (2003) *Mental Spaces: Aspects of Meaning Construction in Natural Language*. Cambridge : Cambridge University Press. P. 190.
8. Feather, J. (2009) *A husband's wicked ways*. New York : Pocket Star Books. 512 p.
9. Goldin-Meadow, S. (2000) *Beyond Words : The Importance of Gesture to Researchers and Learners*. Child Development. Chicago : University of Chicago Press. Vol. 71. № 1. P. 231–239.
10. Grisham, J. (1999) *The Pelican Brief*. N. Y. : Island. 436 p.
11. Harris, T. (2003) *Listening with Your Eyes : The Importance of Speech-Related Gestures in the Language Classroom*. Foreign Language Annals. Hoboken : John Wiley & Sons, Inc. Vol. 36. № 2. P. 180–187.
12. Heavey, C. L., Lefforge, N. L., Lapping-Carr, L., & Hurlburt, R. T. (2017) Mixed emotions: Toward a phenomenology of blended and multiple feelings. *Emotion Review*, 9 (2), 105–110. DOI : 10.1177/1754073916639661
13. Hornby, N. (1995) *High Fidelity*. London: Victor Gollancz Ltd. 256 p.
14. Kachur, I. V. *Metonimiia u publitsystychnomu dyskursi: linhvokohnityvnyi i dyskursyvnyi aspekty*. 10.02.04 – hermanski movy Kyiv – Zaporizhzhia. 2020.
15. King, S. (1999) *The Running Man*. N. Y.: Signet. 336 p.
16. Kövecses, Z. (1990) *Emotion Concept*. Springer-Verlag Publishing. DOI : 10.1007/978-1-4612-3312-1
17. Kövecses, Z. (2003) *Metaphor and Emotion : Language, Culture, and Body in Human Feeling*. Cambridge University Press. 223 p.
18. Kövecses, Z. (2006) *Language, Mind and Culture: A Practical Introduction*. Oxford : Oxford University Press. 416 p.
19. Kövecses, Z. (2017) *Metaphor and metonymy in folk and expert theories of emotion*. *Metaphor in Communication, Science and Education*. De Gruyter Mouton.
20. Kövecses, Z., & Radden, G. (1998) *Metonymy : Developing a cognitive linguistic view* *Cognitive Linguistics*. 9. 1. P.37–78.
21. Kryzhanivska, M. V. (2002) *Neverbalni elementy komunikatsii yak skladovi komunikatyvnoi kompetentsii u dyskursi teleinterviu* [Non-verbal elements of communication as elements of communicative competence in the TV interview discourse]. *Movni i kontseptualni kartyny svitu* [Language and conceptual pictures of the world]. №7. S. 275–285 [in Ukrainian].
22. Lakoff, G. (1987) *Women, Fire and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind*. Chicago, London : Chicago University Press. 614 p.
23. Lakoff, G. (2003) *Metaphors We Live By*. London. University of Chicago Press. 276 p.
24. Lee, M. (2018) On Doubt. *Philosophia* 46, (1). P.141–158. DOI : 10.1007/s11406-017-9911-3
25. Macomber, D. (2018) *Cottage by the Sea*. Ballantine Books. 352 p.
26. Meyer, S. (2005) *The Twilight*. N. Y. : Little, Brown Books for Young Readers. 544 p.
27. Meyer, S. (2006) *New Moon*. N. Y. : Little, Brown Books for Young Readers; 21 st edition. 608 p.
28. Nikolenko, O. V. (2020) *Emotsiinyi kontsept HAPPINESS v anhliiskykh prizvysknykh nominatsiakh* [Emotional concept of HAPPINESS in English nickname nominations]. *Naukovyi zhurnal Lvivskoho derzhavnoho universytetu bezpeky zhyttiediialnosti «Lvivskyi filolohichni chasopys»* [Scientific journal of the Lviv State University "Philological Periodical of Lviv"]. №8. S. 126–131 [in Ukrainian].
29. Petrenko, L. O. (2020) *Poniattia kontsept ta kontseptualnyi analiz khudozhnoho tekstu* [The term concept and conceptual analysis of artistic text]. *Science and Education a New Dimension. Philology*. VIII(64). Issue: 216. P. 49–52 [in Ukrainian].
30. Scheve, C., Slaby, J. (2018) *Emotion, emotion concept*. *Affective Societies - Key Concepts*. Publisher: Routledge. P. 42–51. DOI : 10.4324/9781351039260-3
31. Selby, H. (2000) *Requiem for a dream*. N. Y. : Da Capo Press. 288 p.
32. Thagard, P. (2008) *What is doubt and when is it reasonable? New essays in philosophy of language and mind*. *Canadian Journal of Philosophy*. Calgary. P. 391– 406.
33. Varii, M. Y. (2009) *Zahalna psykholohiia: pidruchnyk*. [General psychology : textbook]. Kyiv : Tsentru uchb. lit., 2009. 1007 s. [in Ukrainian].
34. Wierzbicka A. *What people say they do with words*. Norwood, NJ: Ablex, 1985. 265 p.

Abstract. *The article explores the concept of DOUBT from the perspective of an idealized cognitive model of the world and focuses on the conceptual metonymy used to describe the concept. DOUBT has a dual nature and refers to the realm of thinking and the realm of feelings. DOUBT is considered as an emotional concept, since doubt is experienced according to the scheme "cause -> existence of emotion -> expression". Doubt is a mixed state and often includes other emotions such as irritation, restlessness, discomfort, indignation, anger, fear, interest, surprise, fear, regret, guilt, shame, joy, hope. The conceptual metaphor method helps address DOUBT through the basic conceptual metonymy EMOTION EFFECT FOR EMOTION, categorized into expressive, physiological, and behavioral response types. A number of conceptual metonymies highlighted by Z. Kyovechesh are common to emotional concepts and DOUBT, they include FACIAL EXPRESSION MEANS EMOTION, INABILITY TO SPEAK MEANS EMOTION, PHYSICAL EXCITEMENT MEANS EMOTION, INABILITY TO MOVE MEANS FEAR. Expressive metonymies include INTENT AND FIXED LOOK, BULGING EYES, NARROWING OF EYES, EYE BLINK, EYEBROWS MOVEMENT, LIPS MOVEMENT, MOUTH OPEN, MOCKERY, FACIAL EXPRESSION CHANGE for DOUBT. Physiological metonymies include DECREASED HEART-BEAT and INABILITY TO ACT for DOUBT. Behavioral metonyms include SHOULDER SHUG, HEAD SHAKING, BODY TILTING, DISTANCE CHANGE, HOLDING OBJECTS for DOUBT. Behavioral language metonyms include PAUSE, UNINTELLIGIBLE SPEECH, WHISPER and STAMMERING for doubt. It is promising to study other emotional concepts and distinguish their prototypical universal correlates and those specific to a particular linguistic culture.*

Key words: *doubt, concept, metonymy, emotions, cognitive linguistics.*

УДК 81=112.2:81'25

[http://doi.org/10.31548/philolog13\(4_2\).2022.004](http://doi.org/10.31548/philolog13(4_2).2022.004)

**ОСНОВНІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКОМОВНИХ МЕТАФОР
УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (на матеріалі аграрної реклами)
THE MAIN DIFFICULTIES IN TRANSLATION OF GERMAN METAPHORS INTO UKRAINIAN
(based on agricultural advertising)**

Н. С. ОЛЬХОВСЬКА, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології і перекладу,

N. S. OLKHOVSKA, PhD in Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Foreign Philology and Translation,

E-mail: olh_natali@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-7678-6885>

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Н.А. МІХІЄНКО, магістр філології,

N. A. MIKHIEENKO, master's in philology,

E-mail: miheenkonikita@icloud.com

<https://orcid.org/0000-0002-1061-4474>

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Актуальність дослідження обумовлена тим, що процес перекладу фахових рекламних текстів часто ускладнюється не тільки утрудненнями, пов'язаними з пошуками термінологічних відповідників, а й необхідністю врахування прагматичних аспектів відтворення вихідного тексту цільовою мовою. Важливість дотримання прагматичних параметрів у кожній фазі процесу перекладу зумовлена залежністю від них рівня адекватності кінцевого продукту – перекладеного тексту. Для реалізації цієї мети перекладач має визначити: яким є намір автора тексту, що перекладається; які мовні засоби доцільно використати; яким буде прогнозований вплив на адресата. поняття прагматики тлумачиться науковцями неоднозначно.

Завданням наукового дослідження є визначення особливостей перекладу метафоричних термінів та аналіз проблемних питань, що виникають у процесі перекладу аграрних метафор.

Результати дослідження та їх обговорення. Розглянуто найбільш поширені засоби образності аграрних рекламних текстів: метафора, повтори, епітет, гіпербола, рима, алюзія і перифраз. Розглянуто вживання деяких тропів на прикладах із рекламних оголошень. У тому випадку, коли є потреба підкреслити винятковість певного продукту, маркетологи найбільше тягнуть до використання гіперболи.

Виявлено, якою метою послуговується автор при перекладі, визначено концептуальні цілі щодо впливу на споживача та діборі відповідників з огляду на культурно-національні особливості реципієнта. Серед можливих способів перекладу лексичних новоутворень слід виділити транскрипцію, транслітерацію, калькування, описовий переклад та пошук відповідника.

Висновки. Повноцінність перекладу рекламних текстів полягає не в механічному відтворенні всієї сукупності елементів, а в передачі специфічного для оригіналу співвідношення змісту, форми та наміру як єдиного цілого. Аналізуючи тексти німецької аграрної реклами переконуємося, що тут переважають аргументи, факти, логіка переконання і сувора аргументація. Особливості рекламних текстів Німеччини є наслідком, і, власне, ознакою типових характеристик національного менталітету – вони є конкретними, лаконічними, точними та логічними у викладі.

Ключові слова: тропи, рекламні оголошення, транскрипцію, транслітерацію, калькування, описовий переклад.

Актуальність (Introduction) дослідження обумовлена тим, що процес перекладу фахових рекламних текстів часто ускладнюється не тільки утрудненнями, пов'язаними з пошуками термінологічних

відповідників, а й необхідністю врахування прагматичних аспектів відтворення вихідного тексту цільовою мовою. Важливість дотримання прагматичних параметрів у кожній фазі процесу перекладу зумовлена

залежністю від них рівня адекватності кінцевого продукту – перекладеного тексту.

Аналіз останніх досліджень ((Analysis of recent researches and publications)). Окремі аспекти та специфіка метафор в аграрному німецькомовному дискурсі та особливостей їх перекладу українською мовою виступали предметом дослідження великої кількості вітчизняних та зарубіжних науковців. Серед них виділяємо праці Ф. Бацевича, Т. Білозерської, С. Блавацького, О. Кучерової, Е. Ільїнової, В. Карабана, О. Кирпиченка, Б. Клименка, В. Комісарова та інших.

Останні дослідження присвячено проблемам перекладу засобів логічної експресивності в науково-технічних текстах [9], способам перекладу аграрної термінології [10], специфіці перекладу термінології в аграрному дискурсі, визначенню аграрного дискурсу в сучасній лінгвістиці [1], основам теорії мовної комунікації [11].

Метою (Purpose) дослідження є необхідність визначення перекладацьких труднощів перекладу німецькомовної аграрної реклами українською. Для реалізації цієї мети перекладач має визначити: яким є намір автора тексту, що перекладається; які мовні засоби доцільно використати; яким буде прогнозований вплив на адресата.

У процесі дослідження було використано сукупність **методів дослідження (Methods of research)**: загальнонаукові (спостереження, опису, індукції, дедукції, інтроспекції) – для збору й аналізу мовного матеріалу; структурно-лінгвістичні (лексико-семантичний та стилістичний аналіз) – для визначення лінгвостилістичних та когнітивно-прагматичних характеристик рекламних текстів; полікодовий аналіз тексту – для встановлення взаємозв'язків вербальних і невербальних компонентів рекламного тексту.

Результати дослідження та їх обговорення (Results of the research and their discussion). Рекламний текст – це вербальний та фіксований у формі знаку відбиток мовленнєво-мисленнєвої діяльності. Пов'язуючи прагматику зі співвідношенням між мовою і контекстом, доцільно враховувати не тільки прагматичні аспекти обох текстів – вихідного і цільового, а й наявність та вплив екстралінгвістичних

факторів [8]. Наприклад, складові Bio-, Öko- досить широко використовуються у складі німецьких композитів, позначаючи характерне для нашого часу явище – прагнення до здорового способу життя. Оскільки ця тенденція зародилась у Центральній Європі, а потім почала поширюватись на інші країни, у тому числі й Україну, то відповідно перекладачі мали і мають виконувати подвійну задачу.

По-перше, їхня діяльність передбачає знаходження українського відповідника, який би адекватно відображав сутність оригінального терміну. При цьому варто врахувати, що не завжди такі відповідники існують, тому перекладачі змушені вдаватись до пошуків варіантів відтворення змісту поняття шляхом застосування перекладацьких прийомів (трансформації, описовий переклад тощо).

По-друге, прагматична орієнтованість текстів, що містять новоутворення на кшталт Biofleisch, Biosiegel, Bioprodukt, зумовлює необхідність вибору таких засобів, які сприяють сприйняттю і розумінню користувачем тонкощів зазначених понять. Зокрема, споживач має оцінити органічне м'ясо як більш корисне для здоров'я, оскільки воно походить від тварин, корми яких не містять гормонів, антибіотиків, м'ясо-кісткового борошна тощо.

Наприклад: *Denn Biofleisch ist inzwischen auch zum Massenprodukt geworden: Früher kaufte man es im Reformhaus, heute liegt es auch in der Auslage der großen Discounter. Auf immer mehr Produkten klebt das sechseckige Biosiegel der Europäischen Union oder eines der verschiedenen, nach Bio-Richtlinien arbeitenden Bioverbände* [14]. – Органічне м'ясо наразі також стало масовим продуктом: Якщо раніше його купували у магазинах здорового харчування, сьогодні воно лежить і на прилавках великих дискаунтерів. Дедалі все більша кількість продуктів отримує шестигранний знак органічної продукції Європейського Союзу або ж знак одного з різних об'єднань органічного сільського господарства, які працюють за директивами органічного виробництва (переклад автора).

Якщо термін «органічне м'ясо» є вже досить широко розповсюдженим в україн-

ській мові, то в цьому випадку вибір відповідника для перекладача не становить особливих труднощів. Однак, навіть у цій ситуації необхідно врахувати, що для досягнення повного розуміння споживачем може бути доцільним додавання (наприклад, у дужках) уточнення «екологічно чисте м'ясо», що інколи й здійснюють українські товаровиробники. Щодо маркування продукції органічного виробництва, то, оскільки в українській мові наразі немає повного відповідника до терміна «Biosiegel», а вживається ціла низка словосполучень, які певною мірою відображають зазначене поняття, але їх використання є повністю контекстуально залежним. Це, зокрема, такі: «логотип для маркування органічної продукції», «знак органічної продукції», «знак відповідності міжнародним органічним стандартам», «знаки відповідності органічним стандартам різних сертифікаційних систем, що керуються органічними стандартами» [7].

Як бачимо, перекладач має ретельно переглянути усі варіанти і з'ясувати, про який вид маркування йдеться, щоб здійснити правильний вибір для перекладу поняття «Biosiegel» у кожному конкретному випадку. Аналогічним чином, як і поняття «Biofleisch», що перекладається із застосуванням лексико-граматичної трансформації – «екологічно чисте м'ясо» – здійснюється і переклад поняття «Ökofutter». Наприклад: *Die eine Gruppe bekam etwa Ökofutter aus Eigenproduktion, die andere konventionelles Futter, mit viel Sojaprotein und angereichert mit synthetischen Aminosäuren* [14].

Автори аграрних текстів часто вдаються до використання стилістичних засобів мови, таких як: 1) метафора; 2) метонімія; 3) антитеза; 4) іронія; 5) полісемія; 6) каламбур; 7) епітет; 8) оксиморон; 9) порівняння; 10) гіпербола; 11) евфемізм; 12) перифраз; 13) алюзія.

Проте, найбільш поширеними є метафора, засоби повтору, епітет, гіпербола, рима, алюзія і перифраз. Розглянемо вживання деяких тропів на прикладах із рекламних оголошень. У тому випадку, коли є потреба підкреслити винятковість певного продукту, маркетологи найбільше тяжіють до використання гіперболи. Гіпербола (перебільшення) – словесний

зворот, у якому ознаки описуваного предмета навмисно подано у формі художнього перебільшення з метою звернути на них особливу увагу читача [2].

Наприклад: «Unendlich genießen» (Amicelli, шоколадні цукерки). У наведеному прикладі автори реклами виражають експресивну складову за допомогою гіперболізації. Виробники презентують свій продукт як такий, що викликає нескінченну («unendlich») насолоду, що очевидно є перебільшенням. Метафора – це переносне значення слова, засноване на уподібненні одного предмета або явища іншому. Виконуючи в мові номінативну, пізнавальну та оціночну функції, метафора в той же час виступає як засіб створення образності мови і конструювання нових смислів [4]. «Wecke den Tiger in dir!» (Kellog's Frosties, пластівці) – «Розбуди в собі тигра», метафора, яка прямо пов'язана із символом бренду (тигром) та специфікою товару – пластівці на сніданок. Оскільки цільовою аудиторією цієї продукції є саме діти, то вкрай вдалим є вживання такої образності задля фіксації у дитячій пам'яті. Візуальний супровід, у виді тигру на упаковці разом із ємною фразою робить ефект реклами вкрай успішним [4].

Розглянемо ще один приклад вживання художніх засобів у рекламі на прикладі маркетингової компанії відомої марки автомобілів. «Citroen – Intelligenz auf Rädern» (Citroen, автомобіль). У наведеному вище прикладі для створення експресивності використовується такий прийом, як метонімія. Метонімія – це слово, значення якого переноситься на найменування іншого предмета, пов'язаного з властивим для цього слова предметом за своєю природою. «Intelligenz auf Rädern» («інтелект на колесах»), більш вишуканий спосіб мовного зображення слова автомобіль. Щодо лінгвостилістичного аспекту буття реклами, то він втілений в дослідженнях стилістичної детермінованості тексту, жанрової специфіки реклами. В. Ученова, Т. Гринберг, К. Конаніхін, М. Петрушко, С. Шомова які у своїй колективній праці розглядають типологію та специфіку жанрів саме друкованої реклами [14, с. 161].

«Beste Schwarzwälder Schinkenspezialitäten» (Adler, м'ясні продукти) – складний іменник, перекладається як

«фірмові страви з шинки» чи «делікатеси з шинки», що вказує на особливу якість продукту та виконує привабливаючу функцію. У текстах німецькомовної комерційної реклами зараз також прослідковується тяжіння до так званої інформаційної ефективності та певної стислості, це у свою чергу зумовлюється тісною залежністю реклами від змін в розмовній мові носіїв, що є безпосередніми реципієнтами рекламних повідомлень. Слід також зазначити, що рекламний дискурс перебуває у постійній взаємодії як із повсякденною мовою, так і з мовою літератури, ЗМІ. Рекламний дискурс збагачується звідси не лише новими лексичними одиницями та мовними зворотами, а також і сам насичує функціонуючу мову. Так, наприклад, із реклами в лінгвістичне середовище німців прийшли такі слова та вирази, як *baureif* – *готовий до забудови*, *alles paletti* – *у найкращому вигляді*, *wasserdicht* – *водонепроникний*. При роботі з неологізмами основні складнощі пов'язані власне з новизною лексичної одиниці. Адже, якщо лексична одиниця не була досі зареєстрованою в словниках, перекладачу необхідно самостійно визначити значення цієї одиниці за структурою, а також встановити наявність варіативних чи синонімічних форм. Коректний переклад неологізму залежить від його структури і неможливий без ретельного аналізу способів творення кожної лексичної одиниці [4].

З початку 90-х років XX століття в рекламі все більш поширеним ставало використання слів та словосполучень, а іноді навіть й цілих фраз англійською мовою. Таке бажання бути «на часі» нерідко може виявитися тим гальмуючим важелем в розрізі розвитку мови власне національним, самобутнім шляхом. Отже, німецькомовний рекламний дискурс переповнений неологізмами англійського походження, і от як це приблизно виглядає: *Der Ford Focus begeistert mit seiner exzellenten Fahrdynamik sowie technischen Highlights wie der Rückfahrkamera oder der Ford Power-Startfunktion. Ford Focus. Feel the difference* [5, с. 53].

Неологізми як лексичні новоутворення характерні для певної сфери діяльності людини можуть перекладатися

за допомогою таких видів перекладу, як безпосередньо прямий, або буквальный переклад, або описовий. Якщо у мові-реципієнті немає прямого еквівалента для передачі значення того чи іншого явища, слід вдатися до описового перекладу, або ж передати власне фонетичну чи орфографічну форму тієї чи іншої лексичної одиниці. Отже, при перекладі неологізмів доцільно використовувати такі способи перекладу, як транскрипція, транслітерація, калькування, або ж описовий переклад. Транскрипційний метод базується на принципі передачі українськими буквами звуків німецького варіанту певної лексичної одиниці. Так, наприклад, термін німецькомовного походження на позначення породи птахів *der Broiler* – бройлер увійшов в українську мову як неологізм, зазнавши транскрипційного методу перекладу.

Наступний метод – транслітерація, базується на передачі графічного образу, тобто букв. Транслітерація, як правило, застосовується для перекладу власних назв (CLAAS Vertriebsgesellschaft mbH – ТОВ КЛААС), характеристик побуту чи культурних особливостей (*das Oktoberfest* – Октоберфест) [5, с. 60].

Метод калькування використовується для передачі тієї лексики, яка не має відповідника в мові перекладу. Таким чином, створюється нова лексична одиниця із словотвірними особливостями, характерними для мови перекладу. Так, наприклад, «*der Blutdiamant*» – термін, на який можна натрапити в рекламних повідомленнях, для носіїв німецької мови має значення «алмази-сирці видобуті в зоні воєнних дій та продані, як правило, нелегально з метою фінансування дій воєнного характеру». За допомогою калькування така лексична одиниця може бути перекладена як «кривавий алмаз». Лексема «*Passivhaus*» використовується для позначення енергоефективного будівельного стандарту, який створює комфортні умови проживання, одночасно є економічним і дає мінімальний негативний вплив на навколишнє середовище, і може бути перекладеним як «енергоощадний будинок» [5, с. 52].

Описовий переклад у свою чергу полягає в передачі значення лексичної

одиниці за допомогою прямої заміни її складових розгорнутими слово-сполученнями, які розкривають суттєві ознаки і значення цієї лексичної одиниці. Візьмемо до уваги популярний сьогодні термін «das Beitrittsland». Українською мовою, вдаючись до описового перекладу, він може бути перекладений як «країна, що є кандидатом на вступ до Європейського Союзу і знаходиться на останньому етапі підготовки до вступу» [5, с. 18-19].

Спосіб перекладу неологізмів, а також і безеквівалентної лексики відрізняється в кожному конкретному випадку і залежить від особливостей неологізму (лексичної одиниці загалом), сфери її застосування, мотивації, емоційного забарвлення, культурного колориту як продуцента так і реципієнта певного контексту.

Генералізація – процес, протилежний конкретизації. Це лексичний прийом, під час якого слова з вузьким значенням замінюються на слова з більш широким значенням. Наприклад: *die Kornschneidemaschine* – жатка (а не машина для зрізування зерна).

Отже, при перекладі слід виявити, якою метою послуговується автор, визначити концептуальні цілі щодо впливу на споживача та дібрати відповідник з огляду на культурно-національні особливості реципієнта. Серед можливих способів перекладу лексичних новоутворень слід виділити транскрипцію, транслітерацію, калькування, описовий переклад, та пошук відповідника (застосовується найчастіше при перекладі неологізмів-комполітів, які є досить поширеними з огляду на традиції німецького словотвору).

Розглянемо вищенаведені способи перекладу на прикладі термінології галузі аграрного менеджменту: 1) еквівалентний переклад (*die Risikoeinstellung* – відношення до ризику, *bilateraler Vertrag* – двостороння угода); 2) калькування (*das Tabellenkalkulationsprogrammen* – програма обробки таблиць); 3) описовий переклад (*nicht-handelbarer Güter* – товари, якими не можна торгувати).

До лексичних трансформацій, які використовуються під час перекладу німецькомовних аграрних термінів також належать: 1) конкретизація, 2) генералізація. Конкретизацією називають процес,

під час якого одиниця ширшого змісту передається в мові перекладу одиницею конкретного змісту. Тобто під час перекладу українською мовою перекладач повинен виконати заміну слова чи словосполучення, що мають більш широкий спектр значень, еквівалентом, який конкретизує значення. Наприклад: *die Getreideabgabe* – здача хліба (а не просто здача злаків).

Переклад німецькомовної аграрної реклами українською зазвичай зберігає концептуальну складову оригіналу, але в точності майже ніколи йому не відповідає. Обсяг когнітивної інформації, яку несе реклама, невеликий: назва фірми, точне найменування товару, його технічні характеристики, ціна, контактні відомості: телефони, адреси. Все це не утворює складнощів при перекладі. Проблеми починаються тоді, коли назва фірми включається в якусь фігуру стилю, або, наприклад, римується. Неминучими будуть також і втрати, які з'являються при перекладі у тому разі, якщо необхідно передати особливості культурно-історичних асоціацій, реалій й інших тонкощів художнього викладу.

В німецькому медіа-середовищі, переважає тип інформаційної реклами, що повідомляє про цифри, деталі і технічні характеристики продукту. Однак, при цьому німецька аграрна реклама – це також естетично приваблива візуалізація, якісно зняті ролики, використання різноманітних мовних засобів і розрив шаблонів у тексті. «Німецька реклама схильна до раціональності. Вона цілить більше в голову, ніж в серце», – вважає один з фахівців у сфері реклами [5, с. 183].

Суттєві труднощі розуміння аграрної реклами мовознавці також пов'язують з тим, що у її текстах особливо часто вживаються англіцизми та американизми. Якщо у рекламі присутня прокламація товару, що користується попитом в Америці, то його назва цілком очевидно залишиться у своїй вихідній формі. Це перш за все стосується товарів побутової техніки та косметики. Німецькомовні реклами, слогани та цілі тексти можуть містити іншомовні слова, з метою збереження стилістичного забарвлення оригіналу та прагматичної спрямованості на

адресата, наприклад: kids, замість Kinder (діти), events замість Ereignisse (події) і т.п.

Загалом, ми не ставимо собі за завдання надання оцінки тому, наскільки доброю чи поганою є подібна ситуація для німецької мови. В першу чергу йдеться про те, що вживання слів іншомовного походження, запозичень, інтернаціоналізмів а також власне англійської лексики у рекламі уявляє собою дещо цілком неоднозначне. Складність перекладу аграрної реклами залежить від того, що вона містить в собі певне мовне маніпулювання, яке полягає у використанні особливостей мови і принципів її вживання з метою латентної дії на адресата у тому напрямку, який є необхідним для рекламодавця. Таке маніпулювання повинно бути латентним, щоб реципієнт цього не відчував. Основною метою, і власне завданням таких маніпуляцій є формування у реципієнта уявлення про дійсність, вироблення до неї такого ставлення і такої реакції, які здебільшого не співпали б з тими, які б він міг сформулювати самостійно. Мова у такому випадку використовується згідно з одним дослідників мовної маніпуляції Р. Блакара, як «інструмент соціальної влади» [7].

З метою подолання усіх зазначених вище проблем перекладачі використовують різноманітні перекладацькі прийоми. Прийом перекладу – це перекладацька операція, спрямована на вирішення певної проблеми і передбачає типізовану однотипність здійснюваних перекладачем дій [7].

Е. Курт акцентував увагу на ознаках образності. За ознаками шкали образності вчений виділяє 9 основних прикладів перекладацьких прийомів при перекладі рекламних текстів: упущення (Streichung), скорочення (Raffung), вирівнювання (Bildeinebnung), пом'якшення (Bildabschwächung), зміщення картини (Bildverschiebung), збереження (Wahrung), перебільшення (Bildüberhöhung), утворення нової метафори (Neumetaphorisierung), розширення (Ausspinnen)» [6, с.187].

У свою чергу науковець П. Ньюмарк виділяє сім прийомів перекладу: дослівний переклад, субституція, переробка образного висловлювання в порівняння, переробка образного висловлювання в

порівняння та пояснення, парафраза, упущення, дослівний переклад образного висловлювання з додатковим поясненням [5, с. 91].

При дослівному перекладі у реченні залишаються така ж структура та порядок слів, як і в оригінальному (німецькому) реченні. Однак чи є такий спосіб вдалим для перекладу саме аграрних рекламних текстів залишається під питанням. Наведемо приклад з рекламної кампанії молочної продукції «Bauernmilch»: «Höchste Qualität unter fairen Bedingungen». Перекладаючи дослівно отримаємо: «Найвища якість за справедливих умов». Цілком очевидно, що подібний метод перекладу, можливо, підходить для збереження органічності тексту, проте, буде складним для сприйняття іншомовним реципієнтом. Вітчизняний споживач цілком ймовірно не виявить належного інтересу до продукції.

З метою уникнення подібних наслідків, доцільніше було б перекласти вищезгаданий слоган як «Найвища якість за розумну ціну» (переклад автора). Тобто, при перекладі ми вдаємося до заміни образу вихідної метафори («справедливі умови» – образ, який створений з метою відображення лояльної цінової політики виробника) на образ, що є конкретнішим та більш зрозумілим для вітчизняного реципієнта, і який краще передає комунікативний намір реклами. Ще однією досить вживаною перекладацькою трансформацією, що відноситься до групи лексичних є субституція. Подібну трансформацію застосовано при перекладі слогану рекламної кампанії відомої марки автомобілів: «Das Ende der Kompromisse» (VW) – «Ніяких компромісів», субституція, створення більш категоричного емоційного забарвлення.

Метафора та аналогія – тісно пов'язані між собою поняття. Аналогії активують та включають у дію глибинні структури на рівні семантичної пам'яті, які, у свою чергу, генерують метафоричні структури. У цьому сенсі аналогія є спосіб міркування метафорі [14]. Аналогія виникає, з одного боку, у дискурсі, а, з іншого боку, виходячи з попередніх знань, які активуються у процесі комунікації. Обидва ці чинники – контекст і попередні знання – взаємодіють і зрештою конституують

метафоричний зміст висловлювання. Точно підібрана аналогія може бути кроком у напрямку наукового мислення. Свого часу Ньютон, взявши як вихідну аналогію падаюче яблуко, висунув гіпотезу загальної гравітації, розвинувши її згодом до масштабів універсальної наукової теорії. Ця теорія стала потужним імпульсом для метафоричного розуміння навколишнього світу; ще більш дієвим фактором у цьому відношенні виявилася відкрита кілька століть через теорія відносності Ейнштейна, що перевернула уявлення людей про Всесвіт.

Людський розум постійно створює і створюватиме нові аналогії та відповідності, які неодмінно знайдуть своє відображення та вираження у мові. Наукове відкриття полягає саме в тому, щоб побачити аналогію там, де її ніхто не зміг розглянути до цього [14]. Приводячи в дотик концепти, що були раніше на відстані один від одного, ми тим самим ламаємо встановилася концептуальна система, яка скоує наше мислення, уяву і нашу мову. Звідси випливає, що функція аналогії цілком сумісна з принципом лінгвістичної креативності сприяє швидше трансформації, ніж консервації лінгвістичної системи. Що стосується психологічних механізмів генерування та інтерпретації метафор у дискурсивному процесі, то з цього приводу існують різні думки. З погляду традиційної психолінгвістики, метафори вимагають більших інтерпретаційних зусиль, ніж інші слова та висловлювання в навколишньому тексті, оскільки їхнє розуміння відбувається за допомогою залучення буквального сенсу, від якого ми відштовхуємось і який потім відкидаємо як нерелевантний. Однак останнім часом таке трактування почало піддаватися ревізії [14].

Роль буквального значення в процесі ідентифікації метафори мінімальна і обмежена його мовчазною присутністю протягом майже миттєвої активації значення слова в контексті. Цей процес відбувається настільки швидко, що ми можемо в даному випадку говорити про один нерозчленований ментальний акт. Очевидно, в нашій свідомості існує механізм, який здатний у разі потреби блокувати буквальне сприйняття і майже

безпомилково переводити його в алегоричну площину, при цьому відмежовуючи метафору від інших небуквальних вживань (іронія, гіпербола тощо). Переконливою є думка, за якою ми здебільшого розуміємо конвенціональну метафору саме на пререклексивному рівні, тобто не вдаючись до пошуків буквального сенсу або вибудовування складної системи асоціацій.

Обидва конституючі елементи метафори, знак-об'єкт і знак-носій, очевидно, даються нам у сприйнятті одночасно (або майже одночасно), так що розум, «перестрибуючи» миттєво з одного полюса на інший і спираючись при цьому на контекстуальне оточення, обчислює потрібне рішення. Можливо, свою роль тут відіграють і складні підсвідомі процеси, безсумнівно, що важливе значення в даному випадку має уяву, яка є своєрідним генератором інноваційної діяльності в різних сферах, у тому числі в мові.

Метафоричний спосіб вираження є інтегральною частиною загального мовного континууму, і в цьому сенсі можна говорити про метафоричний фон практично будь-якої природної мови. Фактично вся навколишня реальність, що дається нам у сприйнятті, є багатовимірним і багаторівневим простором, з якого людський розум, що знаходить своє втілення в мові, черпає свої метафори; саме тому прогресія їх невичерпна і вони не піддаються жодній остаточній фіксації [12].

Метафора є фундаментальною властивістю мислення, що знаходить своє вираження насамперед і саме у мові. Вона допомагає звести наші розрізнені враження про реальність в одну цілісну картину, і в цьому полягає її функція, що інтегрує. Вміння адекватно генерувати та інтерпретувати метафори у найрізноманітніших комунікативних контекстах є важливою частиною загальної лінгвістичної компетентності індивіда. Кожна людина, яка знає свою мову, здатна на асоціативне мислення і має хоча б деяку уяву, може створювати і розпізнавати метафори. У більшості випадків метафора не претендує на дескриптивну термінологічну точність, тому навряд чи варто розмірковувати про се «істинність» або «хибність»; натомість має сенс говорити про більш менш вдалих метафорах, про їх

комунікативний ефект, а також про ступінь їх вписуваності в дискурсивне оточення. Метафора робить читача/слухача більш чутливим по відношенню до окремих аспектів навколишнього світу та різних способів вживання мови, вона змушує її уважніше прислухатися до слів і знаходити в них нові, неординарні грані та відтінки значень. По суті вона є глибинним семантичним виміром, погляд зсередини на буденне і звичне, з одного боку, і/або на нове і ще непізнане, з іншого.

Відповідно до лінгвоцентричної концепції, метафора може розглядатися як широко розгалужена та інклюзивна система, що включає такі мовні феномени, як символ, алегорія, синестезія, а також метонімія, гіпербола, евфемізм, іронія та гумор, оксюморон та ін., які в сукупності складають динаміку метафоричного процесу. Метафорична система за ознаками є однією з найбільш фундаментальних концептуально-лексичних підсистем мови. Метафорична лексика так чи інакше охоплює весь семантичний простір мови. У системі вокабуляра немає таких семантичних зон, які були б недоступними чи забороненими для метафоричної номінації. З усіх функціональних стилів мови, мабуть, лише стиль ділового спілкування найменше схильний до метафоризації. На відміну від поетичного дискурсу, який може бути по праву визнаний найбільш насиченим у метафоричному відношенні, стиль ділового спілкування є, висловлюючись образно, «сутінковою зоною» метафори.

Отже, повноцінність перекладу рекламних текстів полягає не в механічному відтворенні всієї сукупності елементів, а в передачі специфічного для оригіналу співвідношення змісту, форми та наміру як єдиного цілого. Як вже неодноразово зазначалося, у Німеччині маркетингова сфера є досить розвиненою й займає одну з головних позицій у світовій економіці. Майстерність копірайтингу, якою оволоділи автори німецької реклами, надала імпульс

до стрімкого покращення якості медійних текстів. Аналізуючи тексти німецької аграрної реклами переконуємося, що тут переважають аргументи, факти, логіка переконання і суворі аргументація.

Висновки (Conclusions). При перекладі слід виявити, якою метою послуговується автор, визначити концептуальні цілі щодо впливу на споживача та дібрати відповідник з огляду на культурно-національні особливості реципієнта. Серед можливих способів перекладу лексичних новоутворень слід виділити транскрипцію, транслітерацію, калькування, описовий переклад, та пошук відповідника (застосовується найчастіше при перекладі неологізмів-комполітів, які є досить поширеними з огляду на традиції німецького словотвору).

Переклад німецькомовної аграрної реклами українською зазвичай зберігає концептуальну складову оригіналу, але в точності майже ніколи йому не відповідає. Обсяг когнітивної інформації, яку несе реклама, невеликий: назва фірми, точне найменування товару, його технічні характеристики, ціна, контактні відомості: телефони, адреси. Все це не утворює складнощів при перекладі. Проблеми починаються тоді, коли назва фірми включається в якусь фігуру стилю, або, наприклад, римується. Неминучими будуть також і втрати, які з'являються при перекладі у тому разі, якщо необхідно передати особливості культурно-історичних асоціацій, реалій й інших тонкощів художнього викладу.

Особливості рекламних текстів Німеччини є наслідком, і, власне, ознакою типових характеристик національного менталітету – вони є конкретними, лаконічними, точними та логічними у викладі. Цікавими та перспективними можуть стати питання вживання різних засобів образності в субмовах аграрного дискурсу.

Список використаної літератури

1. Авраменко Т., Козуб Л. Специфіка перекладу термінології в аграрному дискурсі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»* (Вип.62). 2016. С. 13-15.

2. Амеліна С. М. Прагматичні аспекти аграрного перекладу (на матеріалі німецької мови). URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/5882/1/%D0%90%D0%BC%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B0%20%D0%>

A1.%20%D0%9C.%20%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B3%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96.pdf.

(дата звернення: 09.10.2022).

3. Арістова Н. А. Основні підходи до визначення аграрного дискурсу в сучасній лінгвістиці: зб. матеріалів доп. учасн. Міжнародної науково-практичної конференції Комунікативний дискурс: наукова рецепція і стратегії дослідження. К.: Міленіум, 2016. С.176-177.

4. Дядечко Л. А. Функціонування рекламних слоганів в уснорозмовному дискурсі. *Лінгвосоціальні аспекти тексту та комунікації*. Київ: Мова і суспільство, 2011. С. 144–150.

5. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. *Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми*. Вінниця: Нова книга, 2018. 656 с.

6. Кирпиченко О. Е. Інновації у словниковому складі німецької мови. *Держава та регіони. Серія «Гуманітарні науки»*. 2016. № 1–2. С. 26-30.

7. Комісаров В. Н. Теорія перекладу (Лінгвістичні аспекти). URL: <http://ukrdoc.com.ua/text/34562/index-11.html>. (дата звернення: 09.10.2022).

8. Іськова О. В., Ольховська Н. С. Лінгвостилістичні особливості німецькомовного рекламного повідомлення: засоби виразності. *Міжнародний філологічний часопис*, 2020. Випуск №11 (4). 59-63.

9. Пільгуй Н. М., Шкурченко А. Ю. Проблеми перекладу засобів логічної експресивності в англомовних науково-технічних текстах різних сфер. URL: http://www.zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/20/part_2/20-2_2021.pdf#page=83

10. Сидорук Г. І., Шаблій В. С. Проблеми та способи перекладу аграрної термінології з англійської на українську мову (на прикладі науково-технічного дискурсу) URL: http://dglib.nubip.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/8000/1/Shablui_V_S_2018.pdf

11. Селіванова О. О. Основи теорії мовної комунікації: підручник Черкаси: Видавництво Чабаненко Ю.А., 2011. 350 с.

12. Bernardo A. M. Translation as text transfer – pragmatic implications. In: *Estudos Linguísticos/Linguistic Studies*. 5, Edições Colibri/CLUNL, Lisboa, 2010. PP. 107-115.

13. Bußmann H. Lexikon der

Sprachwissenschaft. 4. Aufl., Stuttgart: Kröner, 2008. 820 p.

14. Ganschow L. Wie gut ist Biofleisch? URL: <http://www.daserste.de/information/wissenkultur/w-wie-wissen/sendung/2008/wie-gut-ist-biofleisch-100.html>.

15. Kurth E. N. Metaphernübersetzung. Dargestellt an grotesken Metaphern im Frühwerk Charles Dickens in der Wiedergabe deutscher Übersetzungen. Frankfurt a.M.: Lang, 1995. 240 p.

References

1. Avramenko, T., Kozub, L. (2016) Spetifika perekladu terminologii v agrarnomu duskersi [The translation peculiarities of terminology at agricultural discourse]. *Naukovi zapysky Nastionalnogo universytetu Ostrozka akademiiia Seriiia Philologichna*. Vol. 62. pp. 13-15 [in Ukrainian].

2. Amelina, S. M. Pragmatychni aspekty. agrarnogo perekladu (na materialy ukrainskoi movy) [Pragmatic aspects. agrarian translation (on the materials of the Ukrainian language)]. Retrieved from: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/5882/1/%D0%90%D0%BC%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B0%20%D0%A1.%20%D0%9C.%20%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B3%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96.pdf>. (accessed 09.10.2022) [in Ukrainian].

3. Aristova, N. A. (2016) Osnovni pidkhody do vyznachennia agrarnogo dyskursu v suchasni lindvistysti [The main approaches to the designation of agrarian discourse in modern linguistics]: *zbirnyk materialiv dopovidei uchasnykiv Mizhnarodnoi konferenstii*. (pp. 176-177). Kyiv: Milenium [in Ukrainian].

4. Diachko, L. A. (2011). Funktsionuvania reklamnykh sloganiv v usnorozmovnomu dyskursi. *Lingvosotsialni aspekty tekstu ta komunikatsii* [The function of advertising slogans in conventional discourse]. (pp. 144-150). Kyiv: Mova i suspilstvo [in Ukrainian].

5. Karaban, V. I. (2018). Pereklad angliyskoi naukovoii i tekhnichnoi literatury. *Gramatychni trudnoshchi, leksychni, terminologichni ta zhanrovo-stylistychni problem* [Translation of English scientific and technical literature. Grammar difficulties, lexical, terminological and genre-stylistic problems].

Vinnytsia: Nova knyha. 656 p. [in Ukrainian].

6. Kyrpychenko, O. Ye. (2016). Innovatsiia u slovnykovomu skladi nimetskoi movy. Derzhava ta regiony. Serii Humanitarni nauky [Innovations in vocabulary storage of German language. Power and region. Series Humanities]. no 1-2. (pp. 26-30) [in Ukrainian].

7. Komosarov, V. N. Teoriia perekladu (Linhvistychni aspekty) [Translation theory (Linguistic aspects)]. Retrieved from: <http://ukrdoc.com.ua/text/34562/index-11.html>. [in Ukrainian].

8. Iskova, O. V., Olkhovska, N. S. (2020). Linhvistychni osoblyvosti nimetskomovnoho reklamnoho povidimlenia: zasoby vyraaznosti [Linguistic and stylistic features of the German advertising message: make sure of the difference]. International journal of philology, no 11 (4), pp. 59-63. [in Ukrainian].

9. Pilgui, N. M., Shkurchenko, A. Yu. [Problems of translating the means of logical expressiveness in English scientific and technical texts in various fields]. Retrieved from: http://www.zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/20/part_2/20-2_2021.pdf#page=83. [in Ukrainian].

10. Sydoruk, H. I., Shablii, V. S. Problemy ta sposoby perekladu agrarnoi terminologii z angliiskoi na ukrainsku (na prykladi naukovo-tekhnichnoho) [Problems and ways of

translating agricultural terminology from English into Ukrainian language (on the basis of scientific and technical discourse)]. Retrieved from: http://dglb.nubip.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/8000/1/Shablii_V_S_2018.pdf [in Ukrainian].

11. Selivanova, O. O. (2011) Osnovy teorii movnoi komunikazhii [Fundamentals of the theory of modern communication: assistant]. Cherkasy: Vydavnytstvo Chabanenko Yu. A. 350 P. [in Ukrainian].

12. Bernardo, A. M. (2010). Translation as text transfer – pragmatic implications. In: Estudos Linguísticos/Linguistic Studies. 5, Edições Colibri/CLUNL, Lisbon. (pp. 107-115). [in English]. 819 P. [in German].

13. Bußmann, H. (2008). Lexikon der Sprachwissenschaft. 4. Aufl., Stuttgart: Kröner, 820 S. [in German].

14. Ganschow, L. Wie gut ist Biofleisch? Herausgefiltert aus. Retrieved from: <http://www.daserste.de/information/wissenskultur/w-wie-wissen/sendung/2008/wie-gut-ist-biofleisch-100.html>. [in German].

15. Kurth, E. N. (1995). Metaphernübersetzung. Dargestellt an grotesken Metaphern im Frühwerk Charles Dickens in der Wiedergabe deutscher Übersetzungen. Frankfurt a.M.: Lang. 240 p. [in German].

Abstract. *The relevance of the study is due to the fact that the process of translating professional advertising texts is often complicated not only by difficulties associated with the search for terminological counterparts, but also by the need to take into account the pragmatic aspects of reproducing the source text in the target language. The importance of observing pragmatic parameters in each phase of the translation process is due to their dependence on the level of adequacy of the final product - the translated text. To realize this goal, the translator must determine: what is the intention of the author of the translated text; which language means should be used; what will be the predicted effect on the addressee. the concept of pragmatics is ambiguously interpreted by scientists.*

The task of scientific research is to determine the peculiarities of the translation of metaphorical terms and to analyze the problematic issues that arise in the process of translating agrarian metaphors.

Results. *The most common means of imagery in agricultural advertising texts are considered: metaphor, repetition, epithet, hyperbole, rhyme, allusion and paraphrase. The use of some tropes on examples from advertisements is considered. When there is a need to emphasize the exclusivity of a certain product, marketers are most inclined to use hyperbole.*

Conclusions. *The full value of the translation of advertising texts does not lie in the mechanical reproduction of the entire set of elements, but in the transmission of the ratio of content, form and intention specific to the original as a single whole. Analyzing the texts of German agricultural advertising, we are convinced that arguments, facts, persuasive logic and strict argumentation prevail here. The peculiarities of German advertising texts are a consequence and, in fact, a sign of the typical characteristics of the national mentality - they are concrete, concise, precise and logical in their presentation.*

Keywords: *tropes, advertisements, transcription, transliteration, tracing, descriptive translation.*

**ЕПІСТОЛЯРНИЙ ДИСКУРС «ЛИСТИ ДО ОЛЕСЯ ГОНЧАРА»:
АДРЕСАТНО-АДРЕСАНТНА СТРАТЕГІЯ
THE EPISTOLARY DISCOURSE "LETTERS TO OLES HONCHAR":
AN ADDRESSEE-ADDRESSER STRATEGY**

Н. С. СТЕПАНЕНКО, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри журналістики та мовної комунікації
N. S. STEPANENKO, Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Journalism and Linguistic Communication

E-mail: stepanenko_nina@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-0934-784X>

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Анотація. Статтю присвячено аналізу епістолярного дискурсу як одного з функційних різновидів літературної мови з притаманними йому окремишніми завданнями, функцією, формою репрезентації (листування), структурою (відносно уніфіковані початок та кінець, основна частина), засобами мовної організації. Адресатно-адресантну модель дискурсу «Листи до Олеса Гончара» проінтерпретовано з погляду тріадної рецепції «адресат – адресант – читач», особливостей його листовної вербалізації, аксіологічних маркерів. Комплексно досліджено 895 кореспонденцій майстрів художнього слова, а також публіцистів, літературознавців, митців до письменника світової слави О. Гончара. Основну увагу приділено специфіці експлікації в окремих листувальних контекстах і в усьому дискурсі загалом адресатно-адресантної комунікативної стратегії. З'ясовано її текстотвірний потенціал, встановлено компонентний склад репрезентанта (репрезентантів) адресантної позиції крізь призму моно-, бі- та поліадресантності. Розкрито адресатно-апелятивний потенціал реального одержувача інформації [Олесь, Гончар, Олесь (Олександр) Гончар, Олесь (Олександр) Терентійович; пан, товариш, друг, синок, батько, наставник, земляк, учитель та ін.]. Удкладнено схарактеризовано його синтагматичний ресурс з оперттям на максимально конкретизоване через лексико-семантичний корпус ад'єктивних та прономінативних приадресатних поширювачів аксіологічне тло.

Ключові слова: епістолярний стиль, листи, Олесь Гончар, двокнижжя «Листи до Олеса Гончара», адресатно-адресантна стратегія, реальний адресат, адресатно-апелятивний потенціал реального одержувача інформації, вокатив.

Актуальність (Introduction). Епістолярному стилеві, першопочатки якого пов'язані з найдавнішою писемною добою української мови, судилася особлива історія. У ній вирізняють періоди розквіту / занепаду, спричинені дією екстралінгвальних чинників, передусім таких як українська державність / бездержавність, піднесення / падіння української культури. Важливу роль у становленні цього функційного різновиду мови зіграли вітчизняні письменники, культурні діячі. Вони залишили досконалі зразки різножанрового листування, які й дотепер не втратили своєї інформативної і мовно-виражальної значущості. Використовувані ними вербалізаційні атрибути, багатство словникового складу, монологічні взірці продовжують активно побутувати в сучас-

ному листувальному контексті.

Науковий інтерес до епістолярного стилю, як і до інших, давній та постійний. Утривавлене й поліаспектне інтерпретування листа як особливого жанрово неоднорідного документа не зняло дискусійної напруженості довкола цієї проблеми. На переконання одних мовознавців, кореспонденцію загалом і будь-які її конкретні фрагменти не можна вважати самостійним, самодостатнім сегментом мови з притаманними йому функціями, завданнями, лінгвальними маркерами, внутрішніми системними відношеннями, тому що його «диференц. ознаки ... перекриваються ознаками більш узагальнених структурно-функц. стилів (офіційно-ділового, публіцистичного, розмовного)» [11, с. 676]. Запечено також існування епістолярного

дискурсу чи навіть епістолярного тексту. Інші вчені за досліджуванним стилем закріплюють статус самостійного функційного різновиду літературної мови, який «обслуговує сферу письмових приват. або приват.-офіц. відносин» і вживається переважно в листуванні [11, с. 180]. Ще інші науковці трактують епістолярний набуток як органічний синкретичний конституент традиційно виокремлюваних стилів, зокрема розмовного, публіцистичного та художнього (йдеться про неофіційне листування), а почасти й офіційно-ділового (мовиться про офіційне листовне спілкування), доводять, що сукупність епістолярних текстів недоречно вважати функційним стилем насамперед тому, що вона є віддзеркаленням комунікативних ситуацій, які різко відрізняються, навіть контрастують, і прагматичних інтенцій, які структурують різні листи, а все це дає підстави вирізняти останні у складі інших функційних стилів як їхні специфічні жанрові модифікати (див., напр.: [9]). Відповідно до розгляданої концепції окремо взяті кореспонденції є невід'ємними складниками різних функціональних стилів, а канва кожного листа – ієрархізованим синтезом кількох стилів мови. Отже, термін «епістолярний стиль» можна визнати лише за умови, якщо комплекс різних стилів уважати одним єдиним складним механізмом (див., напр.: [6]).

Кожна з поданих версій оперта на аргументи, які знаходять підтримку або спростування, що засвідчує складність внутрішньої природи епістолярного контенту, спричиненої передусім синкретичною природою цього феномену. Вона, проте, не обмежена епістолярною цариною, а знаходить послідовний вияв в інших стилях, наслідком чого є їхнє внутрішнє диференціювання, тобто виокремлення в їхньому складі жанрових різновидів, як-от: науковий стиль → власне науковий, науково-популярний, науково-навчальний, науково-публіцистичний, виробничо-технічний підстили. Видається не зовсім коректним вилучення зі стильової парадигми епістолярію, тлумачення його як синкретичного доважка того або того стилю. Відносну самостійність аналізованого мовного явища демонструють не лише закріплені за ним специфічні функції, форми репрезентації, а й загальна

структура, правила та технології листувальної архітекτονіки (уодноманітнені вступ і завершальна частини, наповнена посланнями-вітаннями, побажаннями, а нерідко й компліментами основна частина), а також засоби лінгвоорганізації, а саме: використання звертань, традиційних клішованих початків і закінчень, народно-розмовної лексики та фразеології тощо (пор.: [11, с. 160]).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливим питанням епістолярного стилю присвячені праці вітчизняних та зарубіжних лінгвістів: М. Бахтіна, І. Білодіда, С. Богдан, О. Братаніч, Л. Булаховського, Л. Вашків, С. Єрмоленко, М. Жовтобрюха, Н. Журавльової, Н. Ковальової, С. Комарової, К. Ленець, Л. Лушпинської, Г. Мазохи, Л. Мацько, Л. Морозової, А. Найруліна, Л. Нижнікової, Е. Ножкіної, Н. Павлик, М. Пилинського, П. Плюща, С. Скварчинської, І. Черкез, Б. Шарпила, Л. Шитик та ін. Ґрунтовного дослідження потребує практика різножанрового листування окремих адресантів із різними людьми й різних адресантів з окремими людьми. Ці майбутні студії в єдності своїй проллють світло на загальні та часткові проблеми епістолярного дискурсу й послужать переконливими аргументами для з'ясування його ніші в системі мовних стилів.

Об'єктом пропонованої студії є листи видатних, відомих, менш знаних майстрів пера, митців, а нерідко й простих працівників культури до видатного письменника, громадського, державного діяча ХХ століття О. Гончара, а предметом – адресатно-адресантна стратегія цього епістолярного феномену з укладеною характеристикою отримувача інформації.

Мета статті – комплексний аналіз адресатно-адресантної стратегії дискурсу «Листи до Олеса Гончара» з погляду тріадної рецепції «адресат – адресант – читач», особливостей листовної її вербалізації, аксіологічних маркерів.

Методи дослідження. Специфіка теми дослідження логічно передбачала застосування таких взаємозумовлювальних і взаємодоповнювальних методів: описового (для систематизування та класифікування добутого методом суцільної вибірки фактажу), контекстуально-інтерпретаційного (для декодування авторсько-

го задуму), прагматичного (для інтерпретування ролей адресата й адресанта в комунікативному просторі листувального міні-, макро- та макроконтексту).

Результати. Привертає увагу те, що новітня доба масового спілкування з її електронномедійним та інтернетним ресурсом катастрофічно звузила епістолярну сферу – розлогі листи змінили лаконічні, конотативно зневиразнені повідомлення, для відправлення яких існують модерні спеціальні засоби. Нині вихід у світ епістолярного видання – рідкісне явище, до того ж воно – головно відгомін минулого й лише зрідка – креативний продукт сьогодення. Важливою натеperішньою духовною подією стала з'ява двокнижжя «Листи до Олеса Гончара» [7]. У цій праці, за твердженням її впорядника М. Степаненка, «як у фокусі, віддзеркалена ... система буття, саме життя в усіх реальних і омріяних вимірах, у всьому об'єктивно-суб'єктивному багатогранні» через промовистий ракурс – «епістолярну панораму, представлену знаними в письменницько-журналістсько-мистецьких колах особистостями» [7, с. 6]. Їхні думки, погляди, бажання, рекомендації, зауваження, розмисли звернені до «художника світла, його дослідника, зображувача й поета» (М. Бажан), «праведника нації» (Ю. Мушкетик), «гордості всієї ... літератури» (М. Тихонов) О. Гончара [там само]. Об'єднуючись в окремі сюжети, вони формують той інформативний феномен, який називають соціальною пам'яттю, що є стрижнем культури, мови, духовності нації, національної свідомості, національної ідеї (див.: [13, с. 93]).

Адресат та адресант мають «референційну відповідність» [14, с. 93], формують антропоцентричну модель епістоли або, за іншою термінологією, «антропоцентр ... комунікації» [5, с. 102] з притаманною йому низкою «текстотвірних тактик: від найпростішої інформативної до “режисерських”, “суддівських”, “філософських”, “ліричних” і под.» [2, с. 205]. В аналізованому листувальному контексті вони постають як комунікативні партнери, створюючи паритет: перший із них перед епістолярною розмовою вимodelьовує у своїй свідомості майбутню реакцію другого [15, с. 551–552], а вже потім подає персональну / імперсональну,

індивідуалізовану / узагальнену інформацію, тоді як другий покликаний сприймати, інтерпретувати та відповідно реагувати на неї, осягаючи зміст, декодуючи ті або ті вербальні маркери, зважаючи на орнаменталізацію, психологізацію, естетизацію, прагматизацію й інші чинники ідентифікування мовно-ментальної сфери повідомлюваного [12, с. 142–144]. Якщо залучити фонові знання й накласти огрім змісту простудійованих епістол на матрицю реальності, поіменованої «письменницька, державницька, громадська, культурна діяльність О. Гончара», то можна без найменших вагань твердити про таку закономірність: «кінцевий споживач повідомлення; у міжособистісному спілкуванні – особа, яка сприймає повідомлення і у відповідності зі своїми когнітивними стратегіями і конкретними конституативними умовами інтерпретує повідомлення адресанта» [1, с. 318], повною мірою або частково виконав основні прохання, побажання індивідуальних чи колективних адресатів. Це послідовно засвідчують сумлінно підготовлені впорядником розлогі примітки та коментарі до аналізованого видання [7, т. 1, с. 549–732; т. 2, с. 429–571] і підготовлені до друку Валентиною Гончар «Щоденники» О. Гончара [4].

Адресанта класифікують за різними параметрами. У досліджуваному матеріалі він є не текстовим, уявним, гіпотетичним, словом, віртуальним, а реальним «учасником акту текстової комунікації, на якого скерований мовленнєвий продукт» [3, с. 153], власне адресатом, диференційованим, імпліцитним, одноосібним, репрезентованим прецедентним ім'ям – О. Гончар, причому ступінь прецедентності не обмежений часовими (період земного буття письменника – друга половина ХХ століття) або просторовими (Україна, колишній Радянський Союз) рамками. Зрозуміло, що внутрішньотекстовий простір адресатів та адресантів досить широкий. Усього їх, за іменним покажчиком, 2053 одиниці [7, т. 2, с. 573–734]. З-поміж тих, на кого прямо чи опосередковано скеровано комунікативний процес, чимало прецедентних із синхронно-діахронного погляду осіб. Це, зокрема, письменники (Г. Абашидзе, А. Ахматова, І. Багрянний, М. Бажан, А. Міцкевич, І. Муравйов-Апостол, Овідій, В. Стус, Т. Шевченко, М. Че-

ремшина), політики, державні діячі (Л. Берія, М. Горбачов, Б. Клінтон, С. Ковпак, Л. Кучма, Л. Лук'яненко, Я. Мудрий, С. Петлюра, В. Чорновіл, Б. Хмельницький), митці (Л. Биков, О. Білаш, К. Білокур, І. Кавалерідзе, М. Леонтович), учені (Ю. Кондратюк, М. Коперник, Б. Патон, О. Потебня), педагоги (І. Зязюн, А. Макаренко, В. Сухомлинський), міфологічні, легендарні персони (Кассандра, М. Чурай) та ін. Більшість із них не просто компоненти антропоцентричної парадигми, а прямі чи опосередковані учасники комунікативної ситуації, яку експлікує та або та епістола й аналізований дискурс загалом.

Реальний адресант (О. Гончар) у вербалізаційному вимірі – внутрішньотекстовий сегмент адресованої комунікації [8, с. 169] і водночас претекстова одиниця, що певною мірою програмує жанр (офіційний, напівофіційний, приватний, інтимний чи який-небудь інший) та зміст листа. Це стосується передусім тих одиниць, у яких експлікатор адресатності антропонімного чи апелятивного взірця супроводжують атрибутивні модифікатори з виразно заманіфестованим оцінним значенням, пор.: *Олесь!* [7, т. 1, с. 16] (лист від друга В. Бережного), *Олесь Терентійович!* [7, т. 1, с. 127] (лист від письменника Д. Косарика), *Олесю Терентійовичу!* [7, т. 1, с. 249] (лист від літературознавця, письменника, перекладача Г. Майфета) і *Шановний Пане* (лист від чеського перекладача Р. Гульки) [7, т. 1, с. 72], *Шановний Олесь Терентійович!* (лист від літературознавця Л. Новиченка) [7, т. 1, с. 73], *Дорогий Олесю!* (лист від побратима по перу Григорія Тютюнника) [7, т. 1, с. 77].

Інтродуктивна частина епістоли, що поєднує адресацію та апеляцію, експліцитно відрефлексовує або аксіологічну візію адресанта, або жанрово-етикетні особливості листа. Конструктивним центром її найчастіше є антропонімна формула, реалізована такими варіантами: прибране ім'я (*Олесь!* [7, т. 1, с. 16], *Дорогий Олесю!* [7, т. 1, с. 78]), прізвище (*Шановний тов. Гончар!* [7, т. 1, с. 109], *Здравствуй, товариш Гончар!* [7, т. 1, с. 34]), прибране ім'я та по батькові (*Шановний Олесю Терентійовичу!* [7, т. 1, с. 362]), офіційне ім'я та по батькові (*Вельмишановний Олександр Терентійовичу!* [7, т. 2, с. 199], *Дорогий Олександр Терентійовичу!* [7, т. 1, с. 96]),

прибране ім'я та неофіційне історично вмотивоване по батькові (*Славний друже Олесю, Терешків сину!* [7, т. 2, с. 116]).

В окремий менш продуктивний тип згруповано непропріативні вокативи. Ідеться про апелятиви 1) *пан, товариш, друг, порадник, учитель, друг по роботі*, 2) *чоловік, людина*, 3) *земляк*, об'єднані значеннями: 1) «міжособистісні офіційні або дружні, приятельські, виробничі взаємини», 2) «особа як утілення високих інтелектуальних, моральних цінностей», 3) «уродженець однієї з ким-небудь місцевості»: *Дорогий друже!* [7, т. 2, с. 238], *Вельмишановний друже мій, пораднику і вчителю!* [7, т. 2, с. 299], *Милий друже по роботі!* [7, т. 1, с. 167], *Добрий Чоловіче!* [7, т. 2, с. 226], *Рідна людино!* [7, т. 2, с. 298], *Вельмишановний і дорогий наш Земляче!* [7, т. 2, с. 35]. Звертання *пане* в радянську добу перебувало поза сферою етикетного вжитку, його навіть забороняли. Воно могло функціювати в контекстах із пейоративною ідеологічною конотацією. Цей вокатив використовують адресанти нематерикової України – іноземний член НАН України славіст Л. Рудницький (кореспонденція датована 1991 р.), польський письменник К. Трухановський (кореспонденція датована 1972 р.) та вже згадуваний чеський українознавець Р. Гулька (кореспонденція датована 1950–1959 рр.): *Дорогий пане!* [7, т. 1, с. 318], *Шановний Пане (до пана Олеса Гончара, письменника)* [7, т. 1, с. 45]. Останній удається також до узвичаєної в тодішній радянській державі етикетної формули, конструктивним центром якої є слово *товариш*: *Шановний товаришу!* [7, т. 1, с. 80], *Шановний і дорогий товаришу!* [7, т. 1, с. 103], *Дорогий товаришу!* [7, т. 1, с. 124]. Стиль спілкування, репрезентований комунікативною моделлю «адресат О. Гончар – адресант Р. Гулька», з часом набув іншої тональності: європейський тлумач почав іменувати українського письменника, твори якого перекладав чеською мовою, не *паном* чи *товаришем*, а близьким серцеві *другом*: *Шановний друже, справа з виданням «Перекопу» ще не вирішена, хоч я є цілком приготовлений до перекладу...* [7, т. 1, с. 103], *Дорогий друже, я не сподівався, що так скоро доведеться мені перекладати Ваш роман «Перекоп», хоч*

це була лише одна частина... [7, т. 1, с. 45]. Вершинними з аксіологічного погляду в цьому контексті є структури з апелятивними компонентами *Синку* та *батьку*. Перший вокатив виразно актуалізує семантику «ласкаве звертання вмудреної мистецьким досвідом літньої людини до молодого колеги», яка наскрізно пронизує весь зміст коротенького листа від 1 квітня 1946 року видатного українського художника слова П. Панча. З ним автор «Прапороносців» підтримував творчі зв'язки понад 30 літ і присвятив духовному наставникові чимало місця у «Щоденниках» (див. про це: [10, с. 181–188]): *Добре, Синку! Оповідання* [«Модри Камень». – Н. С.] *підє в № 4 (наразі уже складається № 6). Вам тоді надішлють авторський. На користь пішла Вам перерва. Якби такий рецепт застосувати до наших початківців!* [7, т. 1, с. 16] (див. також: [7, т. 1, с. 549]). Другий вокатив актуалізує значення «сповнений глибокої поваги до кого-небудь», що перегукується з етнічно конотованим і культивованим у часи національного розвою шанобливим називанням козацької старшини, отаманів, яскравих постатей: *Батьку наш, пане Олесю! Їй-богу, сьогодні святковий день, бо одержав від Вас коротенького листа...* [7, т. 1, с. 16] (адресант – український поет І. Іов).

Наступну групу сформували звертання онімно-апелятивної структури, організовані за моделлю *звертання-апелятив* + *звертання-антропонім*, що має різні форми синтаксичної реалізації: *препозитивний апелятив* + *постпозитивний антропонім*, *препозитивний антропонім* + *постпозитивний апелятив* або *самостійне функціонування антропоніма й апелятива*, пор.: *Любий друже Олесю Терентійовичу!* [7, т. 2, с. 110]; *Любий Олесю, дорогий друже мій!* [7, т. 2, с. 110]; *Дорогий Олесю Терентійовичу, друже мій хороший!* [7, т. 2, с. 18]; *Олесю, мій дорогий друже!* [7, т. 1, с. 212]; *Олесю! Друже!* [7, т. 1, с. 23]. Вони є органічним складником приватного листування і обарвлені меліоративним значенням «приятельські, дружні, випробувані часом взаємини».

У досліджуваному епістолярному дискурсі кількісно переважають моноадресатні одиниці: *Олесь! Олесю! Олесь Гончар! Олесю Гончар! Олесь Терен-*

тійович! Олесю Терентійовичу! ...друг! ...друзе! ...пан! ...пане! ...товариш! ...товаришу! й т. ін. Зафіксовано поодинокі приклади бі- та поліадресатних структур. Ідентифікувальним для них є значення «родина Олесь Гончара». Біадресатну модель конституюють антропоніми *Олесь, Валя*, апелятиви *друзі, люди* в єдності із семантично та синтаксично залежними від них компонентами (здебільшого приватне листування), *Олесь Терентійович, Валентина Данилівна* (головно приватне, спорадично офіційне листування), а поліадресатну – *Олесь, Валя, родина Гончара (Гончарі)* (приватне листування), *Олесь Терентійович, Валентина Данилівна, родина Гончара* (здебільшого приватне, зрідка офіційне листування): *Дорогі Олесю й Валю!* [7, т. 1, с. 283], *Дорогі, любі Валя і Олесю!* [7, т. 1, с. 419], *Мої дорогі, мої любі Олесю й Валю!* [7, т. 2, с. 270], *Дорога Валю! Дорогий Олесю!* [7, т. 1, с. 327], *Дорогі мої друзі!* [7, т. 1, с. 344], *Дорогі мої Валентино Данилівно і Олесю Терентійовичу!* [7, т. 2, с. 6], *Глибокоповажна Валентино Данилівно, дорогий Олесь Терентійович!* [7, т. 1, с. 276], *Глибокошановний і дорогий Олесю Терентійовичу! Слава Валентино Данилівно!* [7, т. 2, с. 395], *Дорогі Гончарі!* [7, т. 1, с. 370], *Дорогі й милі всім нам люди – Валентино Данилівно, Олесю Терентійовичу!* [7, т. 2, с. 201], *Дорогий Олесю Терентійовичу і вся Ваша родина!* [7, т. 2, с. 282]. Специфіка описуваного різновиду адресатів у тому, що вони зосереджені в листовному жанрі віншування – святкового або подієвого привітання чи побажання.

Що ж до аксіологічності як релевантної ознаки епістолярію, то її виразно реалізують вокативні конструкції з поширювальними компонентами. У цих структурах послідовно діє принцип лексико-семантичної вибірконості, детермінований різними чинниками: жанровим модифікатором листа, намірами адресанта, міжособистісними взаєминами між отримувачем інформації та її автором тощо, пор.: *Милый Олесь!* [7, т. 1, с. 470] (лист від близького друга, колеги С. Баруздіна) і *Глибокоповажаний Олесь Терентійович!* [7, т. 2, с. 30] (лист від провідного наукового співробітника Шевченківського національного заповідника З. Тарахан-Берези). Лексичний спектр поширювальних компонентів не

виходить за береги характерних для листувального контексту семантичних груп. Його функційне ядро структурують прикметники оцінної семантики [*шановний* (17,5 % від загальної кількості аналізованих лексем), *вельмишановний* (10,7 %), *глибокоповажаний* (3,2 %), *високоповажаний* (2,2 %), *високошановний* (0,6 %), *глибокошановний* (0,24 %), *найшанованіший* (0,12 %), *вповажаний* (0,12 %), *вельмишановно-дорогий* (0,12 %)], *предорогий* (0,12 %), у якому абсолютна першість щодо частоти вживання належить лексемі *дорогий* (65,1 %). Вони утворюють градаційні ряди й інтенційно запроєктовані виконувати роль позитивно конотованих аксіологічних маркерів увічливих звертань: *Дарагі Алесь!* [7, т. 1, с. 318], *Дорогий Олесю Терентійовичу!* [7, т. 2, с. 331], *Шановний Олесь Терентійович!* [7, т. 1, с. 198], *Вельмишановний Олександр Терентійовичу!* [7, т. 1, с. 196], *Високоповажаний Олесю Терентійовичу!* [7, т. 1, с. 260], *Високошановний ... Олесю Терентійовичу!* [7, т. 1, с. 403], *Предорогий Олесю Терентійовичу!* [7, т. 1, с. 324].

До емоційно маркованих приадресатних поширювачів варто уналежнити також окремі присвійні та особові займенники. Посесивні лексеми *мій* та *наш* експлікують різні інформативні плани: перший – особистісно скеровану в приватному листуванні, другий – колективно скеровану в приватному або офіційному листуванні інформацію: *Дорогий мій Олесю!* [7, т. 1, с. 372], *Любий Олесю, дорогий мій друже Олександр Терентійовичу!* [7, т. 1, с. 413]; *Наші дорогі Люди!* [7, т. 1, с. 276], *Вельмишановний наш Академіку, дорогий Олесю Терентійовичу!* [7, т. 1, с. 403]. Особові прономінативи *ти*, *Ви* як внутрішньотекстові субститути реального адресата функціують на правах таких важливих текстових індикаторів, як взаємини реципієнта й автора, приватне / офіційне листування: *Дорогий Олесю! Вітаю тебе з новими успіхами...* [7, т. 2, с. 343]; *Сердечне спасибі Вам, рідний Олесю Терентійовичу!* [7, т. 1, с. 342], *Дорогий Олесю Терентійовичу, вітаю Вас!* [7, т. 2, с. 343].

Розряд вокативів із поширювальними компонентами, що виражають гранично високий ступінь інтенсивності ознаки, розширюють ті, у яких приіменну позицію

заповнюють щойно проаналізовані атрибутивні поширювачі, утворюючи складні слова або – частіше – поєднані за допомогою сполучників сурядності чи асиндетично ряди однорідних членів. Пор. подані вище приклади з такими: *Вельмишановно-дорогий Олесю Терентійовичу!* [7, т. 1, с. 448]; *Дорогий і шановний Олесь Гончару!* [7, т. 1, с. 441], *Дорогий і найшанованіший Олесю Гончару!* [7, т. 1, с. 441], *Вповажаний і Дорогий Олесю Терентійовичу!* [7, т. 2, с. 281], *Любий і дорогий Олесь Терентійович!* [7, т. 1, с. 436], *Любий, щирий і висоповажний Олесю Терентійовичу!* [7, т. 1, с. 260], *Великий мій і святий!* [7, т. 1, с. 323], *Глибокошановний і дорогий Олесю Терентійовичу!* [7, т. 1, с. 386], *Шановний і дуже дорогий Олесю Терентійовичу!* [7, т. 1, с. 308], *Рідний і дорогий Олесю Терентійовичу!* [7, т. 2, с. 157], *Дорогий, любий друже!* [7, т. 1, с. 421], *Вповажаний, дорогий і незабутній Олесю Терентійовичу!* [7, т. 2, с. 269]. Регулярною сферою вживання розглядуваних вокативів є приватне листування. Для цієї епістолярної царини характерні також звертання з детермінувальними ад'єктивами, об'єднаними семами 'виділюваність', 'високий ступінь спорідненості', 'відомість, знаність', 'риси характеру', 'значущість', 'окремішність' (*славний*, *рідний*, *любий*, *хороший*, *незабутній*, *великий*, *знаний*, *добрий*, *щирий*, *святий*): *Славний наш Олесю Терентійовичу!* [7, т. 1, с. 350], *Рідний Олесю Терентійовичу!* [7, т. 1, с. 342], *Любий Олесю!* [7, т. 1, с. 38], *Любий Олесю Терентійовичу!* [7, т. 1, с. 286].

Поряд із апелювативно-адресатними структурами *дорогий + компонент (компоненти) прізвищної формули*, *шановний + компонент (компоненти) прізвищної формули*, *вельмишановний + компонент (компоненти) прізвищної формули*, що їх регулярно вживають багато авторів, побутують активно використовувані окремими адресантами емоційно навантажені одиничні вокативи чи вокативні конструкції. Їхніми творцями є близькі О. Гончару люди або відомі особистості, з якими він підтримував багатолітні творчі зв'язки. Зокрема, російський письменник С. Баруздин полюбляє звертання *Милый Олесь!*, відомий український шевченкознавець П. Жур – *Рідний Олесю Терентійовичу!*, друзі письменника на все життя В. Бережний та С. Завго-

родній – прибране ім'я *Олесь! Олесю!* без маркувальних поширювачів і з ними.

Висновки. Досліджуваний листувальний контекст з огляду на специфічність його завдань, функцій, структури, форм репрезентації, засобів мовної організації можна вважати самодостатнім функційним різновидом літературної мови, тобто окремим стилем, який протистоїть науковому, офіційно-діловому, публіцистичному, художньому, конфесійному та розмовному стилям і водночас органічно взаємодіє з ними.

Виняткову конститутивну роль в аналізованому епістолярію відведено антропоцентричній адресатно-адресантній моделі, зокрема одноосібному реальному адресатові (О. Гончару) – паритетному комунікативному партнерові, якому моно- (частіше) чи поліадресант (зрідка) спрямовують чітко запроєктовану мовленнєву дію. Важливо наголосити, що типовим для обох комунікантів є перебування в одному, а не в різних просторово-часових контину-

умах. Адресат функціює на правах безпосереднього реципієнта висловлення з відповідною реактивно-рецептивною стратегією. Найпродуктивніший засіб вербалізації адресата – один або два компоненти прецедентної прізвищної формули *Олесь Терентійович Гончар* [*Олесь, Гончар, Олесь (Олександр) Гончар, Олесь (Олександр) Терентійович*], репрезентовані номінативом (чинна норма радянської доби) або вокативом. Активно вживані при них семантично поліфункційні прикметники з різним ступенем інтенсивності ознаки, присвійні (*мій, наш*) та особові (*ти, Ви*) займенники несуть експліцитну оцінку інформацію, забезпечують прагматичний ефект висловлення, постають промовистими аксіологічними маркерами.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в системному аналізі інших текстових категорій у багатому на мовновиражальні засоби епістолярному дискурсі «Листи до Олеся Гончара».

Список використаних джерел

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ : Академія, 2004. 344 с.
2. Бацевич Ф. С., Кочан І. М. Лінгвістика тексту: підручник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка. 2016. 316 с.
3. Бехта І. Прагманастанова художнього тексту і чинник адресата. *Лінгвістика*. 2011. № 1 (22). С. 151–158.
4. Гончар О. Щоденники : у 3-х т. / упоряд., підгот. текстів, ілюстр. матеріалу В. Д. Гончар. Київ : Веселка, 2008. Т. 1. 456 с.; Т. 2. 608 с.; Т. 3. 648 с.
5. Єщенко Т. Феномен художнього тексту: комунікативний, семантичний і прагматичний аспекти : монографія. Львів : Львів. нац. мед. у-т імені Данила Галицького, 2021. 470 с.
6. Кузьменко В. І. Письменницький епістолярій в українському літературному процесі 20–50-х років XX століття : дис. ... доктора філол. наук : 10.01.01. Київ, 1999. 355 с.
7. Листи до Олеся Гончара : у 2-х кн.: наукове видання / упоряд., передм., прим., комент. Миколи Степаненка. Київ : Сакцент Плюс, 2016. Кн. 1 (1946–1982). 736 с.; Кн. 2 (1983–1995). 736 с.
8. Назаренко В. Різновиди внутрішньо-

текстових адресатів в адресованій ліриці Івана Франка. *Українське літературознавство*. 2014. Вип. 78. С. 169–178.

9. Нижникова Л. В. Письмо как тип текста : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 1991. 159 с.

10. Степаненко М. Літературний простір «Щоденників» Олеся Гончара : монографія. Полтава : АСМІ, 2010. 528 с.

11. Українська мова: Енциклопедія / ред. кол. : Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), Зяблюк М. П. та ін. 3-тє вид., зі змінами і доп. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2007. 856 с.

12. Hurbanska S., Prybluda L., Konopelkina H., Svyrydenko O., Rudenko M. Linguistic and mental scope of an artwork in Ukrainian and American language culture. *APUNTES UNIVERSITARIOS*. 2022. Vol. 12, Issue 4. P. 142–161. DOI:10.17162/au.v12i4.1239. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000869464700008>

13. Ignateva S. Y. Function of social memory in a diary discourse. *Psycholinguistics*. 2016. Vol. 19 (2). P. 12–20. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000440006200002>

14. Luque Amo A. The Self of the literary diary: notes for a theoretical fundamentation. *MPOSSIBILIA-REVISTA INTERNACIONAL DE ESTUDIOS LITERARIOS*. Vol. 16. P. 93–114. URL:

<https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000451882200006>

15. Otegen N., Abduljanova Z., Rgizbaeva I. Communicative structure of the word. *4TH WORLD CONFERENCE ON PSYCHOLOGY, COUNSELING AND GUIDANCE*. 2014. Vol. 114. P. 551–558. DOI: 10.1016/j.sbspro.2013.12.745. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000335607400098>

References

1. Batsevykh, F.S. (2004). *Osnovy komunikativnoi linhivistyky: pidruchnyk* [Fundamentals of communicative linguistics: manual]. Kyiv: Akademiia, 344 (in Ukr.).

2. Batsevykh, F.S., Kochan, I. M. (2016). *Linhivistyka tekstu: pidruchnyk* [Text linguistics: manual]. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 316 (in Ukr.).

3. Bekhta, I. (2011). Prahmanastanova khudozhnoho tekstu i chynnyk adresata: pidruchnyk [Pragmaitention of the literary text and an addressee: manual]. *Linhivistyka* [Linguistics], 2011, 11 (22), 151–158 (in Ukr.).

4. Honchar, O. (2008). *Shchodennyky: u 3 tomakh* [Diaries: in 3 volumes] / ed., prep. of texts and illustrative material by V. D. Honchar. Kyiv: Veselka. Vol. 1, 456. Vol. 2, 608. Vol. 3, 648 (in Ukr.).

5. Yeshchenko, T. (2021). Fenomen khudozhnoho tekstu: komunikativnyi, semantychnyi i prahmatychnyi aspekty: monohrafiia [The phenomenon of the literary text: communicative, semantic and pragmatic aspects: a monograph]. Lviv: Lviv. nats. med. u-t imeni Danyla Halytskoho, 2021, 470 (in Ukr.).

6. Kuzmenko, V. I. (1999). *Pysmennytsky i epistolarii v ukrainskomu literaturnomu protsesi 20–50-h rokiv XX stolittia* [Writer's epistolary in the Ukrainian literary process of the 20 s – 50 s of the 20th c.]. PhD dissertation (Ukrainian language). Kyiv, 355 (in Ukr.).

7. Stepanenko M. (Ed.) (2016). *Lysty do Olesia Honchara* [Letters to Oles Honchar]: u 2-h kn.: naukove vydannia. Kyiv: Saktsent Plius. Vol. 1 (1946–1982), 736. Vol. 2 (1983–1995), 736 (in Ukr.).

8. Nazarenko, V. (2014). Riznovydy vnutrishnotekstovyykh adresativ v adresovanii lirytsi Ivana Franka [Types of inner-text addressees in the addressed lyrics of Ivan Franko]. *Ukrainske literaturoznavstvo* [Ukrainian literature studies], Vol. 78, 169–178 (in Ukr.).

9. Nizhnikova, L. V. (1991). *Pismo kak tip teksta* [Letter as a type of the text]. PhD dissertation (Germanic languages). Odessa, 159 (in Russ.).

10. Stepanenko, M. (2010). *Literaturnyi prostir "Shchodennyky"* Olesia Honchara: monohrafiia [Literary dimension of the "Diaries" by Oles Honchar: monograph]. Poltava: ASMI, 528 (in Ukr.).

11. Rusanivskyi, V. M. & Taranenko O. O. et al. (Eds.) (2000). *Ukrainska mova: Entsyklopediia* [Ukrainian language: Encyclopedia]. Kyiv: Vyd-vo "Ukrainska entsyklopediia" im. M. P. Bazhana, 752 (in Ukr.).

12. Hurbanska S., Prybluda L., Konopelkina H., Svyrydenko O., Rudenko M. Linguistic and mental scope of an artwork in Ukrainian and American language culture. *APUNTES UNIVERSITARIOS*. 2022. Vol. 12, Issue 4. P. 142–161. DOI:10.17162/au.v12i4.1239. Retrieved from:

<https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000869464700008>.

13. Ignateva S. Y. Function of social memory in a diary discourse. *Psycholinguistics*. 2016. Vol. 19 (2). P. 12–20. Retrieved from: URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000440006200002>.

14. Luque Amo A. The Self of the literary diary: notes for a theoretical fundamentation. *MPOSSIBILIA-REVISTA INTERNACIONAL DE ESTUDIOS LITERARIOS*. Vol. 16. P. 93–114. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000451882200006>

15. Otegen N., Abduljanova Z., Rgizbaeva I. Communicative structure of the word. *4TH WORLD CONFERENCE ON PSYCHOLOGY, COUNSELING AND GUIDANCE*. 2014. Vol. 114. P. 551–558. DOI: 10.1016/j.sbspro.2013.12.745. Retrieved from:

<https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000335607400098>.

Abstract. *The range of the most topical issues of the up-to-date linguistics allows strengthening by the stylistic differentiation of the literary language. Actually, the researchers' crucial attention is paid to the core problem of the epistolary discourse's place within the stylistic paradigm. It is worth mentioning that in the specific structured epistolary style there is an addressee-addresser strategy, which holds a core position. The latter functions as an architectonic centre of the correspondence context. This research contains the thorough disquisition of the "Letters to Oles Honchar" epistolary, including 895 correspondences of the artistic word masters, publicists, literary experts, and specialists to Oles Honchar, the world-fame writer. In fact, the main attention was focused on the addressee (the compiler of the discourse under research clarified 2053 addressees and addressers) of the information, which comes from diverse addressees, different in terms of socio-psychological, cultural-intellectual and other factors, and explicates common and distinct communicative-content filling. It was firstly that the "Letters to Oles Honchar" epistolary appeared to be systemically characterised via the prism of mono-, bi-, and polyaddressability. As a result, the role of the vocative component as a mandatory epistolary attribute, predisposing the discourse formation in general and its contextual fragments in particular, the identification of the genre nature of the letter (primarily, the dichotomy "official / private correspondence"), was deeply examined.*

Key words: *epistolary style, letters, Oles Honchar, two-books "Letters to Oles Honchar", an addressee-addresser strategy, real addressee, an addressee-appellative potential of the real recipient of the information vocative.*

COMMUNICATION STUDIES. СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

УДК: 37:316,3(477)

[http://doi.org/10.31548/philolog13\(4_2\).2022.006](http://doi.org/10.31548/philolog13(4_2).2022.006)

FUNCTIONAL AND PRAGMATIC ROLE OF EUPHEMISMS AND DYSPHEMISMS IN ENGLISH POLITICAL DISCOURSE AND THE MASS MEDIA

ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРАГМАТИЧНА РОЛЬ ЕВФЕМІЗМІВ ТА ДИСФЕМІЗМІВ В АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ТА ЗМІ

Ю. І. Самойленко, студентка 2 року навчання в магістратурі, Філан-21001м

Г. І. Сидорук, кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германських мов і перекладу,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E- mails: liasamoilenko@gmail.com, seagalina@gmail.com

ORCID: 0000-0003-0850-0352

Yu. I. Samoilenko, 2nd-year master's student, PhilAN-21001m

H. I. Sydoruk, candidate of philological sciences, associate professor of the department of Romance and Germanic languages and translation,

The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

E- mails: liasamoilenko@gmail.com, seagalina@gmail.com

ORCID: 0000-0003-0850-0352

Abstract. *This article discusses the definition of euphemisms, areas of use, positive and negative aspects, usage styles and the relationship between euphemisms and dysphemisms, their role in modern English-language texts of political and journalistic orientation. It also highlights the functioning of euphemistic and dysphemistic units in political and journalistic discourses, and analyzes all the reasons for their occurrence in various communicative situations.*

We have tried to present the main functions and role of euphemisms and dysphemisms in political discourse and the mass media. In the language of politicians and modern media, the phenomenon of euphemia and dysphemia is one of the brightest indicators of social transformation. Researchers of these phenomena speak about the tendency to avoid direct nomination of objects and abstract things, because of the unwillingness to offend others. In order not to hurt someone's feelings, people often try to mitigate the potentially negative effect of statements by using more acceptable alternatives. This means that whenever we encounter a sensitive topic, we choose words that minimize offensive or abrupt actions on the audience.

A crucial role for distinguishing between euphemisms and dysphemisms is played by the broad context of the utterance, which includes the extralinguistic situation, as well as the direct linguistic environment of the lexeme. Euphemia and dysphemia reflect social, cultural, moral values, and even the peculiarities of worldview and thinking not only in the speech of individuals, but also in the language portrait of modern society as a whole. Euphemisms and dysphemisms completely depend on the accepted assessments of certain phenomena in society, on determining what is acceptable and what is not. Hence the need for their systematic study in connection with cultural and social changes.

Keywords: *euphemisms, euphemization, dysphemisms, dysphemia, direct nomination, secondary nomination, political discourse, journalistic discourse.*

Relevance. Very often, people, guided by various reasons, try to avoid direct nomination of certain phenomena. Thus, such words are not mentioned directly, but soften their meaning, making them acceptable to the listener. Such "softening" in linguistics is called euphemization, and this phenomenon

has become the subject of research by many scientists. Euphemisms and dysphemisms are considered units of language that are used as a reaction to something negative in a communication situation. Euphemism is intended to hide the negative, and dysphemism, on the contrary, – to

emphasize. Due to the fact that the concept of “negative” is quite subjective and the reaction to the prohibition of negativity is also subjective, there is a problem of distinguishing euphemisms and dysphemisms. The process of studying the role, interpretation, and dissemination of euphemistic and dysphemistic units is now popular among researchers. The issues of functioning and translation of these language units and improving their reproduction in Ukrainian also remain relevant.

In political discourse, euphemisms and dysphemisms strongly influence the perception of information. Depending on the choice of a particular means, the audience receives both the information, and an emotional message. Therefore, the study of these phenomena in media texts is relevant and reveals the potential for manipulating and imposing opinions. Euphemisms and dysphemisms are widely used in various discourses, including political ones. Consequently, the study of euphemism and dysphemism in political discourse is becoming increasingly important. These language means also penetrate the media discourse and form new models of speech.

Analysis of recent research and publications. There are many linguists who have compiled dictionaries and classified euphemistic and dysphemistic units in terms of various aspects. In the Merriam-Webster and Longman Dictionaries, we can find interpretations of euphemisms and dysphemisms. [1, 7] There are many works devoted to euphemisms and dysphemisms that directly or indirectly address this problem. Thus, K. Allan proposed definitions of the terms “euphemism” and “dysphemism”, and also highlighted the areas of their use. [4] The scientific works by L. Nebelyuk, A. Pohorila and I. Mileva describe the characteristics and functioning of euphemistic and dysphemistic units in political and other types of discourse. [13, 14, 15] The article has analyzed the works of modern foreign and Ukrainian researchers A. Terry, A. Aitan, S. Olimata, A. Walker, Sharif, O. Kulchytska et al., which consider euphemisms and dysphemisms in various aspects of language. [9, 5, 8, 2, 3] Several articles published by the Guardian in February-August 2022, were also selected to demonstrate the functions of euphemization and dysphemization in

journalistic and political discourse. [10, 11] The dynamism and multidimensional nature of euphemisms is the reason for the wide variety of their lexical and grammatical forms, emotional neutrality or stylistic coloring, and the variability of their euphemistic potential. The various properties of euphemisms and dysphemisms lead to the fact that the problem of determining their functioning and pragmatic significance presents certain difficulties for researchers, because it is ambiguous from this point of view.

Goal scientific article – to determine the role of euphemisms and dysphemisms, to study their functioning in modern English-language political and journalistic discourse. The use of euphemistic and dysphemistic units is widespread in all spheres of society, but they are most often found in the speeches of political figures and the media. The relationship and differences between them, as well as their functional and pragmatic role, are the main topic of our article. Our goal is to reveal the meaning of euphemisms and dysphemisms and the concept of their reproduction and use in political discourse and the media.

Materials and methods of research.

A set of methods was used, in particular the analysis method, to compare the views of various scientists on the study of the functioning of euphemistic and dysphemistic units. The materials for the study were English-language texts of political and media discourse, data from scientific research by other authors on this topic.

Presentation of the main material.

Euphemism is a universal phenomenon that is highly related to “politeness”: “euphemism is a universal phenomenon that is highly related to politeness. Speech communities around the world euphemize differently due to cultural, religious, and social values and norms. People tend to carefully choose their words to save their or others’ faces and to avoid hurting other people. Indeed, euphemism is a politeness device.” [3] All available definitions of euphemism are not very different from each other. K. Allan defines the euphemism as “a substitution for an inappropriate term, which is used to save the face of a speaker, listener, or the face of some third party.” [4] B. Holder, in turn, notes that “euphemism is a milder or unknown term, which is used to replace an unsuitable or

imperative expression." [6] The Longman Dictionary defines the euphemism as "an indirect term that is used by a speaker to save a listener from being shocked or feeling imprisoned or upset." [7] Based on this, we can say that euphemisms are described as softened expressions that are used to replace undesirable terms. Euphemisms are also called "doublespeak". This term was first coined by G. Orwell: "doublespeak is language that only pretends to communicate; it is language carefully constructed to feature an incompatibility between what is said and reality. Thus, doublespeak does not involve accidental misuses of language, but rather involves the careful choosing of words to deliberately deceive. Furthermore, doublespeak does not involve making objectively false claims but rather involves the strategic use of language to stretch the truth in ways that impart a reality that is most desirable for the speaker." [2]

The concept of dysphemism is exactly the opposite of the concept of euphemism. In the Merriam-Webster dictionary, dysphemism is defined as "the substitution of a objectionable, offensive, or disparaging expression for an agreeable or inoffensive one." [1] Dysphemisms touch on "sensitive" topics sharply and rudely, often using language taboos, words and expressions that are offensive to the interlocutor, and aggressor words. They are usually associated with negative topics – culturally unpleasant or those that have a negative connotation – such as death, intoxication, old age, mental illness, etc. [12] Dysphemism is defined as the conscious use of a taboo language form or words of reduced style, as well as neutral vocabulary that carries a negative assessment that does not correspond to the speech situation. From a semantic point of view, dysphemism is the process of negative denotation. The basic principle of the semantic mechanism of dysphemization is the process of paraphrasing or renaming, when the speaker makes a conscious choice using not a neutral or euphemistic word, but dysphemism itself.

However, dysphemism is characterized by the preservation of denotation, i.e. the process of change occurs in the connotative component. In the process of dysphemization, the concept can be negatively or neutrally evaluated by

denotation, which was initially evaluated by society as pejorative. These concepts include death, illness, human shortcomings, etc. Thus, this kind of attitude within the framework of dysphemistic transformations can be defined as the intensification of negativity – neutral denotation: "the concepts inherent in political dysphemisms refer to the neutral designations of the nationality of individuals, the names of some government agencies, positions or professions, body parts, as well as many items of everyday use. Due to socio-psychological attitudes, speakers need to use dysphemistic expressions, thanks to which negative connotation is added to neutral denotation to illustrate the very phenomenon of dysphemism." [5]

Currently, dysphemisms are still a poorly studied aspect of speech, so, despite the wide representation of dysphemistic units in speech practice, such aspects as the functions of dysphemisms and their use in speech remain not considered.

In modern philology, pragmatic, structural and semantic differences between euphemisms are studied in new aspects, and classifications of euphemisms are developed according to various characteristics. Thus, the main areas of euphemization of phenomena are:

a) incomprehensible, superstitious fear-inducing, mystically understood phenomena, sacred actions, objects that are inaccessible to a particular human perception and are perceived purely intuitively, figuratively. This includes: a) special states of human mental behavior; B) taboos on animal names as a manifestation of fear of them; c) fear of diseases and death itself.

a) The language of diplomacy and politics deserves special attention. The reasons for taboos may include bans on live coverage of political events, military or diplomatic secrets.;

b) the sphere of communication between a person and the surrounding world is a special sphere of reference that requires euphemization both due to its moral nature, and the mystery, uncertainty, and instability of the "internal form" of a person's condition, which is often difficult to assess and even more so to realize;

c) social acts that include family, ethical, and similar topics that require euphemization.

A special feature of euphemisms is that their formation is based on the principle of secondary nomination. This principle is understood as the deliberate allegorical designation of an object or the conscious use of such a name that indicates the subject of the nomination not directly, but indirectly, and describes it in a veiled way. Euphemisms act as a means of secondary nomination with a relatively positive connotation, which greatly facilitates the process of transmitting unpleasant information and are used to substitute socially, psychologically or politically unacceptable direct nominations. To become a euphemism, the name must create associations in the minds of the addressee and the addressee with the subject or phenomenon of a more positive assessment than the denotation. The euphemism takes on new functions and expands its scope of use. The range of reasons for euphemization is increasing, as in modern socio-cultural and political conditions there are more and more factors that require improved perception by addressees [14].

The meaning of dysphemisms in a speech act is obviously rude speech, leading to another speech act – swearing. In turn, swearing can lead to the expression of a negative assessment of something or someone; expressions of dissatisfaction, resentment about someone or something. The speaker's use of dysphemisms is often not only conscious, but also intentional. The speaker knows in advance that his words will be perceived as rude statements, despite this, the speaker consciously prefers a more caustic and sarcastic version of verbalization of his communicative intention. This characteristic makes it possible to give dysphemisms the status of strong and emotionally charged expressive means of speech. Dysphemism is consciously used to create an effect, which can consist in expressing an attitude to an object or phenomenon, as well as in creating a communicative situation of influence on the interlocutor. [12]

It can be said that the use of euphemisms or dysphemisms depends on what the author himself wants to say: "the intention of the speaker matters, it is in the end the co-speaker who is going to interpret the occurrence as a euphemism or a dysphemism... with euphemisms and

dysphemisms, there is no discretion between the local and the illocutionary force." [9] That is, the illocutionary power is important when choosing a substitute word in a speech act. The terms "euphemism" and "dysphemism" cannot properly describe all the terms or phrases used to refer to taboo realities, and there are two reasons for this:

a) first, because do not forget about Intermediate deadlines;

б) second, because all use cases must be analyzed according to the context, intent of the speaker, and interpretation.

Euphemization in political discourse is used for phenomena or objects to be replaced by a clear, strict statement that does not allow for any other interpretation. This is the phenomenon: the idea is presented directly, but the points that are not essential for the official business description are omitted. This technique allows you to clear the language of insignificant lexical units that cause unpleasant associations. This is a special form of euphemization that allows you to give special rigor and purity to texts of political topics, such as speeches of presidents. A politician's public speech is a special type of speech aimed at convincing the audience of the correctness and importance of the information presented in the message. To achieve the desired effect on the audience, the functions of political discourse are used: "the main goal is to influence the audience, expect a certain reaction and/or action based on the following functions of the political discourse:

- a) drawing attention;
- b) ideological function (problem-solution);
- c) convincing the audience of the correctness of the problems posed and the ways proposed to solve them;
- d) mobilizing the audience, responding to proposals." [5]

In fact, the presented functions are part of one of the political goals of manipulation. It can be argued that for the implementation of these functions, political discourse requires the use of certain linguistic means. Accordingly, this implies the presence of vocabulary that includes a set of commonly used words that nominate phenomena in the political sphere. The political sphere is the sphere of widespread use of euphemisms and dysphemisms used depending on the

goals of political discourse. The frequency of use of both euphemisms and dysphemisms can always be explained by the existing complexity of relations between states and citizens or between two states.

Dysphemisms in political discourse, compared to other types of discourse, are increasingly used, especially when they relate to complex and controversial issues. Politicians use the following tools and strategies to shape public attitudes and influence their opinions and opinions: "dysphemism is a common linguistic feature in political discourse used by politicians for handling controversial issues or criticizing their opponents indirectly. This indicates that the unpleasantness or sensitivity of serious topics could motivate politicians to resort to disagreeable terms for misleading the public or distorting the reality." [8]

In the journalistic style, the pragmatic functions of euphemisms are not aimed at hiding the truth from the reader (although this is possible with falsification of facts), but on the contrary to soften the form of presentation of information, but in such a way that the reader understands what is being said. On the other hand, for phenomena that are traditionally euphemized, direct names are used, cynically showing the direct nomination that has been caused in the last ten years by marginal democratization. Using a euphemism, the author can pursue a wide range of goals. Euphemism in political discourse is used when covering conflict situations between states.

Euphemism can convey differences or attitudes of political figures to each other. Information can be euphemized to avoid the severity of conflict, or to hide the truth from the audience to reduce the risk of public unrest. The use of euphemization in describing the state of affairs within the country may be motivated by the desire to influence the recipient, evoke a positive attitude towards the current regime, and so on. The use of euphemisms in media discourse reduces the use of offensive vocabulary, as well as words that create negative stereotypes in people's minds, and any sphere of human life is subjected to the process of euphemization. The word serves as the main means of media discourse and at the same time is a mechanism for creating euphemisms that have a double meaning.

Thanks to euphemisms, successful communication is carried out between the author and the addressee [15].

In the speeches of politicians, the use of euphemisms is not uncommon. Politicians may replace words or expressions that may evoke negative associations in order to mask reality or avoid conflict. Euphemism takes on new functions and expands its scope of Use Against the background of expanding the range of reasons for euphemization. A political euphemism is any euphemism in political discourse that purposefully distorts the presentation and perception of information in order to neutralize the negative assessment of the denotation. Political discourse is interpreted as any speech formation, the subject, addressee or content of which correlates with the sphere of politics, as well as as one aimed at achieving power. Since political discourse is largely mediated by the mass media, articles from periodicals related to politics are considered to belong to political discourse. The phenomenon of Euphemism is common in the language of politicians, since as a result of a secondary nomination, a euphemism can create a new improved meaning and conceal any negative phenomenon and can be one of the means of manipulating consciousness. [14]

An important type of euphemism for political and journalistic discourse is those that are motivated by political correctness in order not to offend any of the categories of citizens. Softening expressions is becoming an important tactic when covering controversial events in the country in order to influence the consciousness of society, as well as to avoid division and panic among the population. So, we can say that the main function of euphemisms in political discourse is the function of masking reality. Among the factors of this function that affect euphemization are:

- a) Neutralization of the severity of social problems, their reduction, which leads to the removal of social tension (for example, economic problems, manifestations of social inequality, injustice, discrimination of various kinds);
- b) Camouflage of committing illegal or immoral acts in order to avoid public conviction;
- c) Avoiding loss of personal image (loss of image includes reducing the status of

political figures; for the country, this may threaten the loss of allies with sanctions, etc.);

d) Implementation of the principle of politeness ("saving" a political figure with a lower status);

e) Gaining the support of certain political forces;

f) Redistribution of guilt (catching up on a problem situation in such a way that it is presented not as the result of someone's guilt, but as the result of a natural development of events).

Many linguists recognize the function of masking reality as the main function of euphemization. Masking words and phrases are very common and very often used when a direct nomination for the opinion of the speaker can cause an undesirable reaction from society or the listener, condemnation. Therefore, political euphemisms are often considered a kind of masking euphemisms. I. Mileva in her research also notes "the softening and reclamation function, which is explained by considerations of politeness, the desire to present something in a decorated form" [13]. We can also note the manipulative function of euphemisms, that is, when the purpose of their use in speech is to distort information. Considering the speeches of politicians, taking into account their goals and motives, it is not difficult to guess that the main "weapon" is words that perform the main function of manipulation. Appeals to politicians and leaders whose words are of significant value to the people require the speaker to be especially careful in using vocabulary that touches on topics of a delicate nature (race, age, low standard of living of certain segments of the population, etc.) and military orientation (weapons, terrorist acts, migration, military operations). By encouraging people with promises of stability, prosperity, and well-being, political leaders embellish reality in their speeches, hiding negative facts, phenomena that cannot be ignored, but that can soften them and avoid attention that might otherwise be riveted to them. It is believed that such political speeches contain a huge number of veiled concepts that politicians resort to out of necessity.

Thus, political discourse, on the one hand, requires a tolerant attitude to other cultures, ideas, aspirations, which allows us

to talk about the growing probability of using the means of implementing political correctness – euphemisms; and on the other – aggressiveness, rigidity and determination to gain and retain power, the desire for personal orientation to create a trusting and favorable environment, which will become a prerequisite for the use of dysphemisms in public speeches [5].

A fairly common type of euphemization is the method of borrowing lexemes, that is, borrowed words are used as euphemisms in the translation language, and in political discourse they most often perform a manipulative function. Examples of such lexemes include the words "neutralization" and "liquidation" to replace the taboo – "murder".

But despite the prevalence of euphemisms in political discourse, recently there has also been a desire to abandon euphemistic substitutions, which is associated with a narrowing of the number of prohibitions in society. For this purpose dysphemisms are used. In political speech, dysphemisms are used to express disapproval, exert pejorative influence on the recipient, causing his reaction. The speaker presents the situation or characteristics of the interlocutor in a negative light, emotionally rich expressive meaning. As a rule, speech means of negative evaluation contribute to the expression of frustration, sarcasm, dissatisfaction, resentment or threats.

The pejorative connotation of dysphemisms generates negative emotions, negative assessments, disapproval, and contempt in political speech. However, dysphemisms are very often used in a journalistic style, especially in political discourse, to draw the audience's attention to specific problems, or to influence, influence the formation of a certain opinion. Thus, the use of dysphemisms in political speech is primarily a means of expressing predominantly negative emotions, which is used as a linguistic means of influence and influence.

The main function of dysphemisms is to make public, to highlight some unpleasant object or phenomenon in a different way. The function of expressing thoughts is also characteristic of dysphemisms. This function is implemented when using dysphemisms for clarity of presentation and unhindered

registration of communicants' thoughts.

The expressive function of dysphemisms, which implies the brightness of speech within the etiquette accepted in society, is expressed in a peculiar way, since the use of dysphemistic units in speech contradicts the norms of etiquette, so we can say that this function is expressed only partially. Although the use of dysphemisms in some cases contradicts the rules of etiquette, however, they express not only the internal state of communicants, but also their attitude to the content of information, to the interlocutor, to the situation, etc. Thus, we can say that this function consists in expressing the communicant's attitude to the content of communication.

The aesthetic function of dysphemisms implies the richness and expressiveness of speech, its compliance with the aesthetic requirements of most representatives of society. However, it is worth noting that this function is implemented in a communicative act only partially, due to the fact that the addressee-communicant, as a rule, does not agree with either the form or content of the message, which uses dysphemistic units. At the same time, the diversity and expressiveness of lexical means of speech when using dysphemisms in communication remains in full. Dysphemism has a compensation function that replenishes the emotional discomfort of communicants.

The difference between the functional purpose of euphemistic and dysphemistic units can be very well traced in articles concerning the context of the Russian-Ukrainian war. At the beginning of the military aggression in the well-known English-language publication *The Guardian*, You could see the following wording of the word **"war"**: *"Russian forces have attacked Ukraine on the orders of Vladimir Putin, who announced what he called a **"special military operation"** at dawn."* [11] And later, after many atrocities committed by the occupation forces and the appeal of the president of Ukraine, other formulations began to appear more and more often in the articles – dysphemistic: *"Amazingly, despite their total condemnation of Russia's brutality, democratic countries still do not formally recognise it as a **terrorist state** or **"state sponsor of terrorism."**"* [10]

Conclusions and prospects. Looking at the examples presented, it can be

emphasized once again that the function of euphemisms is to avoid communicative conflict and smoothing, while dysphemisms, on the contrary, allow you to express your thoughts more expressively, thus awakening listeners and readers to emotions.

Euphemisms and dysphemistic units are tactical language tools that are widely used in political and media discourse, through which the desired pragmatic effect of a speech act is achieved. They are also a way to target the mass audience in political speeches and newspaper texts, which is implemented through speech strategies, primarily discrediting tactics. The purpose of these tactics in political texts is to ridicule or belittle the object, to expose the true activities of politicians and the government, which can be realized both through dysphemisms and euphemisms. In this context, dysphemisms can be represented either by English words and expressions with a negative meaning, or by completely neutral English words or expressions that acquire a negative meaning in the context. As for the English euphemisms and dysphemisms that represent the tactics of ridicule in political and media discourse, they are ironic in nature.

In general, we can conclude that in the texts of mass communication, the use of such pragmatic means as euphemisms and dysphemisms is determined by factors that depend on the addressee. From this point of view, both are able to perform a contact-establishing function, imitating the communication style typical for representatives of this target group or adopted as a standard in this communication sphere. At the same time, the strategy of so-called "negative politeness" is increasingly being abandoned, and "positive politeness" is taking its place as a standard of communication. At the same time, intensive use of euphemisms and dysphemisms can lead to the fact that later they will lose the character of these text elements.

Thus, it can be concluded that although euphemistic expressions are more often found in political and journalistic discourses, because they are more polite from the point of view of etiquette and more pleasant for the listener, dysphemisms also perform very important functions and, in some cases, are even more apt to use and can encourage the audience to reflect, take decisive actions, change opinions, etc.

Список використаних джерел

1. "Dysphemism." Merriam-Webster.com Dictionary, Merriam-Webster, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/dysphemism>. Accessed 1 Sep. 2022.
2. Alexander C. Walker, Martin Harry Turpin, Ethan A. Meyers, Jennifer A. Stolz, Jonathan A. Fugelsang, Derek J. Koehler, Controlling the narrative: Euphemistic language affects judgments of actions while avoiding perceptions of dishonesty. *Cognition*, V. 211, 2021, 104633, ISSN 0010-0277
3. Alghazo, Sharif, Bekaddour, Soumia, Jarrah, Marwan and Hammouri, Yazeed. "Euphemistic strategies in Algerian Arabic and American English" *ExELL*, vol.9, no.1, 2021, pp.80-105.
4. Allan, Keith. 1991. *Euphemism and Dysphemism: Language Used as a Shield and Weapon*. New York: Oxford University Press.
5. Aytan, A., Aynur, B., Hila, P., Aytac, E., Malahat, A. 2021. Euphemisms and dysphemisms as language means implementing rhetorical strategies in political discourse. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 17 (2), pp. 741-754.
6. Holder, Bob. 2008. *Dictionary of Euphemisms*. New York: Oxford University Press.
7. Longman Dictionary of Contemporary English. 2009. Harlow: Pearson/Longman.
8. Olimat, S.N. 2020. COVID-19 pandemic: Euphemism and dysphemism in Jordanian Arabic. *GEMA Online Journal of Language Studies* 20 (3), pp. 268-290
9. Terry, A. 2020. Euphemistic dysphemisms and dysphemistic euphemisms as means to convey irony and banter. *Language and Literature*, 29 (1), pp. 57-75
10. The Guardian: Explosions and airstrikes reported including attack on fighter plane base ... dismay at UN security council. President Zelenskiy vows 'we will defend ourselves' by Warren Murray – 1821 – Manchester: Guardian Media Group, 2022. <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/24/thursday-briefing-russia-invades-ukraine>
11. The Guardian: Putin's war is also a crime – the world must punish Russia as a terrorist state by Andriy Zagorodnyuk – 1821 – Manchester: Guardian Media Group, 2022. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2022/jun/30/vladimir-putin-war-crime-russia-terrorist-state-ukraine>

war-crime-russia-terrorist-state-ukraine

12. Кульчицька О. Дисфемізми як лексичні засоби виразності мови (на прикладі сучасного молодіжного англomовного роману). Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія». 2021, 45, с. 209–220
13. Мілева І. В. Евфемізація і дисфемізація у фразеотворенні говірок сходу України: дис. канд. філол. наук: Луганський національний ун-т ім. Т. Шевченка. Луганськ, 2005. 235 с.
14. Небелюк Л. Р. Лінгвокогнітивні характеристики евфемізмів в американському англomовному політичному дискурсі (на матеріалах публікацій засобів масової інформації 2000–2020 рр.): дис. канд. філол. наук: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ, 2021, 220 с.
15. Погоріла А. І. Функціонування евфемізмів у англomовному медійному дискурсі. Ужгородський національний університет: Закарпатські філологічні студії. 2022, 21 (2), с. 100-103.

References

1. "Dysphemism." Merriam-Webster.com Dictionary, Merriam-Webster, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/dysphemism>. Accessed 1 Sep. 2022.
2. Alexander C. Walker, Martin Harry Turpin, Ethan A. Meyers, Jennifer A. Stolz, Jonathan A. Fugelsang, Derek J. Koehler, Controlling the narrative: Euphemistic language affects judgments of actions while avoiding perceptions of dishonesty. *Cognition*, V. 211, 2021, 104633, ISSN 0010-0277
3. Alghazo, Sharif, Bekaddour, Soumia, Jarrah, Marwan and Hammouri, Yazeed. "Euphemistic strategies in Algerian Arabic and American English" *ExELL*, vol.9, no.1, 2021, pp.80-105.
4. Allan, Keith. 1991. *Euphemism and Dysphemism: Language Used as a Shield and Weapon*. New York: Oxford University Press.
5. Aytan, A., Aynur, B., Hila, P., Aytac, E., Malahat, A. 2021. Euphemisms and dysphemisms as language means

implementing rhetorical strategies in political discourse. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 17 (2), pp. 741-754.

6. Holder, Bob. 2008. *Dictionary of Euphemisms*. New York: Oxford University Press.

7. Longman Dictionary of Contemporary English. 2009. Harlow: Pearson/Longman.

8. Olmat, S.N. 2020. COVID-19 pandemic: Euphemism and dysphemism in Jordanian Arabic. *GEMA Online Journal of Language Studies* 20 (3), pp. 268-290

9. Terry, A. 2020. Euphemistic dysphemisms and dysphemistic euphemisms as means to convey irony and banter. *Language and Literature*, 29 (1), pp. 57-75

10. The Guardian: Explosions and airstrikes reported including attack on fighter plane base ... dismay at UN security council. President Zelenskiy vows 'we will defend ourselves' by Warren Murray – 1821 – Manchester: Guardian Media Group, 2022. <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/24/thursday-briefing-russia-invades-ukraine>

11. The Guardian: Putin's war is also a crime – the world must punish Russia as a terrorist state by Andriy Zagorodnyuk – 1821 – Manchester: Guardian Media Group, 2022. [https://www.theguardian.com/commentisfree/2022/jun/30/vladimir-putin-](https://www.theguardian.com/commentisfree/2022/jun/30/vladimir-putin-war-crime-russia-terrorist-state-ukraine)

[war-crime-russia-terrorist-state-ukraine](https://www.theguardian.com/commentisfree/2022/jun/30/vladimir-putin-war-crime-russia-terrorist-state-ukraine)

12. Kul'chic'ka, O. Disfemizmi yak leksichni zasobi viraznosti movi (na prikladi suchasnogo molodizhnogo anglomovnoho romanu). *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya "Filolohiya"*. 2021, 45, c. 209–220

13. Mileva, I. V. Evfemizatsiya i disfemizatsiya u frazeotvorenni hovirok skhodu Ukrainy: dys. kand. philol. nauk: Luganskyi nationalnyi un-t im. T. Shevchenka. Luhansk, 2005. 235 s.

14. Nebelyuk, L. R. Linhvokohnityvni kha-rakterystyky evfemizmv v amerykanskomu anhlomovnomu politychnomu dyskursi (na materialakh publikatsiy zasobiv masovoi informatsii 2000-2020 rr.): dys. kand. philol. nauk: DVNZ "Prykarpatskyi nationalnyi universytet imeni Vasylya Stefanyka". Ivano-Frankivsk, 2021, 220 s.

15. Pohorila, A. I. Funktsionuvannya evfemizmv u anhlomovnomu medijnomu dyskursi. *Uzhgorodskyi nationalnyi universytet: Zakarpatski philolohichni studii*. 2022, 21 (2), s. 100-103.

Abstract. *This article examines the definition of euphemisms, areas of use, positive and negative aspects, styles of use and the relationship between euphemisms and dysphemisms, their role in modern English-language political and journalistic texts. The functioning of euphemistic and dysphemistic units in political and journalistic discourses is also highlighted, all the reasons for their occurrence in various communicative situations are analyzed.*

We have tried to present the main functions and role of euphemisms and dysphemisms in political discourse and mass media. In the language of politicians and modern mass media, the phenomenon of euphemism and dysphemism is one of the bright indicators of social transformations. Researchers of these phenomena speak of a tendency to avoid direct nomination of objects and abstract things, due to the reluctance to offend others. In order not to hurt someone's feelings, people often try to mitigate the potentially negative impact of statements by using more acceptable alternatives. This means that whenever we are faced with a sensitive topic, we choose words that minimize the offensive or harsh effect on listeners.

A decisive role for distinguishing between euphemisms and dysphemisms is played by the broad context of the utterance, which includes the extralinguistic situation, as well as the immediate linguistic environment of the lexeme. Euphemisms and dysphemisms reflect social, cultural, moral values, and even peculiarities of world-view and thinking not only in the speech of individual personalities, but also in the language portrait of modern society in general. Euphemisms and dysphemisms completely depend on the assessments of certain phenomena accepted in society, on the definition of what is permissible and what is not. Hence the need for their systematic study in connection with cultural and social changes.

Key words: *euphemisms, euphemism, dysphemisms, dysphemism, direct nomination, secondary nomination, political discourse, journalistic discourse*

УДК 378.147:811.111'38

[http://doi.org/10.31548/philolog13\(4_2\).2022.007](http://doi.org/10.31548/philolog13(4_2).2022.007)

**THE ISSUE OF POLITICALLY CORRECT LANGUAGE
IN MASS AND SOCIAL MEDIA
ПИТАННЯ ПОЛІТИКОРЕКТНОЇ МОВИ У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ**

O. M. TURITSYNA, assistant of the Romance and Germanic Languages and
Translation Department,

О.М. ТУРИЦИНА, асистент кафедри романо-германських мов і перекладу
E-mail: lena.turitsina@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7775-9750>

*Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ,
Україна*

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. Introduction. *In modern linguistic and translation studies and in the sphere of cross-culture communication, the issue of politically correct language is of great importance.*

Methods. *Analysing lexical rules and speech codes, determining the transmission of the socially appropriate vocabulary used in mass and social media.*

Results. *The analysis of the recent works on the specifics and peculiarities of the politically correct language as well as on the phenomenon of so-called Cancel Culture involves a lot of research in the field of the interaction concerning certain social groups and social issues. The article investigates the origin of the term "political correctness" and its development and transformation over time. It provides the cases of the term interpretation and gives numerous examples of currently inappropriate vocabulary followed by the preferable regarding political correctness ones. The article pays attention to the attitude to the problem in the modern world, and analyses the reasoning in favor and against the usage of politically correct language. A big part of the study is devoted to the abidance and violation of the rules of political correctness by journalists, politicians, and influential people on media and social networks. The article attempts to distinguish the notions of political correctness, censorship, and freedom of speech. It uses the texts of scientific and psychological research, newspaper articles, Facebook posts, tweets, and books published recently.*

Conclusions. *Prospects for further research on the issue of politically correct language are proved.*

Keywords: *political correctness, discrimination, exclusion, inclusion, inappropriate.*

Introduction. The issue of using politically correct language is crucial for everyone, as politically incorrect terms can harm relationships and help preserve negative stereotypes. This may be rather challenging, especially while performing cross-culture communication. It is similar to adding another layer of meaning while understanding the initial layer. Everyone is supposed to be aware of the effects of the words and to learn how to avoid possible unwanted consequences.

These days you should be careful speaking about women, people with disabilities, people with low income, or any issues touching on inclusion.

So, language really does have a role in changing how people think and speak, and that inclusion might mean actually acknowledging the identities of those around us.

Political correctness or PC is one of the most overused terms today. In fact, an examination of the etymology of the term and the topics it includes shows that PC has been around a long time and is unlikely to disappear soon. The history of 'political correctness' began in 1793 when it was mentioned in the American Supreme Court judgment in the case involving *Chisholm v. the State of Georgia*. During the process, wherein Justice James Wilson points out that it is not politically correct to say the 'People of the United States' as this should be replaced with 'The United States' instead [11, p.3].

Analysis of recent researches and publications. Later the term took on different meanings during the first half of the twentieth century. According to many authors, the term PC originated in National Socialism. Everything that was not consistent with the

party's professed political belief, it would be called "not politically correct" [33,p.5].

Thus, in the 1960s and 1970s, the term "political correctness" obtained a rather negative connotation; it was used to refer to the fellow members of one's party "who toed the party line very strictly and whose behaviour was therefore seen as 'ultra-correct'" [29, p.79].

In Germany, under the Third Reich, being "politically correct" was even one of the requirements for obtaining a permit to practice journalism, recalls an excellent Washington Post article that looks back over the history of the expression.

Nowadays, political correctness generally describes behavior, especially verbal behavior, rather than a political attitude. Scholars claim that "the 'politically correct' terminology is largely concerned with the lexical-semantic level" [19, p.249].

Political scientist, Karsten Schubert, suggests approaching the issue of political correctness from a new angle, focusing on "who feels threatened in their freedom of expression and who is feeding the pet peeve of political correctness – be it consciously or unconsciously" [30, p.32].

Being "politically correct" requires language that does not offend certain categories of the population and could be seen as abiding by certain speech codes that were established in the professional societies' guidelines for bias-free language John L. Austin, author of *How to Do Things with Words*, in which he proves that "giving something a name is not a neutral act, it helps to confirm the existence of things, people and situations" [10, p.52].

The purpose is to study lexical rules and speech codes of politically correct language use in mass and social media.
Materials and methods of research. Materials are various texts of scientific and psychological research, newspaper articles, Facebook posts, tweets, books. The main method used in the study is the analysis and comparison

Results of the research. The term PC is used in its current public denotation, accepted by supporters and opponents alike - a symbol for programs, initiatives, and attitudes designed to improve the public representation of and interaction with certain social groups and fight against discrimination

because of gender, health condition, age, nationality, religion as well. This issue is of great importance as today's society is divided by inequalities anyway, and most of these inequalities are caused by years of political, economic, and social history in which certain groups were discriminated against. We can mention stripping residents of their citizenship, depriving women of political rights, hampering people striving for economic integration, discriminating against people with disabilities, not making public areas accessible rejecting job applications of school leavers, and so on.

Saying "a person with a disability" rather than "disabled", expresses that the disability is a situation that anyone of us could face, from birth, or later in life, permanently or temporarily, the same about "a person experiencing a period of depression" is preferable rather than "a person with a mental disorder". Saying "firefighter" rather than "fireman" actually tells us more about the role, and on the other hand, removes its gender [18, p. 2]. Gender-neutral words are considered appropriate in workplace situations – it is advised to replace chairman, mailman, and policeman with chairperson, coordinator, head, letter carrier, postal worker, and police officer respectively.

Supporters of politically correct language criticize the usage of the masculine generics in the English language. For example: Everyone must be successful in *his* life. Despite the fact that the sentence is making a general statement about basic human nature, *his* is the generic masculine form. As an alternative, supporters advise singular *they* should be used instead, which now is found in the majority of spoken language. It is considered that when reading sentences with generic *he*, the majority of the readers perceived these sentences as referring to males only [23, p.670]. Nowadays, it is advisable to avoid using *manhours*: instead, it is recommended to use a less exclusionary and more descriptive term like *person hours* or *work hours*. Some supporters of PC suggest using *family leave* instead of *maternity* or *paternity* leave.

The House of Commons of Canada even passed a bill in 2016 that would alter the national anthem by replacing "in all thy sons command" with "in all of us command" to make the national anthem gender-neutral.

Also, terms for ethnic groups should be replaced by politically correct terms: *African-American* for *Black*, *Native American* for *Indian*, *Alaska Native* for *Eskimo*.

In general, it is correct to avoid geographic descriptors interchangeably with religious or other terms to describe specific groups of people. For example, *Muslim* is not synonymous with *Arab*. Given the size and diversity of the Middle Eastern region, there is not an accepted encompassing racial or ethnic term. Some politically correct terms include: *Arab* (Arabic-speaking country), *Persian* (Farsi-speakers), *North African*, as well as many other designations. Regarding nationality, we are supposed to avoid using citizen as a generic term for people who live in a given country. Under no circumstances the use of slang words describing nationalities, such as *jap*, *paki*, *flip* is possible. WASP, the acronym for White Anglo-Saxon Protestant in the USA: a person descended from Northern Europe, usually Protestant, forming a group often considered the most dominant, privileged, and influential in American society, has been also considered politically incorrect recently [5].

In everyday communication, there is a tendency to avoid *black list* or *white list*, as they may be associated with skin color. *Denylist*, *blocklist*, *block*, *deny*, *disallow*, *exclude* and *allowlist* are suggested.

Further linguistic innovations are connected to social groups which have a predominantly negative connotation, such as *senior citizen* for old age pensioner. It is better to use *people with a disability*, *neurodiverse* (when referring to cognitive ability) for disabled and handicapped, *learning difference* for learning disability as well as *people who communicate through sign language* for the deaf and *people who are visually impaired* for blind [34]. Also, it is considered correct to say *people experiencing homelessness*, *people without homes*, *unhoused*, *displaced* instead of *homeless*.

Today it is considered appropriate to refer to someone as a *facility manager* instead of cleaner, to say *administrative assistant* instead of secretary or *stylist* instead of hairdresser, and so on. So, jobs with relatively lower social prestige are linguistically raised in their value [18, p.1]. For the same reason, we say *wage-earning*

instead of *blue-collar*.

Back in 1989, Multicultural Management Program (MMA) released the Dictionary of Cautionary Words and Phrases in which more than 230 different words and idiomatic expressions were called offensive and biased. Each of them was followed by a short comment explaining the reason for its inappropriate use.

The reasoning to support “political correctness” is extensive: it is about adding words and ideas to reflect the diversity and complexity of reality, not taking them away. So it could stimulate creativity. That is why we may conclude that “politically correct” vocabulary encourages the development of culture, and is not a booster for censorship. Besides, people who are more often discriminated against may be more vigilant about how they are treated than those who have a better position in society. When people denounce discriminative attitudes, they are simply requesting that their feelings might be taken into account, and spotlighting the impact of unequal treatment.

But the issue still remains rather controversial. According to Lichev and Hristoskova, if political correctness is a linguistic phenomenon, then its philosophical and ethical grounds should also be researched on a linguistic level. The point is, that they should not lead to substantiation or exclude the other on a racial, ethnic or religious basis — trends that are increasing nowadays [21,p.12]. Experience shows that politically correct speech does not cancel social exclusion automatically. There are still social problems and inequality. Besides, it is not possible to have authentic, meaningful conversations about sensitive issues of race, gender, religion, sexual orientation, cultural difference and values if we can't call the things what they are. And after saying something topical and worrying we may be called sexist, racist, homophobic, handiphobic, islamophobic, antisemitic, etc. There are over supporters who are always analyzing every word of a movie or a series, always finding fault with the lack of diversity in the cast and/or the stereotypes in the script.

When reporting about current events, numerous articles use various methods to replace offensive lexis with a neutral one, using euphemisms. Thus, according to

O'Neill, language makes a progression from honesty and clarity to dishonesty and obscurity [28, p. 285].

With our changing society, the terms which are considered politically incorrect are changing rapidly as well. There is even a term for this phenomenon. The Euphemism Treadmill is a concept coined by Stephen Pinker in his 2003 book "The Blank State". The concept explains how words that are used to replace offensive terms over time become offensive themselves. For example, the word "retarded" was introduced as an alternative to the term "imbecile". However, "retard" has since become just as offensive, and has now been replaced with words such as "special needs" or "intellectually challenged".

Pinker's Euphemism Treadmill serves as a prediction of possible offensive terms in the future and as an example of how the sometimes considered 'restrictive' nature of PC is unrestricted, and constantly subject to change [31, p.53].

Speaking on the question of political correctness, we often mean the language used in the media, as in our world they are the main source of mass information. Media people have to think about the language they use a lot more than the average person. Thus, the issue is of great importance and leads to numerous debates. While a significant proportion of PC advocates argue that their motivation to follow PC rules is compassion for others, PCL proponents are primarily concerned with promoting socially disadvantaged groups. They take offense to language that undermines their goal of diversity and protest against the use of such language.

Although national and international laws guarantee freedom of information, of opinion, and of the media, we should not forget about the ownership in this sphere, which usually makes the media biased.

In the summer of 2020, an open Letter on Justice and Open Debate was published in the US by Harper's Magazine, having about 150 signatories from the arts and culture. The signatories declared that "the free exchange of information and ideas, the lifeblood of a liberal society, is daily becoming more constricted. While we have come to expect this on the radical right, censoriousness is also spreading more

widely in our culture: an intolerance of opposing views, a vogue for public shaming and ostracism, and the tendency to dissolve complex policy issues in a blinding moral certainty." [17, p. 2].

Numerous authors emphasize the impact of media on the perception of political correctness as part of people's social behavior. For example, Martina Thiele in her work says that "instead of discussing specific terms and language or freedom of expression and censorship in general, we should focus on privilege and power in order to determine who exerts power over our social discourse from which position as well as to expose inconsistencies. For it is mostly those who wield journalistic power who claim to be threatened by speech bans and censorship." [31, p.35]

The debate about freedom and its boundaries is part of the media function today. Some see political correctness as a threat to freedom of expression and even the factor which distracts from the real problems. Debates have been continuing and become more intensive when connected with highly disturbing issues like a covid pandemic, refugees and war conflict, illegal immigration, terrorism, crime, and many others.

In 2017 the Australian Press Council issued recommendations for journalists to use the term asylum seekers instead of illegal immigrants, as "the word 'illegal' may unduly imply 'criminality or other serious behaviour', instead emphasizing that most people who come here without authorization are seeking a legal right to stay in Australia as refugees. In 2017 the Australian Press Council issued recommendations for journalists to use the term asylum seekers instead of illegal immigrants, as "the word 'illegal' may unduly imply 'criminality or other serious behaviour', instead emphasizing that most people who come here without authorization are seeking a legal right to stay in Australia as refugee" [22].

President Barack Obama was criticized in 2014 for his attempts to make the distinction between "Islam" and "Islamism" while speaking about ISIS [6, p.4]. It was pointed out by many journalists that ISIS is Islamic, and he could not ignore the fact. That time, even the book *Retaking America : Crushing Political Correctness* was published [9, p.2].

Considering the United States,

President Trump in his public speeches often used the language that was described by CNN as the one “millions of people consider threatening, abusive, and supportive of violence and bigotry”. He was completely against political correctness and did not hide that fact, being often called the antithesis of political correctness. One of his phrases, also widely broadcasted, was: Political correctness is a cancer eating away at the body politic [1]. The Atlantic sums Trump up using the following: “The press takes him literally, but not seriously; his supporters take him seriously, but not literally.”

After the beginning of the Covid pandemic the virus name debate: the “China virus” expression was considered offensive and “ugly and inappropriate, to say the least, but it was not as racist as it was made to sound by the media.” [3, p.2], [4]. The expressions “Chinese virus” and “Wuhan virus” personify it. Personification is metaphorical: its purpose is to help understand something abstract by using terms that are familiar [12]. But as cognitive linguists George Lakoff and Mark Johnson have claimed, “metaphors are not just poetic tools, they are used constantly and shape our world view” [7]. The adjective “Chinese” is particularly problematic as it associates the infection with an ethnicity. On the other hand, the 1918 influenza pandemic for decades has been called the “Spanish flu” and this fact has never disturbed the supporters of political correctness and the term is commonly used by journalists as well as officials. The covid pandemic showed the important role of media literacy for freedom of expression and freedom of information.

Generally speaking, there are different restrictions for media sources as well as different issues which are preferred to be discussed with caution, and their choice depends on the certain country [20, p.63].

Recently, due to digital and social changes, supporters and those who decry political correctness have a far stronger media presence than before. They have homepages and write blogs. Some publications have a large readership and they are invited to popular talk shows, but there are also many others, doing the bidding of mainstream society. The fact should not be ignored that a great number of people have access to the space where opinions are exchanged.

When discussing the phenomenon of social media, a lot of researchers use the terms: ‘junk news’, ‘problematic information’, ‘information disorders’ and ‘false news’, meaning that the information sharing is not often reliable. In addition, public opinion manipulation is also a trigger for societal unrest.

After the US elections in 2016, Facebook CEO Mark Zuckerberg argued on the suggestion that fake news on Facebook influenced the election. That argument attracted a lot of attention to the Facebook rules of appropriacy and political correctness. Facebook’s algorithm is designed to treat all races and genders equally. Facebook says its goal is - to apply consistent standards worldwide. In spite of this, it is criticized by many opponents. “The policies do not always lead to perfect outcomes,” said Monika Bickert, head of global policy management at Facebook. “That is the reality of having policies that apply to a global community where people around the world are going to have very different ideas about what is OK to share.”

The challenge of policing political expression is even harder. For example, Donald Trump’s posts about his campaign proposal to ban Muslim immigration to the United States broke the company’s policies against “calls for exclusion” of a protected group [28]. As The Wall Street Journal reported last year, Facebook exempted Trump’s statements from its policies at the order of Mark Zuckerberg, the company’s chief executive. On one hand, the company recently promised to double its team of censors in response to criticism. On the other hand, Facebook does not publish the rules to determine what to allow and what to delete.

Twitter also supports politically correct language and declares that inequality and mistreatment are banned on the basis of race, ethnicity, national origin, caste, sexual orientation, gender, gender identity, religious affiliation, age, disability, or serious disease. However, these rules are a formality and are frequently violated. The article The Complete List of Trump’s Twitter Insults (2015-2021) gives a lot of examples of politically incorrect expressions by Donald Trump, a frequent user of Twitter regarding other governments, nationalities, and his political opponents. One of the most infamous is the following: Mexico

is doing very little, if not NOTHING, at stopping people from flowing into Mexico through their Southern Border, and then into the U.S. They laugh at our dumb immigration laws. They must stop the big drug and people flows, or I will stop their cash cow, NAFTA. NEED WALL! (Donald J. Trump (@realDonaldTrump) April 1, 2018) [32, p.151]. Actually, on Twitter there are a lot of offensive and abusive messages by many other people.

So, the growth of social media brought up new questions about political correctness freedom of speech, where and how it can be used, and how to prevent their violation. There are fears that 'when people on all sides of politics are at risk of becoming the targets of mass outrage, it seems like the politics of hatred, xenophobia, and tradition has a competitive advantage over a politics of hope, inclusion, and social transformation'.

Conclusions. Generally, the concept of political correctness is associated with tolerance, inclusion, and acceptance of the diversity. It symbolizes the fight against discrimination because of gender, health condition, age, nationality, and religion and protects the most vulnerable social groups. The desire to be politically correct encourages people to use a less exclusionary vocabulary, be aware of the effects of the words and learn how to avoid unwanted consequences. It is especially important in the age of social media, when a great number of people have access to the space where they can share their opinions. On the other hand, it is believed sometimes that this concept tends to impose certain opinions, restrict the freedom of speech and prevent discussion of important issues openly. The supporters of political correctness are blamed by those who decry it for exerting pressure on journalists and mass media in general. As a result, it leads to a lot of controversy in society. Thus, it is possible to conclude that the issue of political correctness is of current interest in modern society, and will continue to influence all the spheres of it.

References

1. (n.d.). [Review of opinion of <https://www.dailysabah.com/opinion/opened/covid-19-lab-leak-theory-collapse-of-political-correctness>].
2. (n.d.). [Review of (n.d.). The Complete

List of Trump's Twitter Insults (2015-2021) by Kevin Quealy Jan. 19, 2021.].

3. (n.d.). Covid and Free Speech The impact of Covid-19 and ensuing measures on freedom of expression in Council of Europe member states Council of Europe Artificial Intelligence – Intelligent Politics Challenges and opportunities for media and democracy Background Paper, Ministerial Conference, Cyprus, 2020 Author: Peter Noorlander [Review of Covid And Free Speech The impact of Covid-19 and ensuing measures on freedom of expression in Council of Europe member states Council of Europe Artificial Intelligence – Intelligent Politics Challenges and opportunities for media and democracy Background Paper, Ministerial Conference, Cyprus, 2020 Author: Peter Noorlander].

4. (n.d.). Donald Trump's "Chinese Virus": The Politics of Naming Published: April 21, 2020 5.17pm BST •Updated: April 13, 2021 2.24pm BST.

5. (n.d.). EVE, LE BLOG 10 APRIL 2019 Best Practices, Gender Gap, Personal Development.

6. (n.d.). Forget Political Correctness And Send Isis To Hell !: A little guide civilized nations should follow. Kindle Edition [Review of Forget Political Correctness And Send Isis To Hell !: A little guide civilized nations should follow. Kindle Edition].

7. (n.d.). Metaphors We Live by George Lakoff and Mark Johnson <https://press.uchicago.edu/index.html>.

8. (n.d.). Political Correctness in the Era of Trump: Threat to Freedom or Ideological Scapegoat? Series: Peace Studies: Edges and Innovations Edited by Luigi Esposito and Laura Finley This book first published 2019 Cambridge Scholars Publishing Lady Stephenson Library, Newcastle upon Tyne, NE6 2PA, UK British Library Cataloguing

9. Adams, N. (2016). Retaking America : Crushing Political Correctness. Smashwords Edition.

10. Austin, J. L. (2020). How to do things with words. Barakaldo Books, 50-61.

11. Barnett Randy E. (2007). The People or the State?: Chisholm v. Georgia and Popular Sovereignty Georgetown University Law Center, rb325@law.georgetown.edu

12. Battistella, E., Allan, K., & Burrige, K. (1993). Euphemism & Dysphemism: Language Used as Shield and

- Weapon. Language, 69(2), 406.
<https://doi.org/10.2307/416552>
13. Cillizza, C. (2018, October 30). Trump's tirade in a week of American violence. Retrieved from CNN website: <https://www.cnn.com/2018/10/30/politics/donald-trump-hate-speech-anti-semitism-steve-king-kevin-mccarthy/index.html>
 14. Felaco, C., Nocerino, J., Parola, J., & Tofani, R. (2022). I Correct or Canceling You. Handbook of Research on Advanced Research Methodologies for a Digital Society, 708–725. <https://doi.org/10.4018/978-1-7998-8473-6.ch039>
 15. Fitzpatrick, N. (2018). Media Manipulation 2.0: The Impact of Social Media on News, Competition, and Accuracy. Athens Journal of Mass Media and Communications, 4(1), 45–62. <https://doi.org/10.30958/ajmmc.4.1.3>
 16. Gallagher, B. J., books, C. of 30+, Best-Seller, I. an I., L. A. P. in the, & Penguins. (2016, August 3). The Downside Of Political Correctness: Authentic Speech In The Age Of Trump. HuffPost. https://www.huffpost.com/entry/the-downside-of-political_b_11311066
 17. Harper's Magazine. (2020, July 7). A Letter on Justice and Open Debate. Harper's Magazine; Harper's Magazine. <https://harpers.org/a-letter-on-justice-and-open-debate/>
 18. Inclusive language in the workplace. (n.d.). Writer. Retrieved September 27, 2022, from <https://writer.com/inclusion-glossary/>
 19. Kovács, L. (2011). Hellinger, Marlis; Pauwels, Anne (Hrsg): Handbook of Language and Communication: Diversity and Change. Informationen Deutsch Als Fremdsprache, 38(2-3), 246–250. <https://doi.org/10.1515/infodaf-2011-2-346>
 20. Kovalova, O. ., & Nikitenko, O. (2022). Linguistic And Translation Aspects Of Political Correctness In Media Texts. Studies in Comparative Education, (1), 61–70. <https://doi.org/10.31499/2306-5532.1.2022.257859>
 21. Lichev, V., & Hristoskova, M. (2017). Political Correctness—Between Fiction and Social Reality. Philosophies, 2(4), 11-15. <https://doi.org/10.3390/philosophies2030015>
 22. Lu, Y. (2022). Watch What You Say: The Double-Edged Effects of the Political Correctness Phenomenon. Academy of Management Proceedings, 2022(1). <https://doi.org/10.5465/ambpp.2022.13096abstract>
 23. MacKay, D. G., & Fulkerson, D. C. (1979). On the comprehension and production of pronouns. Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior, 18(6), 661–673. [https://doi.org/10.1016/s0022-5371\(79\)90369-4](https://doi.org/10.1016/s0022-5371(79)90369-4)
 24. Malala, J. N., & Amienyi, O. P. (2018). Mining for Focus and Priorities in Donald Trump and Hillary Clinton's Daily Tweets during the 2016 U.S. General Elections. International Journal of Information Technology and Computer Science, 10(3), 1–8. <https://doi.org/10.5815/ijitcs.2018.03.01>
 25. Media Ethics, Free Speech, and the Requirements of Democracy. (n.d.). Routledge & CRC Press. Retrieved September 27, 2022, from <https://www.crcpress.com/Media-Ethics-Free-Speech-and-the-Requirements-of-Democracy/Fox-Saunders/p/book/9781138571921>
 26. Moss, J. T., & O'Connor, P. J. (2020). Political correctness and the alt-right: The development of extreme political attitudes. PLoS ONE, 15(10). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0239259>
 27. Norris, P. (2021). Cancel Culture: Myth or Reality? Political Studies, 1–30. <https://doi.org/10.1177/003232172111037023>
 28. O'Neill, B. (2011). A Critique of Politically Correct Language, 16(2), 279-290. Independent Institute
 29. Rethinking Political Correctness (2006). Harvard Business Review 84(9):78-87, 157 SourcePubMed. (n.d.).
 30. Schubert, K. (2020). »Political Correctness« als Sklavenmoral? Zur politischen Theorie der Privilegienkritik. Leviathan, 48(1), 29–51. <https://doi.org/10.5771/0340-0425-2020-1-29>
 31. Von, Herbert & Verlag, Halem & Thiele, Martina. (2021). Political correctness and Cancel Culture - a question of power!. 4. 50-57. 10.1453/2569-152X-12021-11282-en.
 32. Wikström, P. (2016). No one is "politically correct": Positive construals of political correctness in Twitter conversations. Nordic Journal of English Studies, 15(2), 150-159. <https://doi.org/10.35360/njes.368>
 33. Wilson, J., (1995). The Myth of Political Correctness, 1–30. <https://doi.org/10.1215/9780822378570-001>

34. Woroni Edition Eight 2017 by Woroni September 27, 2022, from
- Issuu. (n.d.). Issuu.com. Retrieved <https://issuu.com/woroni/docs/woaa0007>

Анотація. У сучасній лінгвістиці, перекладознавстві та у сфері міжкультурної комунікації питання політкоректної мови має велике значення.

Методи. Аналіз лексичних правил та мовленнєвих кодів, визначення змін у соціально прийнятній лексиці, що використовується в засобах масової інформації та соціальних мережах.

Результати. Аналіз останніх праць щодо специфіки та особливостей політкоректної мови, а також феномену так званої культури скасування передбачає багато досліджень у сфері спілкування стосовно певних соціальних груп та соціальних проблем. У статті досліджено походження терміну «політкоректність», його розвиток і трансформацію з часом. Розглядаються випадки тлумачення термінів і наводяться численні приклади невідповідної лексики на цей момент, а також такі, які вважаються доцільними з точки зору політичної коректності тощо. У статті приділяється увага на ставлення до проблеми в сучасному світі, аналізуються обґрунтування за та проти використання політкоректної мови. Значна частина дослідження присвячена дотриманню та порушенню правил політкоректності журналістами, політиками та впливовими людьми у ЗМІ та соціальних мережах. У статті зроблено спробу розмежувати поняття політкоректності, цензури та свободи слова. Використовуються тексти наукових та психологічних досліджень, газетні статті, дописи у фейсбуці, твіти, книги, що вийшли за останній час.

Висновки. Обґрунтовано перспективність подальших досліджень проблеми політкоректної мови.

Ключові слова: політкоректність, дискримінація, ексклюзія, інклюзія, неприпустимий.

**THEORY AND METHODS OF TEACHING.
ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ**

UDC 371.315:811.111'255

[http://doi.org/10.31548/philolog13\(4_2\).2022.008](http://doi.org/10.31548/philolog13(4_2).2022.008)

**ICT-BASED TRASLATION STRATEGIES
OF PROSPECTIVE SCIENTIFIC AND TECHNICAL TRANSLATORS
ІКТ-СТРАТЕГІЇ МАЙБУТНІХ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ**

V. V. STRILETS, PhD in Pedagogy,

Associate Professor of the Department of Foreign Philology and Translation

В. В. СТРИЛЕЦЬ, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземної філології і перекладу

Email: valentynastrilets@nubip.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0003-0806-0289>

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна

Abstract. Introduction. Responding to the translation service market requirements scientific and technical translators should be able to choose and properly use ICT-based translation strategies performing a translation workflow in the ICT environment. The **purpose** of this paper is to specify and systematize ICT-based translation strategies used by practicing translators in the real-life professional setting, which prospective scientific and technical translators should acquire in the process of training. The author applies theoretical (analysis of standards, academic papers and practicing translators' publications, synthesis of the obtained findings) and empirical (interviewing practicing translators) **methods**.

Discussion. The process of teaching scientific and technical translation correlates with the stages of practicing translators' professional activity comprising a set of steps aimed at solving particular translation tasks: preparatory, analytical, synthesizing, correction and assessment ones. Practicing translators turn to ICT at most steps of the translation process applying both general-purpose and translation ICT tools. They need to use a global ICT-based translation strategy – an algorithm of translator's actions aimed at creating the target text, which is determined by ICT tools and the degree of their involvement. The paper highlights the three groups of ICT-based translation strategies (MT-based, TM-based and mixed ones) among which the translator chooses the optimal one at the analytical stage for its application at further steps. This choice is determined by the objective and subjective factors described in the article.

Conclusions. In the process of prospective scientific and technical translators' training special attention should be paid to raising their awareness of possible ICT-based translation strategies and developing appropriate skills.

Key words: practicing translators, scientific and technical translation, translation strategy, ICT, TM, MT.

Introduction. The societal demand for highly-qualified scientific and technical translators capable of performing a translation workflow in the information and communication technology (ICT) environment urges translator trainers to focus on the formation of necessary competencies, in particular, ICT-based and strategic ones. One of the requirements of the contemporary translation service market is translators' proficiency in applying both general-purpose and translation ICT tools during the multi-stage translation process. Therefore, prospective translators should be aware of

their potential and application limitations, be able to make decisions on the appropriateness of using a certain ICT tool for translating a particular type of text or performing a translation task at a particular stage of the translation process, as well as develop an appropriate translation algorithm. In this context, ICT competence interweaves with strategic one. The former includes "all the knowledge and skills used to implement present and future translation technologies within the translation process" [5, p. 9]. The latter comprises translators' ability to use an appropriate ICT-based translation strategy

when working in the ICT environment. In this light, the process of scientific and technical translators' training should involve exposing ICT-based translation strategies to students and developing appropriate sub-skills and skills.

Analysis of recent researches and publications. A review of academic papers reveals researchers' interest in exploring a translation workflow, in particular that implemented in the ICT environment, and the way it can be reproduced in the process of prospective translators' training.

A. M. Alenezi has described the sequence and content of stages within the task-based approach to teaching translation: pre-task stage, task stage, reporting, analysis, revision, reflection [1, p. 190–191]. O. A. Mykhailenko has elaborated a four-stage methodology of business text translation teaching: the orientation and analytical stage, the stage of planning translation activities and forecasting translation outcomes, the operational stage (translation proper), the stage of assessment and evaluation: editing the target text and its pragmatic adaptation to the conditions of the host culture [12, p. 29–31].

The peculiarities of applying ICT tools both in professional and academic setting have been studied by a number of scholars. S. Amelina and R. Tarasenko have determined the stages of prospective translators' informational competence formation – constructive, technological and integrative – and specified their goals “detailed by a complex of information qualification and scientific achievements: electronic terminology databases of a specialized field in several areas; translation memory bases for use in automated translation systems; the base of electronic links to terminological resources network; the base of electronic references to the corpus of parallel texts; certificates of traineeship in production structures for using automated translation systems or terminological management systems; certificates of knowledge of specialized software in translation from manufacturing companies, their dealers, certification centers” [2, p. 44]. L. N. Vieira, X. Zhang and G. Yu [17] have presented an exploratory investigation of students' instrumental software skills

development with the help of autonomous tasks when teaching computer-assisted translation (CAT). A. Pym [13] has highlighted translation skill-sets needed for MT. M. Yamada [18] has investigated the impact of Google neural machine translation on post-editing carried out by student translators. A. Rothwell and T Svoboda [15] have suggested that CAT tool teaching should be closely integrated with practical translation mastering. This viewpoint is further supported by a recent study conducted by X. Zhang and L. N. Vieira [20] whose findings of the international survey on CAT teaching practices indicate that “tutorials, where students are told how to operate a CAT tool,” prevail over learning-by-doing activities and that “CAT tool training should be linked more closely to practical translation sessions and could be more intellectually stimulating”.

In terms of using MT, A. L. Mishchenko [11] has justified source text pre-editing in accordance with a controlled language rule set as well as demonstrated how MT and TM can be integrated; R. Loock [9] has analyzed the quality of machine translation output and emphasized the human added value at the stage of target text post-editing; M. Mačura has revealed the drawbacks of CAT and MT functionality, which imposes some limitations on their use and, accordingly, should be taken into consideration by translator trainers: “1) psychological problems related to CAT/MT use; 2) visual issues in some applications; 3) problems with consistency and uniformity; 4) cross-referencing; 5) absence of immediate context; 6) focus on technical aspects rather than text; 7) blind reliance on TM and its correctness, problems with terminological datasets, inconsistencies, MT operation and integration into CAT” [10, p. 207].

The notion of translation strategy has been addressed by O. M. Romaniuk and R. A. Zapotichna [14] who have examined its theoretical background and revealed the correlation between global and local strategies; O. A. Mykhailenko [12] who has highlighted the issue of teaching Philology majors strategies in translating business texts from Ukrainian into English; F. Fernández and P. Zabalbeascoa [6] who have substantiated the idea of raising trainee translators' strategic awareness through

engaging them into identifying translation problems and justifying their solutions.

A number of scholars have suggested their visions of strategies which can be chosen for dealing with various types of texts with the help of different ICT tools. A. L. Mishchenko [11] has elaborated project management scenarios in the field of technical documentation publishing, which is implemented at the linguistic and technology levels. The author has characterized tools that can be used for the production of German-Ukrainian technical texts, highlighted their functionality and limitations, as well as the advantages of integrating methods, resources, scenarios and tools into a virtual system of professional interaction. S. Doherty [4] has shown the impact of CAT tools and MT on the process of translation through revealing their functionality and commenting on their advantages and drawbacks. M. Yamada has focuses on the post-editing phase of the translation workflow and developing trainee translators' ability "to shift their attention to the right problems (such as mistranslation)" to be "effective post-editors" [18].

Practicing translators provide their own contribution to the problem under discussion publishing their translation workflow experience in professional journals and conference proceedings. A. Zaretskaya [19] has shared the methods of optimizing the translation workflow when implementing MT and TM. P. Gordon [7] has detailed her own steps of translating a popular science article from an online publication. Based on their translation practice, I. Sikora and M. Walczyński [16] have demonstrated how CAT tools and modern Internet technologies can be incorporated into the translation education.

The analysis of the above mentioned sources shows that the ICT-based translation strategies, which prospective scientific and technical translators need to acquire, should be specified and systematized which constitutes the **purpose** of this paper. Achieving it presupposes examining the stages of teaching scientific and technical translation, the role of ICT tools in them, the notion of translation strategy, and subsequently identifying and characterizing those strategies which are based on applying of ICT tools.

Methods of research. Conducting the current research we have used both theoretical and empirical methods: analysis of international translators' standards, namely the European Master's in Translation (EMT) Competence Framework [5] to determine the contemporary requirements to prospective translators; analysis of academic papers in the field of translator training methodology to define the scope of applying ICT-based tools in translator training and the notion of translation strategy; examination of recent publications in translators' professional journals and interviewing practicing translators specialized in technical areas to determine ICT-based strategies applied in real-life professional activity; synthesis of findings obtained by both theoretical and empirical methods to elaborate the system of ICT-based translation strategies for developing in the process of training scientific and technical translators.

Results of the research.

Stages of teaching scientific and technical translation. According to the principle of simulation, the application of which in translator training context has been theoretically substantiated and experimentally verified by M. M. Kozyar et al [8], the educational process, in particular, the stages of teaching scientific and technical translation should be as close as possible to translators' real-life professional activity which evolves through the specific procedure comprising a set of stages. Thorough study of academic papers [1], [11], [12], [18] and practicing translators' publications [7], [16], [19], outcomes of practicing translators interviews as well as our own translation experience have allowed us to concretize the stages of implementing scientific and technical translation, which can serve the basis for elaborating the stages of corresponding teaching. Each stage consists of steps aimed at solving particular translation tasks.

During the preparatory stage prospective translators familiarize themselves with the translation brief, communicate with a translation outsourcer in order to clarify the translation brief terms and requirements, and refine basic translation knowledge and sub-skills. The purpose of the analytical stage is to ensure prospective translators' deep understanding of the source text, involve

them in its pre-translation analysis, teach them how to search for background and subject-matter information, select appropriate ICT tools, and determine a translation strategy. Studying text corpora, searching for terminology, negotiating terminology options with experts and peers, pre-editing the source text (if necessary), and creating the target text are the steps prospective translators are expected to take at the synthesizing stage. At the last stage focused on the target text correction and translation process / result

assessment, they edit the target text (post-edit the text translated by MT system), perform its formatting following the translation outsourcer's requirements, carry out peer / self-assessment and / or undergo teacher's assessment, and reflect on the process and result of the whole translation project. The above mentioned stages and steps are presented in the table below.

Table 1 Stages and steps of teaching scientific and technical translation

Stages	Steps
Preparatory stage	Examining the translation brief
	Interacting with the translation outsourcer
	Refining basic translation knowledge and sub-skills
Analytical stage	Processing the source text
	Carrying out pre-translation analysis
	Searching for background and subject-matter information
	Selecting appropriate ICT tools
	Determining a translation strategy
Synthesizing stage	Studying text corpora
	Searching for terminology items
	Negotiating terminology options with experts and peers
	Pre-editing the source text (if necessary)
	Creating the target text
Correction and assessment stage	Editing the target text / post-editing machine translation
	Formatting the target text
	Teacher's / self- / peer assessing
	Reflecting

Role of ICT tools in teaching scientific and technical translation. As evidenced by surveys, academic and professional journal publications and our own translation experience, today practicing translators turn to ICT at most steps of the translation process applying both general-purpose and translation ICT tools. The first group includes Word processor, Internet resources (electronic reference books, encyclopedias, companies' and professional communities' websites, etc.), and electronic communication tools (chat, forum, e-mail, social network, and videoconferencing system), *Google Docs*, *Google Forms*. The second one comprises electronic dictionaries, thesauruses, translation databases, corpus

technologies, MT and TM systems [3, p. 86]. Referring to the above mentioned principle of simulation these tools should be used in the process of teaching scientific and technical translation.

Practicing translators typically receive the translation brief via email and negotiate problematic issues with the translation outsourcer through email or other electronic communication tools mentioned above. In the academic setting these conditions are reproduced at the more advanced stage that is during translation practice when senior students carry out a translation project working in teams. During translation training when junior students are more directed and guided by a translator trainer the first two

steps of teaching scientific and technical translation can be taken in the classroom without involvement of ICT tools.

At the analytical stage students search for background and subject-matter information making use of the Internet resources (electronic reference books, encyclopedias, companies' and professional communities' websites, etc.) and electronic communication tools (chat, forum, social networks, e-mail).

At the beginning of the synthesizing stage students study electronic text corpora of the relevant genre (specification, instruction, patent, company website, technical advertisement, newsletter, research article, etc.) and, using corpus technologies, perform tasks aimed at analysing (in monolingual corpora) and comparing (in bilingual corpora) their genre characteristics. The step of terminology search involves the use of a wide range of ICT tools such as electronic dictionaries (e.g. *“ABYY Lingvo x6 English Professional Version”*), thesauruses (e.g. *Power Thesaurus*), translation databases (e.g. *Ludwig, Reverso Context*, etc), and corpus technologies (parallel / comparable text corpora and concordances). Students negotiate terminology options with experts and peers via electronic communication tools (chat, forum, e-mail, social network or videoconferencing system). The procedure of target text creation depends on the translation strategy chosen at the analytical stage, which is determined, first of all, by the ICT tools appropriate for applying in a particular translation situation. The most common tools are MT systems (e.g. *Google Translate*) and automated translation systems based on TM also called CAT (e.g. *Trados, SmartCAT*). The former allow for accelerating target text drafting, while the latter release a translator from repetitive monotonous operations facilitating translation of texts belonging to the same genre and / or field due to terminology database as well as previously translated parallel text database. The peculiarities of their application will be described below.

The target text may be edited in different environments depending on the chosen translation strategy: MT-based, TM-based or mixed. The first and third strategies may involve *Google Docs* allowing project

team members to edit the target text collaboratively. Word processor is necessary for formatting and finalizing the target text. Self- / peer and teacher's assessment presupposes the use of *Google Docs* allowing for target text sharing and making comments and / or *Google Forms* with the help of which self- / peer and teacher's assessment forms can be created, completed and processed. *Google Forms* are also helpful at the reflection step as they can enable translator trainers to create translation project reflection forms to be filled in by students.

To sum up, ICT tools provide access to linguistic material and information resources and facilitate their processing, accelerate the translation process, allow for translation project members' interaction, ensure the target text consistency and proper formatting, as well as help translator trainers and prospective translators to monitor and assess the translation project and reflect on its effectiveness.

The notion of translation strategy.

P. Gordon [7], who has shared her own translation workflow of a popular science article from an online publication, states that “translators have their own multistep process and that, even in the best of circumstances, they must make quite a few independent decisions”. It implies their ability to develop the optimal translation strategy in each translation situation, which should be formed in the process of translator training.

Most scholars, in particular O. M. Romaniuk and R. A. Zapotichna [14], F. Fernández and P. Zabalbeascoa [6], characterize translation strategy as a comprehensive set of cognitive operations, sequentially performed by a translator for solving the translation problem in order to achieve the maximum pragmatic effect. O. A. Mykhailenko defines it as “an algorithm of consciously chosen translator's actions (stages and work methods) aimed at solving global and local problems of text translation” [12, p. 29]. Highlighting the awareness factor, researchers emphasize translation strategy's cognitive nature while underlining its algorithmic feature. Like any purposeful activity translation strategy is based on tactics, which includes ways of achieving the goal or a translation path. O. A. Mykhailenko

considers strategy to be “goal – plan – process – result” sequence. “Goal” refers to the translator’s vision of the target text. “Plan” implies determination of conditions, stages and specific actions that should be implemented in the process of text translation. “Process” is the direct implementation of the intended action algorithm, solving local rendering problems. “Result” is associated with obtaining the target text that is communicatively and pragmatically faithful to the source text [12, p. 29].

The notion of “translation strategy” is holistic as it comprises linguistic, psychological, pragmatic, sociological and cultural aspects. The linguistic aspect involves the use of translation techniques and transformations (transliteration / transcription; substitution, addition, omission, transposition, modulation, concretization, generalization, etc.). The psychological factor correlates with the student-centered and activity-based approach viewing a student as an active subject of the translation process. The pragmatic component is associated with goal achievement. The sociological one implies social interaction of all the participants of the translation project (translation outsourcers, practicing translators / trainee translators, managers, editors, experts of a particular field, translator trainers), namely constant coordination of different points of view. The cultural aspect presupposes taking into account cross cultural differences, and a translator’s desire to bring the target text to the host culture as close as possible. We suggest adding an ICT factor, which is crucial for choosing a global translation ICT-strategy by a contemporary translator working in the ICT environment.

Translation strategies based on applying ICT tools. S. Doherty notes that TM and MT “integration into the translation process has resulted in considerable alterations to how translators have traditionally worked with text” [4, p. 954]. In recent research papers ([4], [7], [9], [10], [11], [19]) we can find different scenarios of a translation workflow developed in the ICT environment. Thus, the translation scenario, suggested by A. L. Mishchenko [11, p. 16], is determined by the requirements for the text quality, and the combined translation model,

elaborated by the author, is aimed at achieving the maximum effect with minimum effort.

These scenarios can be adapted to the process of translating scientific and technical texts by reviewing the number and content of stages and analyzing the possibility of involving other resources (corpus-based technologies, Google tools etc.).

In this article we focus on a global ICT-based translation strategy, by which we mean an algorithm of translator’s actions aimed at creating the target text, which is determined by ICT tools and the degree of their involvement. Global strategies have been suggested by A. L. Mishchenko [11] and A. Zaretskaya [19] in the context of combining TM and MT tools, which we take into consideration when developing the system of global ICT-based translation strategies.

The empirical part of our research includes interviewing 27 practicing translators dealing with scientific and technical texts mostly in the field of energy resources. In order to clarify the real-life situations requiring the application of ICT tools (TM and MT), factors influencing strategic decision-making and the most common algorithms of dealing with familiar / unfamiliar genres / topics in the professional setting, they were asked the following questions:

1. How often do you use automated translation systems based on TM (e.g. Trados, Smart CAT)?
2. In what cases do you refer to TM systems?
3. In what cases don’t you refer to TM systems?
4. How often do you use machine translation systems (e.g. Google Translate)?
5. In what cases do you refer to MT systems?
6. In what cases don’t you refer to MT systems?
7. Outline the algorithm you typically follow when dealing with a scientific and technical text of a familiar genre and / or on a familiar topic.
8. Outline the algorithm you typically follow when dealing with a scientific and technical text of a unfamiliar genre and / or on a unfamiliar topic.
9. Do you combine TM and MT systems within one translation project? If so,

describe a typical situation requiring this combination.

10. What factors do you take into account when making up a decision on the most appropriate ICT tool in a particular translation situation?

The generalized and systemized findings obtained as a result of processing the respondents' answers are presented below.

The decision on a global translation strategy is made after carrying out pre-translation analysis of the source text and searching for background and subject-matter information and is based on the use ICT tools. The choice of the global translation strategy depends on objective and subjective factors. The objective ones include: the length of the text, its type / genre; the degree of machine translatability; the content (in quantitative and qualitative terms) of the TM-system database. The subjective factors comprise: the level of the translator's ICT competence, including TM skills and sub-skills, the translation outsourcer's requirements (for example, mandatory use of TM tools). Below are possible variants of global strategies to be implemented when creating the target text, which, based on these factors, are chosen by practicing translators and which, accordingly, should be taught to prospective translators.

1. MT-based strategies. If the translator does not use TM due to one or more subjective and / or objective factors, namely there are no previously translated texts of a particular genre and / or on a particular subject in the TM-system database, and the translator thinks that in the future he / she will not deal with such texts in the TM environment; the translator lacks appropriate skills and sub-skills; the use of TM is not required by the translation outsourcer, he / she should check the source text for machine translatability and follow one of the two strategies:

1a) If the translator receives a positive result, that is the source text meets machine translatability criteria, he / she should pre-edit it in the text editor following a controlled language rule set, translate it using MT system (e.g. *Google Translate*), post-edit the target text in the text editor, place both the source text and the target text in the

translator's portfolio and the database of Do-It-Yourself parallel text corpora for further use when translating texts of the same genre and / or on the same subject;

1b) If the translator receives a negative result, he / she has to perform manual and partially machine translation of the source text, working in the text editor and turning to MT to translate individual sentences, edit the target text, then like in the previous case place both the source text and the target text in the translator's portfolio and the database of Do-It-Yourself parallel text corpora for further use when translating texts of the same genre and / or on the same subject.

If a translation project is performed in pairs and groups, it is advisable to edit the target text in *Google Docs*.

2. TM-based strategies. Genre-thematic specialization is becoming a general trend in the modern translation business. This means that both translation agencies and individual translators, as a rule, perform the same type of work. Automated translation systems based on TM are designed for facilitating and accelerating the process of translating texts of the same genre and / or on the same subject.

If the database of the TM tool contains previously translated texts of a particular genre and / or on a particular subject, the translator proceeds to its application taking into account the percentage of matches:

2a) If the TM system offers 100% match of all segments, which completely complies with the context, the translator should accept them;

2b) If the TM system offers 100% match, which is not fully accepted, some segments should be edited. It can be caused by the context peculiarities or some additional requirements to translation.

2c) In the case of less than 100% match we recommend following the algorithm suggested by A. Zaretskaya [19, p. 136] and 20 (74%) interview participants: source file uploading → analysis and insertion of TM matches → machine translation of non-matches → full post-editing by linguist → proof-reading. Thus, the translator should "know exactly where it is better to use the MT suggestion, the TM match, or start translation of the segment from scratch" [19, p.139]. Since this strategy implies combining MT and

TM, it can be referred to mixed ones.

It should be noted that such steps as “searching for background and subject-matter information” (within the analytical stage), “studying text corpora”, “searching for terminology items”, “negotiating terminology options with experts and peers”, “pre-editing the source text” (within the synthesizing stage) can be eliminated in situation 2a) and significantly / partially reduced in situations 2b) and 2c) respectively.

3. Mixed strategies. Practicing translators often opt for mixed strategies combining application of MT and TM systems (like in strategy 2c). If the database of the TM tool does not contain previously translated texts of a particular genre and / or on a particular subject, and the translator thinks that in the future he will deal with such texts in the TM environment, he / she should check the source text for machine translatability and follow one of the two strategies:

3a) If the translator receives a positive result, that is the source text meets machine translatability criteria, he / she should pre-edit the source text in the text editor, translate it using MT (e.g. *Google Translate*), post-edit the target text in the text editor and place both texts in the TM system as initial components of the database for further translation of texts of the same genre and / or on the same subject;

3b) If the translator receives a negative

result, he / she should work in the TM environment, performing manual and partially machine translation of the source text, thus creating initial components of the database for further translation of texts of the same genre and / or on the same subject. Alternatively he / she can perform manual and partially machine translation of the source text in the text editor, and then place both the source text the edited target text to the automated translation system.

Conclusions. Working in the ICT environment, a modern translator of scientific and technical texts turns to ICT tools at almost all steps of the translation workflow, including the synthesizing stage, when, depending on the objective and subjective factors, he / she chooses the optimal strategy from the three groups of strategies discussed in this article: those based on the use of MT, those implemented with the help of TM tool, and mixed ones. In the process of prospective scientific and technical translators' training special attention should be paid to the formation of their strategic competence, in particular, raising their awareness of possible ICT-based translation strategies, as well as developing appropriate sub-skills and skills to choose and apply them in a particular translation situation. Creating a system of relevant exercises and tasks makes up the prospect for further research.

Список використаної літератури

1. Alenezi, A. M. (2020). Task-based Approach in Teaching Translation: A Case Study in Jouf University. *Higher Education Studies*, 10(2), 189–196.

2. Amelina, S. M. & Tarasenko, R. O. (2018). The essence of the stages of forming the information competence of the translator. *Information Technologies and Learning Tools*, 67(5), 44-55. <https://doi.org/10.33407/itlt.v67i5.2276>

3. Bihych, O. & Strilets, V. (2020). Potential for the use of ICT in teaching scientific and technical translation. *Information Technologies and Learning Tools*, 76 (2), 86–95. <https://doi.org/10.33407/itlt.v76i2.2812>

4. Doherty, S. (2016). The impact of translation technologies on the process and product of translation. *International Journal of Communication*, 10, 947–969.

5. European Commission. (2017). *European Master's in Translation (EMT) Competence Framework*. Retrieved from https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/emt_competence_fw_2017_en_web.pdf

6. Fernández, F. & Zabalbeascoa, P. (2012). Developing trainee translators' strategic subcompetence through metacognitive questionnaires. *Meta: journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, 57(3), 740–762.

7. Gordon, P. (2013). Translation workflow. *Translation journal*, 17 (4). Retrieved from <http://www.bokorlang.com/journal/66workflow.htm>

8. Kozyar, M. M., Pasichnyk, S. M., Kopchak, M. M., Burmakina N. S. & Suran, T. (2022). Simulation-based learning as an

effective method of practical training of future translators. *Journal of Curriculum and Teaching*, 11(1), 298–308. <https://doi.org/10.5430/jct.v11n1p298>

9. Loock, R. (2020). No more rage against the machine: how the corpus-based identification of machine-translations can lead to student empowerment. *The Journal of Specialized Translation*, 34. Retrieved from https://www.jostrans.org/issue34/art_loock.php

10. Mačura, M. (2012). Limitations of CAT and MT Technology. *Teaching Translation and Interpreting Skills in the 21st Century: Proceedings of the Translation and Interpreting Forum Olomouc 2011* (November 11–12, 2011), 207–219. Retrieved from https://tifo.upol.cz/TIFO2011_book.pdf

11. Mishchenko, A. L. (2015). *Multilingual text communication in the light of contemporary linguistic technologies (on the material of technical documentation)*. Doctoral dissertation abstract, Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv.

12. Mykhailenko, O. A. (2015). *Methodology of teaching Philology majors strategies in translating business texts from Ukrainian into English*. PhD dissertation, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv.

13. Pym, A. (2013). Translation skill-sets in a machine-translation age. *Meta: journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, 58(3), 487–503. Retrieved from <http://id.erudit.org/iderudit/1025047ar>

14. Romaniuk, O. M., & Zapotichna, R. A. (2020). The notion of translation strategy: the main principles. *International Humanitarian University Herald. Philology*, 45(1), 125–128. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2020.45-1.30>

15. Rothwell, A. & Svoboda, T. (2019). Tracking translator training in tools and technologies: findings of the EMT survey 2017. *The Journal of Specialised Translation*, 32, 26–60.

16. Sikora, I. & Walczyński, M. (2015). Incorporating CAT tools and ICT in the translation and interpreting training at the undergraduate level. *The Translator and the Computer 2. Proceedings of a Conference held in Wrocław, October 25–26, 2014, organized by the Philological School of Higher Education and C&M Localization Centre*, 119–133. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/331939501_Incorporating_CAT_tools_and_ICT_in_the_translation_and_interpreting_training_at_the_undergraduate_level

17. Vieira, L. N., Zhang, X. & Yu, G. (2021). 'Click next': on the merits of more student autonomy and less direct instruction in CAT teaching. *The Interpreter and Translator Trainer*, 15(4), 411–429. <https://doi.org/10.1080/1750399X.2021.1891515>

18. Yamada, M. (2019). The impact of Google neural machine translation on post-editing by student translators. *The Journal of Specialised Translation*, 31, 87–106

19. Zaretskaya, A. (2019). Optimising the machine translation post-editing workflow. *Proceedings of the 2nd Workshop on Human-Informed Translation and Interpreting Technology (HiT-IT 2019)*, Varna, Bulgaria (September 5–6), 136–139. http://doi.org/10.26615/issn.2683-0078.2019_018

20. Zhang, X. & Vieira, L. N. (2021). CAT teaching practices: an international survey. *The Journal of Specialised Translation*, 36. https://jostrans.org/issue36/art_zhang.php

Анотація. Актуальність. У відповідь на вимоги ринку перекладацьких послуг, науково-технічні перекладачі, виконуючи переклад в ІКТ середовищі, повинні вміти вибирати і належним чином використовувати перекладацькі стратегії, які базуються на застосуванні ІКТ. **Мета статті** – визначити та систематизувати стратегії перекладу на основі ІКТ, які використовуються перекладачами-практиками в реальному професійному середовищі і які майбутні науково-технічні перекладачі повинні освоїти в процесі навчання. Автор застосовує теоретичні (аналіз стандартів, наукових праць і публікацій перекладачів-практиків, узагальнення отриманих результатів) та емпіричні (опитування перекладачів-практиків) **методи** дослідження.

Обговорення. Процес навчання науково-технічного перекладу співвідноситься з етапами професійної діяльності перекладачів, які складаються з кроків, спрямованих на вирішення конкретних перекладацьких завдань: підготовчого, аналітичного, синтезуючого, коригувального та оцінювального. Перекладачі-практики звертаються до ІКТ на більшості етапів процесу

перекладу, застосовуючи засоби ІКТ як загального, так і професійного призначення. Їм необхідно використовувати глобальну стратегію перекладу із застосуванням ІКТ – алгоритм дій, спрямований на створення тексту перекладу, який визначається засобами ІКТ та ступенем їх залучення. У статті виділено три групи стратегій перекладу на основі ІКТ (на основі МП, на основі ПП і змішані), серед яких перекладач обирає оптимальну на аналітичному етапі для її застосування на подальших етапах. Цей вибір зумовлений об'єктивними та суб'єктивними чинниками, описаними в статті.

Висновки. У процесі професійної підготовки науково-технічних перекладачів слід приділяти особливу увагу ознайомленню студентів із можливими перекладацькими стратегіями, які базуються на застосуванні ІКТ, та розвитку відповідних навичок і вмінь.

Ключові слова: перекладачі-практики, науково-технічний переклад, перекладацька стратегія, ІКТ, ПП, МП.

УДК 811.161.1:39

[http://doi.org/10.31548/philolog13\(4_2\).2022.009](http://doi.org/10.31548/philolog13(4_2).2022.009)

**FORMING NON-LINGUISTIC STUDENTS' REGIONAL STUDIES COMPETENCE
IN ENGLISH LANGUAGE CLASSES
ФОРМУВАННЯ КРАЇНОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

N. V. YAREMENKO, PhD in Pedagogical Sciences, Acting Head of the Department of English for Technical and Agrobiological Specialties
E-mail: iaremenko.nv@gmail.com
orcid.org/0000-0002-5894-0295

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

S. V. TSYMBAL, Doctor of Psychology, Professor of the Department of English for Technical and Agrobiological Specialties
E-mail: s.vtsymbal@nubip.edu.ua
ORCID ID: 0000-0003-0652-369X

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Н. В. ЯРЕМЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри англійської мови для технічних та агробіологічних спеціальностей

Національний університет біоресурсів і природокористування України

С. В. ЦИМБАЛ, доктор психологічних наук, професор кафедри англійської мови для технічних та агробіологічних спеціальностей

E-mail: s.vtsymbal@nubip.edu.ua

ORCID ID: 0000-0003-0652-369X

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Abstract. At the current stage of the development of society, the English language is necessary for intercultural communication, therefore, great attention is paid to its study during the training of students of non-linguistic specialties. At the same time, currently it is not enough to know only the vocabulary and grammar of the English language, because during communication it is necessary to understand the culture and peculiarities of the country with whose representatives the communication takes place. The purpose of this publication is to prove the need to introduce material from country studies when teaching English to students of non-linguistic specialties and highlight one's own experience on this issue. During the scientific search, such methods as analysis of scientific and pedagogical literature, generalization, synthesis and formulation of conclusions were used. The work highlights approaches to country studies as a science (the discipline is related to the methodology of teaching foreign languages and is aimed at studying the general laws of the development of large regions; the discipline, the purpose of which is to study a selected and organized set of economic, historical, socio-political, geographical and other knowledge, which related to the content and features of language communication of native speakers, etc.). It has been established that in order to effectively teach material of a country-scientific nature, it is necessary to select educational materials (historical texts, illustrative materials, audio and video materials), which present the specifics of one or another English-speaking country. For a thorough assimilation of knowledge, it is advisable to perform exercises for better mastery of the educational material (aspect-oriented, analytical and speech exercises aimed at mastering linguistic and regional studies reading and exercises aimed at forming the ability to plan reading, form linguistic and regional studies reading techniques and exercise self-control). The personal experience of teaching country studies material to students of non-linguistic specialties (preparation of reports and presentations, writing essays on relevant topics, organization of discussions) is highlighted.

Keywords: country studies, country studies material, students of non-linguistic specialties, teaching English.

Relevance of research. The English language is the key to intercultural communication, so much attention is paid to its study both in secondary school and in

institutions of higher education. The need to learn the English language is constantly increasing, and at the same time, the approaches to its teaching are changing. If

earlier the main emphasis in learning a foreign language was on lexical and grammatical material, then at the current stage of language teaching teachers should also pay attention to general cultural, national cultural and country studies components.

At the same time, we note that in most cases, English language textbooks for students of non-linguistic specialties do not contain materials of a country science nature, so it is necessary to find other opportunities to provide students with knowledge related to the culture and history of English-speaking countries.

As the scientists emphasize, the country studies competence is an important component of the training of future specialists, because mastering a foreign language consists not only in the knowledge of grammatical and lexical units, but also in understanding the realities of the country whose language is being studied. That is why teachers of higher education institutions should correctly select and present material of a country science nature, make its teaching understandable, interesting and useful for students, increase interest and motivation in learning English.

Analysis of recent researches and publications. Based on the analysis of the works Ukrainian and foreign teachers, it can be stated that the formation of country studies competence in students of non-linguistic specialties is an important component of the training of future specialists. Thus, I. Bulkina and Z. Petryaeva developed methodical recommendations for the independent work of students of the specialty regarding the study of materials on country studies. L. Moroz, I. Pashko studied the socio-cultural aspect in learning a foreign language as a factor of developmental learning, N. Sabat analyzed the formation of linguistic and country studies competence of future translators taking into account the multinational nature of the spread of the English language; O. Yazlovytska studied the linguistic and regional studies component of foreign language studies at language faculties. Highly appreciating the achievements of scientists, we believe that the experience of teaching country studies material to students of non-linguistic specialties is not sufficiently represented in

the scientific literature.

The purpose of the research is to prove the need to introduce material from country studies when teaching English to students of non-linguistic specialties and highlight their own experience on this issue.

To solve the set goal, we consider it necessary to solve the following tasks:

- to determine the approaches to the definition of country studies, the main functions of this educational discipline and the principles of its teaching;

- to find out the reasons for the need to study country studies material by students of higher education;

- to highlight one's own experience regarding the approaches of teaching country studies material with students of non-linguistic specialties.

Research methods include analysis of scientific and pedagogical literature, generalization, synthesis and formulation of conclusions. A sufficient number of materials were developed for understanding the research topic.

Research results and their discussion. The specificity of teaching English at non-linguistic faculties is that this discipline is not the main one, so a rather small number of hours are allocated to its study. Solving this problem is facilitated by a creative approach to teaching English and the ability of teachers to select such teaching methods and the content of educational material that will effectively contribute both to increasing motivation to learn English and to the accumulation of relevant knowledge and skills among students. The expediency of such an approach to the organization of the educational process was emphasized in the work of Academician V. Bezpalko, who noted that an important approach to teaching is not only the quality of providing knowledge, but also the method of its implementation [1, p. 45; 10].

From work experience, we can say that knowledge of a country-scientific nature is in many cases a motivating factor for studying an academic discipline, because studying this material, students get not only academic knowledge, but mostly get acquainted with the realities and peculiarities of the existence of the society whose language they study.

It should be noted that country studies

is a discipline related to the methodology of teaching foreign languages and is aimed at studying the general patterns of development of large regions. Studying country studies, students get acquainted with the social and economic situation of the society, history, geography, ethnography, traditions and properties of the people and peculiarities of the language of one or another region [2, p. 8; 15, p. 783].

Other scientists define linguistic and regional studies as a discipline, the purpose of which is to study a selected and organized set of economic, historical, social and political, geographical and other knowledge that is related to the content and features of language communication of native speakers, which is included in the learning process in order to provide educational and educational goals [5, p. 227].

V. I. Shcherbakov introduces country studies as a system of historical and cultural knowledge that acquaints students with the most important concepts and phenomena related to politics, culture, history and geography of the country, traditions and everyday life of the people, cultural features, rules of verbal and non-verbal communication behavior [6, p. 198].

Scientists note that students develop intercultural competence while studying country studies material, because students are "intercultural interlocutors" when communicating in a foreign language. Note that intercultural competence includes four main components:

- knowledge of native culture and the culture of the country whose language is studied;
- the ability to perceive information about cultural communication and project it on the events of the native culture in order to avoid the cultural barrier;
- the ability to respond to stereotypes of another country and avoid possible intercultural conflicts;
- desire to participate in intercultural communication [13, p. 1049].

Based on the analysis of scientific literature, it is also possible to distinguish the main functions of country studies:

- axiological;
- epistemological;
- informative;

- integrative.

The axiological function consists in identifying and evaluating the various resources of the country whose language is being studied. These can be natural, economic, socio-cultural resources. The epistemological function contributes to the formation of a geographical picture of the world, contains a cognitive and educational element. The informative function is aimed at collecting, storing and providing information about the country as a whole and its individual regions, in particular, history, culture, education system, ethnography, demography, linguistics, economics, political science, etc. The integrative function creates a general system of knowledge about the country and regions, their natural system, population, economic activity, that is, it combines knowledge into a single geographical complex, the study of which is the task of comprehensive country studies [6, p.198; 8, p. 307].

In order to effectively organize the study of material of a country science nature, it is necessary to adhere to the relevant principles of education, which include:

- the principle of interdisciplinarity, according to which the material from country studies must be consistent with the material studied from other disciplines;
- the principle of systematicity, which consists in a purposeful, consistent and planned study of the country;
- the thematic principle, which involves the development of appropriate materials for each topic;
- the principle of taking into account the age characteristics of students when selecting educational material;
- the principle of accessibility of education;
- the principle of technologization, which involves the use of game technologies, the development of students' creativity and imagination, their ability to model «conditionally real» communication during classroom classes;
- the principle of cognition, which is aimed at students' assimilation of new information based on the knowledge they already have;
- the principle of tolerance, which involves the development of students' ability

to understand and accept other cultures, without falling into ethnocentrism and ethno-egoism [8, p.27].

In the course of practical activities, we were convinced that the effectiveness of the integration of the country studies component in the educational process depends on the pedagogical skill of the teacher. It should not be just a game element, but a part of purposeful learning that meets the requirements of the foreign language teaching methodology. Introducing the country studies component into the educational process, we set the following didactic goals:

- formation of a creative personality;
- familiarization with the traditions of the country whose language is being studied;
- education of humanism, patriotism, careful attitude to the traditions and culture of both the native region and other countries and peoples;
- awakening interest in the historical past, folk traditions;
- expansion of students' outlook;
- formation of abilities and skills of conducting search and research work [12; 13].

It should be noted that the study of country studies with students of non-linguistic specialties can be organized in several ways: working with texts on the subject of country studies, discussing the material during classroom classes, conducting educational and research work in this direction, organizing online excursions to the country whose language is being studied, video conferences with native students, independent work with educational literature, project activities of students, creation of presentations and videos on the subject of country studies, organization and participation in conferences, conducting games on the subject of country studies, etc.

According to O. Yazlovytska, the country studies component during the study of the English language is aimed at studying national and cultural features in lexical language units, which are reflected in proper names, aphorisms, phraseological units that have no analogues in the native language. The research on the country studies material is based on historical texts, illustrative materials, audio and video materials, which demonstrate the peculiarities of English-

speaking countries.

The selection of material is carried out in accordance with the criteria of topicality, modernity and cultural value. Also, during the selection of material, it is necessary to take into account the professionally oriented composition of the texts (if possible), informativeness, consideration of genre diversity, as well as the linguistic and local studies component of orientation to the modern realities of English-speaking countries, the typicality of local studies phenomena and representativeness [7, p. 165].

At the same time, in order to consolidate students' knowledge, the texts should be accompanied by a certain set of exercises that allow, on the one hand, to consolidate new lexical units, and on the other hand, knowledge of a country science nature. In particular, it is recommended to implement two groups of exercises. The first group of exercises is aimed at directly enhancing the skills of linguistic and regional studies reading and includes aspect-oriented, analytical and speech exercises.

The second group of exercises is aimed at mastering individual strategies for reading texts of this type. In particular, these are exercises aimed at forming the ability to plan reading, form linguistic and regional reading techniques, and exercise self-control [14, p. 560].

Implementation of the knowledge of the country studies unit in the English language classes of students of non-linguistic faculties can be considered a method of integrated education, because students not only learn the language, but also gain knowledge about the countries whose language is being studied. That is why materials of a country science nature are becoming more and more relevant today. However, they must be carefully selected by the teacher. For students of non-linguistic specialties, emphasis should be placed on immersing students in English culture and the specifics of English-speaking countries, which is a very important aspect of communication with English speakers [11, p. 427].

Work experience has shown that for the effectiveness of education and thorough and systematic assimilation of knowledge by students, it is necessary not only to select interesting authentic texts, but also to study

them regularly. An important condition is the selection of materials that are modern and relevant [2;3;7].

It can be argued that such authentic teaching aids as English-language websites, calendars, magazines, videos and audio recordings create a sense of presence in the country, contain information about the country's culture and make communication authentic. In many students, they cause a desire to independently study the country's culture in English [4].

The processing of these materials also allows you to achieve the following educational goals:

- studying and improving lexical units, enriching the lexical reserve of students of education;
- acquiring knowledge about various spheres of the country's life and spheres of its life activity;
- comparison of information about the culture of one's own country and the countries whose language is studied [9; 11; 14].

From work experience, we are convinced that there are several effective methods that allow students to acquire knowledge of a country science nature. These include:

- review of the news, when students present facts and events happening in English-speaking countries to their classmates;
- writing essays or works on topics related to country studies;
- discussion of topics of a country science nature;
- organization of contests and quizzes, where the teacher can test the knowledge acquired by the students.
- conducting games on the subject of country studies.

Note that, as a rule, we start the class with a short report by one of the students, in which the student reveals one of the topics of a country science nature. At the same time, in order to systematize knowledge at the beginning of the semester, we agree that the first semester is devoted to familiarization with the country studies of Great Britain, and the second - the United States. The second year of study is devoted to the study of other English-speaking countries. At the beginning

of each semester, students are offered questions that must be covered in class. In particular, during the study of the country studies material, we consider it necessary to highlight such aspects as:

- geography of the country;
- peculiarities of the historical development of the country;
- the state system and political system of the country;
- the main branches of the country's economy;
- demographic situation of the country;
- foreign policy of the country.

Before each class, students who will prepare reports for the next class are held individual mini-consultations, during which the main points that need to be covered in the relevant question are determined, because first-year students cannot always concentrate on the main material. So, for example, for those who will highlight the geography of Great Britain, we recommend focusing on the direct geographical location of the country, which sea and ocean wash the country, determine the states with which it borders, note that the territory of the country is divided into two relief areas (High Britain and Low Britain), highlight the features of the country's climate.

Revealing the topic of the historical development of the country, we advise students to briefly describe the life of England in the Middle Ages (a classic feudal state, but with the active implementation of market management mechanisms), the formation of Great Britain as a state, the role of the English bourgeois revolution, the life of the country in the Victorian era. A separate report is devoted to the wars in which the country participated.

When covering the topic of the state system and political system of the country, students need to emphasize that the form of government in Great Britain is a constitutional monarchy, and the institution of the presidency is absent. Taking into account the differences between the political system of Great Britain and Ukraine, we advise you to focus on what makes the countries different, because drawing parallels allows you to better absorb information. Yes, for many students it is interesting that in Great Britain

the Constitution is not codified and it is not presented in the form of a single document. It may be new information for many students that traditions, acts of Parliament and judicial precedents have constitutional significance.

Covering this topic, it should also be noted that such regions as Wales, Scotland and Northern Ireland have their own executive bodies, while England, which is the largest region of the state, is directly governed by the British Government and Parliament and has neither executive nor legislative power. This situation has created the paradox that deputies from Scotland, Wales and Northern Ireland sometimes have a decisive role in deciding issues that concern England.

When planning with students a report on the state system and political system of the country, we focus the attention of students on highlighting such points as the composition of the parliament (House of Lords and the House of Commons) and the peculiarities of its functioning, highlighting the functioning of the executive and judicial powers, presenting the main parties of the country (Labor, Conservative, Liberal-democratic) and the main differences of each of them.

When working on a report on the main branches of industry, we recommend highlighting the role of agriculture, engineering, energy industry and the development of biotechnology in the country.

Turning to the topic of the demographic situation, it should be noted that Great Britain is a typical Western European country with low birth and death rates and almost zero natural growth. The difference of the country is the extremely high level of urbanization, because more than 90 percent live in large cities, and the largest agglomerations are London, West Midlands with the center in the city of Birmingham, Merseyside with the center in Liverpool, Greater Manchester, etc.

When revealing the country's foreign policy, students focus their attention on Great Britain's membership in such international organizations as the UN, OSCE, NATO and defining the goals of each of them.

As a rule, students accompany their speeches with bright presentations, which allows the rest of the students to better understand the educational material. After the

performance, feedback will be organized to consolidate the information received. Depending on the specifics of the group, it can be either answers to questions on the material that was presented, or a concise retelling of the information received. It should be noted that, as a rule, students of non-linguistic faculties are given no more than 10 minutes for this type of activity, because in most faculties, the time allocated to studying English is very limited.

In groups where students speak English at a level no lower than B1, it is advisable to ask students to write an essay or a composition. Here are some examples of topics for essays: "Peculiarities of the construction of the economy and development of the USA (England, Australia, etc.); "Relationships and peculiarities of the partnership of the country whose language is studied with Ukraine", "Features of the cultural development of English-speaking countries", etc.

The organization of discussions, in our opinion, is also an effective tool for imparting knowledge of a country science nature to students. In particular, students are happy to discuss the following topics:

"Norms of behavior and rules of etiquette in Ukraine and English-speaking countries";

"Cultural realities, customs and traditions of Ukraine and English-speaking countries";

"Comparison of English and Ukrainian folklore expressions and slogans";

"Advantages and disadvantages of living in other countries."

Note that quizzes and competitions are held at the end of the semester. Their main purpose is a summary and generalization of the material studied during the semester. However, this method of testing knowledge is less formal and more interesting for students.

Work experience has shown that country studies games are very popular among students and effective from the point of view of assimilation of educational material. So, for example, when studying the country studies of Great Britain, we divide students into three groups: Wales, Scotland and Northern Ireland. Each team receives its own card, where the question is indicated by numbers and the trajectory of the movement

is drawn. Each team's destination is London, and the goal is to collect The Union Jack. The teams are given not only playing cards, but also tables, which during the game the students fill in the names of national symbols that appear on the presentation slides or in the answers of players from other teams: the names of the patron saints of the countries of Great Britain and the legends associated with them (Saint Andrew, Saint Patrick, Saint David, Saint George), names of capitals (Edinburgh, Belfast, Cardiff, London), floral symbols of countries (Thistle, Shamrock, Daffodil, Red Rose) and animals depicted on coats of arms (Unicorn, Lion, Elk, Red Dragon, Leopard). Note that before the game, students' homework is to prepare interesting information about one of the specified regions and patron saints.

During the class, the teams perform the teacher's tasks, which are provided either on the presentation slides or in the video message. Among the tasks there is also a photo question, when listening to the speaker's explanation, the team must choose the correct picture and remove the incorrect options. Also, during the game, students are given tasks to complete crossword puzzles. The task is structured in such a way that by the time the team receives the crossword, the team must enter the keys to the answers in a table, with the help of which 5 minutes are enough to solve the crossword. While the team that received the crossword answers the question, the other teams take turns performing other tasks.

The last task is common to all: the teams get to Oxford. At this stop, students have to complete vocabulary and grammar knowledge tasks that were studied in previous classes. Each team is given five sentences with lexical and grammatical errors. After correcting the mistakes, the students get to London, where after watching an overview video and familiarizing themselves with the symbols of the city, they assemble the flag of the United Kingdom and Northern Ireland.

The same games can be organized while studying other countries. While performing this type of activity, students supplement and systematize the knowledge they have already acquired while studying English in secondary education institutions. In

addition, such games have a lot of illustrative material and selected videos, which allows you to form a clear picture of the country whose language is being studied. Games of this format also allow you to combine several forms of work: teamwork (oral answers to questions, discussion of information, finding errors in sentences), individual (filling in tables), lecture (watching videos with relevant information), independent (preparation of a report).

Also, during the game activity, students have the opportunity to practice oral communication, as well as to improve their listening skills in English while watching videos on the subject of country studies.

Conclusions and perspectives.

Summarizing, we should note that recently Ukrainian society is experiencing more and more challenges that arise in the field of education. If before the corona virus epidemic, one of the motivating and effective ways of studying national studies was the academic mobility of students, then currently the study of this material is based mostly on the use of educational platforms and online resources with the help of which you can organize live communication with representatives of English-speaking countries in real time, various elements of informal education. All these factors make it possible to quickly and effectively introduce materials of a country science nature into the general English language course for students of non-linguistic specialties.

In addition, the introduction of the country studies component during the study of English by students of non-linguistic specialties gives an advantage in the future, contributes to increasing competitiveness, both in the Ukrainian and international labor markets, helps in professional interaction with colleagues from English-speaking countries, contributes to the formation of knowledge of norms and etiquette of the country of the language being studied.

The use of computer technologies, modern educational platforms, and authentic materials in the educational process allows students to fully develop their country studies competence. All this is possible provided that two important factors are observed: the competence of the teacher, who must involve each student, and the desire and motivation

of the student. We consider the method of problem-based learning, role-playing games, and the method of search activity to be effective teaching methods during familiarization with country studies material, which contribute not only to obtaining new information, but also to the formation of

students' creative thinking and the development of speaking skills.

In the future, it is planned to dwell in more detail on the methodology of working with texts of the country studies direction during the teaching of English to students of non-linguistic faculties.

References

1. Bepal'ko, V. P. (1995) *Pedagogika i progressivnye tekhnologii obucheniya* [Pedagogy and progressive learning technologies]. 336 p.
2. Bulkina, I. A., Petriaieva Z. F. (2021). *Krainoznavstvo. Metodychni rekomendatsii do samostiinoi roboty studentiv spetsialnosti 291 "Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii" pershoho (bakalavrskoho) rivnia* [Regional Studies. Methodical recommendations for individual work of students of the specialty 291 "International relations, communication and regional studios of first (bachelor) level]. Kharkiv. 62 s (in Ukrainian).
3. *Vivchennya angliis'koï movi, istorii ta kul'turi Velikobritanii studentami nemovnikh spetsial'nostei za dopomogoyu internet-resursiv* [The Study of English language, History and culture of Great Britain by students of non-language specialties with the help of online resources]. Retrieved from: <https://www.prodlenka.org/metodicheskie-razrabotki/228815-izuchenie-anglijskogo-jazyka-istorii-i-kultur+&cd=6&hl=ru> (in Ukrainian).
4. Moroz, L. V., Pashko, I. O. (2000). *Sotsiokulturnyi aspekt u vyvchenni inozemnoi movy yak chynnyk rozvyvaiuchoho navchannia* [Socio-cultural aspect in learning a foreign language as a factor in developmental learning]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Ser. «Pedahohichni nauky»*. Vyp. 46. S. 38 – 42. (in Ukrainian).
5. Sabat, N. O. (2019). *Formuvannia linhvokrainoznavchoi kompetentnosti maibutnikh perekladachiv z urakhuvanniam polinatsionalnoho kharakteru poshyrennia anhliiskoi movy* [Formation of linguistic competence of future translators taking into account the multinational nature of the spread of English]. *Pedahohichniy Almanakh*. Vyp. 41. S. 226-231 (in Ukrainian).
6. Shcherbakov, V. I. (2016) *Problema pidvyshchennia yakosti pidhotovky inozemnykh studentiv* [The problem of improving the quality of training of foreign students]. *Innovatsii ta tradytsii u movnii pidhotovtsi inozemnykh studentiv: materialy mizhnar. nauk.-prakt. seminaru 15 hrud. 2016 r.* Kharkiv. S. 197-200. (in Ukrainian).
7. Yazlovyts'ka, O. V. (2022). *Lingvokrainoznavcha skladova vivchennya inozemnoi movi* [Country study component of foreign language study], *Karazyns'ki chitannya: Lyudyna. Mova. Komunikatsiya*, Kharkiv. pp. 164-167 (in Ukrainian).
8. Bukach, V., Golubova, G. (2019). *Country Studies in teaching foreign languages at higher school*. Scientific bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky. Issue 4 (129). P. 26-32 (in English)
9. Gromov, Y., Kolomiiets, A., Kolomiiets, D., Mazaikina I., Nalyvaiko, O. (2019). *Europeanization of the Ukrainian System of Higher Education through the Improvement of Undergraduates' Foreign Language Communicative Skills*. Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference, May 21th -22th, 2019. Volume V. P. 234-244 (in English).
10. Harriri, H., Karwan, D., H., Haenilah E., Y., Rini R., Suparman U. (2020). *Motivation and Learning Strategies: Student Motivation Affects Student Learning Strategies*. *European Journal of Educational Research*. Vol. 10, Issue 1, P. 39 - 49. (in English)
11. Koniashchenkova, I. Y. (2020). *Linguistic and regional competence as a component of the content of a foreign language teaching*. Topical issues of the development of modern science. Abstracts of the 10th International scientific and practical conference. Publishing House "ACCENT". Sofia, Bulgaria. P. 425-431 (in English).
12. Musyaffi, A. M., Sulistyowati, W. A., Wolor, Ch. W, Sasmi, A. A. (2022). *Game-*

based Learning Sustainability During Social Distance: The Role of Gamification Quality. *European Journal of Educational Research*. Vol. 11, Issue 3. P. 1289 – 1302 (in English).

13. Noviyenty, L., Morganna R., Fakhruddin. (2022). English Speaking Lecturers' Performances of Communication Strategies and Their Efforts to Improve Students' Communicative Competence. *European Journal of Educational Research*. Vol. 11, Issue 2. P. 1047 - 1062. (in English).

14. Topuzov, O., Malykhin, O., Aristova,

N. (2020). The right mix of approaches in the English language teaching: achieving desired learning outcomes in the ESP. Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference, May 22th -23th, 2020. Vol. V. P. 558-569. (in English).

15. Wu, Y. T., Foong, L. Y., Alias N. (2022). Motivation and Grit Affects Undergraduate Students' English Language Performance. *European Journal of Educational Research*. Vol. 11, Issue 2. P. 781 - 794. (in English).

Анотація. На сучасному етапі розвитку суспільства англійська мова є необхідною для здійснення міжкультурної комунікації, тому її вивченню приділяється велика увага під час підготовки студентів немовних спеціальностей. Разом із тим, наразі недостатньо знати тільки лексику та граматику англійської мови, адже під час спілкування необхідно розуміти культуру та особливості країни з представниками якої відбувається спілкування. Метою даної публікації є доведення необхідності впровадження матеріалу з країнознавства під час викладання англійської мови студентам немовних спеціальностей та висвітлення власного досвіду з цього питання. Під час наукового пошуку використовувалися такі методи як аналіз науково-педагогічної літератури, узагальнення, синтез та формулювання висновків. У роботі висвітлено підходи до країнознавства як науки (дисципліна суміжна з методикою викладання іноземних мов та спрямована на вивчення загальних закономірностей розвитку великих регіонів; дисципліна, метою якої є вивчення відібраної та організованої сукупності економічних, історичних, соціально-політичних, географічних та інших знань, які пов'язані зі змістом та особливостями мовного спілкування носіїв мови тощо). Установлено, що для здійснення ефективного викладання матеріалу країнознавчого характеру необхідно проводити ретельний відбір навчального матеріалу (історичних текстів, ілюстраційних матеріалів, аудіо та відео матеріалів), в яких представлено специфіку тієї чи іншої англійської мови країни. Для ґрунтовного засвоєння знань доцільно також виконувати вправи для кращого опанування навчальним матеріалом (аспекто-спрямовані, аналітичні та мовленнєві вправи, спрямовані на оволодіння лінгвокраїнознавчим читанням та вправи, націлені на формування умінь планувати читання, формувати техніки лінгвокраїнознавчого читання та здійснювати самоконтроль). Висвітлено власний досвід викладання матеріалу країнознавчого спрямування студентам немовних спеціальностей (підготовка доповідей та презентацій, написання есе на відповідні тематики, організація дискусій).

Ключові слова: країнознавство, країнознавчий матеріал, студенти немовних спеціальностей, викладання англійської мови.

ВЕРБАЛЬНІ АСПЕКТИ МІЖСОБОВОГО СПІЛКУВАННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ VERBAL ASPECTS OF INTERPERSONAL COMMUNICATION IN ENGLISH

А. ЧЕРЕПИНСЬКА, старший викладач кафедри загальноосвітніх дисциплін,
Українсько-американський університет Конкордія, Київ, Україна
E-mail: al_cherepynska@outlook.com
<https://orcid.org/0000-0002-6043-0286>

Г. БЕВЗО, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри загальноосвітніх дисциплін,
Українсько-американський університет Конкордія, Київ, Україна
E-mail: halyna_bevzo@yahoo.com
<https://orcid.org/0000-0003-3731-8867>

В. ЖУРАВЛІОВ, викладач кафедри загальноосвітніх дисциплін,
Українсько-американський університет Конкордія, Київ, Україна
E-mail: viacheslav_zhuravlov@outlook.com
<https://orcid.org/0000-0002-3090-347>

VERBAL ASPECTS OF INTERPERSONAL COMMUNICATION IN ENGLISH

A. Cherepynska, Senior Lecturer at the Department of General Studies,
Ukrainian-American Concordia University
01054, 8-14 Turhenievska Str., Kyiv, Ukraine

H. Bevzo, PhD in Philology,
Associate Professor of the Department of General Studies,
Ukrainian-American Concordia University
01054, 8-14 Turhenievska Str., Kyiv, Ukraine

V. Zhuravlov, Lecturer at the Department of General Studies,
Ukrainian-American Concordia University
01054, 8-14 Turhenievska Str., Kyiv, Ukraine

Анотація: Міжособистісне спілкування – це обмін інформацією між учасниками комунікаційного акту. Воно складається з усної мови, тобто слів, а також невербального спілкування, тобто положення тіла, жестів, міміки, рухів очей, фізичної дистанції, звуків, зорового контакту та дотику. Якість зв'язку визначається не тільки використанням коду, зрозумілого як відправнику, так і одержувачу повідомлення. Іноді виникають комунікаційні бар'єри, які ускладнюють спілкування один з одним. У повсякденному контакті багато інформації передається через слова. Актуальність дослідження полягає у тому, що вербальне спілкування в англійській мові є частиною міжособистісного спілкування, де необхідно подбати про мовленнєву правильність і точність повідомлення. Мета дослідження – розглянути вербальні аспекти міжособистісного спілкування в англійській мові. Розмова є найбільш природним способом спілкування між людьми. Він двосторонній та інтерактивний, а це означає, що учасники діалогу міняються ролями, іноді говорять, а іноді слухають. Його теорія має передусім лінгвістичний характер, але її також можна дуже добре застосувати в описі повсякденних розмов, що будуються навколо співрозмовників, один з яких відправник, інший – одержувач. Ці ролі, звичайно, не постійні і змінюються. Для того, щоб вони почали діалог, вони повинні контактувати один з одним. Іншими словами, контакт – це канал, через який можна обмінюватися інформацією. Щоб співрозмовники зрозуміли один одного, вони повинні використовувати один і той же код. Йдеться просто про вільне використання певної мови, а саме англійської. Завдяки коду можна створювати повідомлення, тобто висловлювання, а

© А. Черепинська, Г. Бевзо, В. Журавльов

зустріч співрозмовників завжди відбувається за встановлених обставин місця і часу. Їх називають контекстом або середовищем висловлювання. Практична значимість полягає у подальшому ефективному використанні вербальних аспектів міжособистісного спілкування в англійській мові.

Ключові слова: Англійська мова; вербальне спілкування; міжособистісне спілкування; співрозмовники; канали комунікації; контекст.

Актуальність (Introduction). Основною функцією мови є передача інформації – когнітивна функція, яка зазвичай пов'язана з контекстом. Вербальне спілкування відбувається за допомогою природної мови, тобто мовлення. Це основний метод, який використовується в міжособистісному спілкуванні [19]. Однак для того, щоб можна було говорити про існування комунікації, має бути три ланки: відправник – особа, яка надсилає конкретну інформацію, одержувач – особа, на яку спрямована інформація і конкретний код – спосіб передачі цієї інформації. Про ефективне спілкування в англійській мові можна говорити лише тоді, коли інформація отримана відповідно до намірів відправника. Зміст і контекст відіграють важливу роль у процесі розуміння повідомлення. Зміст висловлювання складають окремі слова. Використовуючи конкретні граматичні правила, їх об'єднують у семантичні словосполучення. Люди використовують мову самостійно, конструюють висловлювання та інтерпретують їх [17].

Вербальне спілкування складається із змісту висловлювання, його плавності та акцентуації, швидкості мовлення та використання вибраного типу лексики. Джерелом комунікації є особа, яка надсилає повідомлення. Повідомлення, у свою чергу, є поточною фізичною формою наданої інформації [9]. Повідомлення може приймати різні форми. Повідомлення надсилається одержувачу за обраним відправником маршрутом, який називається каналом. Кожен канал має свої власні коди, тобто знаки, символи та жести, які використовуються для того, щоб передати зміст і значення надісланого повідомлення. Однак слід пам'ятати, що під час передачі повідомлення можуть виникнути деякі проблеми, як з боку відправника, так і з боку одержувача. Тому, на завершальній фазі процесу комунікації, за допомогою зворотного зв'язку, необхідно переконатися, що повідомлення було належним чином отримане.

Аналіз останніх досліджень та

публікацій (Analysis of recent researches and publications). Вивчення вербальних компонентів комунікації цікавило як вітчизняних, так і закордонних дослідників. На думку K.N. Dunleavy і M. Booth-Butterfield [7], ключ до розуміння того, що говорять інші, прихований у здатності людини розуміти й робити висновки. С. Gallois та ін. [8] вважає, що психологічний процес розпізнавання та призначення намірів, відомий як читання думок, дозволяє реципієнту дотягнутися до висновку та знищити бар'єр між буквальним значенням речень та їх неявним значенням. Дослівне та переносне використання мови підлягає аналізу семантики та прагматики, хоча межі між областями часто розмиті. Таке розуміння вербальної комунікації відкриває абсолютно новий вимір тлумачення. Як вважає E. Mattiello [15], враховуючи напрямки надісланих повідомлень, в англійській мові розрізняються такі типи спілкування: вертикальне, горизонтальне. Вертикальне спілкування найчастіше стосується офіційних повідомлень, що перетікають між співробітниками та їх керівництвом з метою досягнення поставлених цілей, надання інформації та інструкцій, а також сигнальних питань, які потребують спеціальної уваги або вирішення проблеми. T.K. Gamble та M.W. Gamble [9] стверджують, що керівники зацікавлені в цьому напрямку спілкування, тому що він допомагає їм керувати та контролювати розвиток бізнесу. Горизонтальне спілкування відбувається між членами однієї групи або співробітниками, які виконують функції на одному рівні. Це спілкування може бути офіційним і неформальним. Але на думку G. Deutscher [6], для того, щоб усі види вербального спілкування були ефективними, комунікатори повинні продемонструвати такі навички: мовлення, читання, аудіювання, переконання.

Український лінгвіст Ф.С. Бацевич [1] досліджував комунікативну лінгвістику, і вважав, що вербальні компоненти є найважливішими складовими комунікативного

акту, адже саме вони в нормальному (неспеціалізованому) міжособистісному спілкуванні виступають основними носіями значень (смыслів) повідомлень. М.А. Усач [2] розглядала природу й характер вербальних компонентів комунікації, їхньої взаємодії та співвідношення з невербальними компонентами у сучасному англійському дискурсі. Вона зазначала, що спілкування – це не лише вербальний процес і необхідно враховувати під час комунікації умови та культуру спілкування, фонові знання, правила етикету та невербальні форми вираження інформації. Англійська швидко стає міжнародною мовою багатьох галузей, включаючи політику, бізнес та освіту. Тому Zh. Yang [25] наголошував, що англійська мова використовується не лише між носіями та неносіями мови, але також все частіше як спільна мова у взаємодії між неносіями мови. Розмовна англійська надає шанси спілкуватися з людьми з багатьох інших країн. Вчені A.M.A. Al-Haj, A.S.A. Dafaallah, A.M.A. Aldirdiri [3] стверджували, що вербальне спілкування є невід'ємною частиною життя. Результати їхнього емпіричного дослідження виявили, що зловживання та відсутність стратегій викладання та вивчення цільової мови призводить до погіршення вербальної комунікації.

Взаємозв'язок з іншими людьми на вербальному рівні дозволяє розвиватися і отримувати життєвий досвід. Низька вербальна комунікація є проблемою в ефективному спілкуванні. Оскільки мовлення в міжособистісній взаємодії є невід'ємною частиною життя людства, вчені досліджують всебічно це питання. Але на сьогодні вербальні компоненти міжособистісного спілкування в англійській мові не достатньо розкриті. Тому наше дослідження покликане заповнити цю нішу.

Мета дослідження (Purpose) – розглянути вербальні аспекти міжособистісного спілкування в англійській мові.

Матеріали та методи (Materials and methods). Теоретичну і методичну основи дослідження складають такі підходи: теоретичний, комунікативний, системний. Теоретичний метод підкреслює той факт, що спілкування є процесом, який не є просто механічним, а його мають оновлювати та реконструювати учасники кожної взаємодії.

На відміну від емпіричної складової, теоретична структура характеризується виявленням невирішених проблем або питань. Це нечастий тип дослідження, але все ще дуже корисний для того, щоб дослідники могли визначити питання, які цікавлять дослідницьку спільноту. Комунікативний підхід акцентує увагу на здатності вербально спілкуватися з урахуванням ситуації спілкування. Він доповнює метод, орієнтований на дії, який вимагає виконання завдань у дуже специфічному мовленнєвому контексті.

Системний підхід враховує спілкування та взаємодію між людьми. Він використовується в природній соціальній системі, де його можна застосувати в рамках індивідуальної та міжособистісної терапії спілкування. Щоб пояснити його складність, системний аспект вимагає конкретного розуміння концепцій, які є специфічними для нього і формуються в процесі моделювання складних систем: реалізація цього методу вимагає концептуальних і практичних зусиль. Цей метод ідеально підходить для дослідження стабільних систем, що складаються з обмеженої кількості елементів з лінійними взаємодіями, тобто які можуть бути описані безперервними вербальними елементами та додатками. Беручи до уваги нестабільність, відкритість, коливання, хаос, безлад, нечіткість, креативність, суперечність, двозначність і парадокс, системний підхід – це спосіб мислення, що народився внаслідок зближення теорії систем і теорій комунікації. Ця модель цікавить індивіда в його стосунках з іншими і пропонує способи мислення, які ведуть до ефективних і простих рішень для реалізації міжособистісного спілкування в англійській мові. Це частина кругової причинності, а не лінійної, як в аналітичному режимі, що дозволяє вирішувати більш складні ситуації та підкреслювати важливі вербальні аспекти у розмові.

Результати та обговорення (Results and discussion). Повсякденне життя просто неможливе без вербального спілкування. Тип комунікації, який використовується в кожному конкретному випадку, залежить від різних факторів. Це визначається як приводом дискусії, так і професійними стосунками між співрозмовником. Уміння правильно оцінювати

ситуацію відповідно до певних вимог і чітко та цілеспрямовано спілкуватися є частиною навичок відносин, необхідних для успішного спілкування. Крім того, завжди можуть виникнути нові обставини, що вимагають специфічних комунікативних навичок. Їх конкретність означає, наскільки точною є інформація, і, по суті, вона приписується впевненому оратору [10; 11]. При словесному спілкуванні основним засобом є мова, яка дає змогу виразити зміст повідомлених ідей і почуттів. Це відбувається коли звуки та символи розуміють усі учасники комунікаційного процесу. Вербальні аспекти англійської мови використовуються для: визначення думок, почуттів, переживань, для обміну ними з іншими людьми; оцінювання речі, людей і почуття відповідно до власної системи цінностей; описання результатів свого життєвого досвіду, минулі події, а також розповіді про теперішнє та можливі ситуації, що відбудуться у майбутньому. Вербальне спілкування зумовлене різними факторами. Найважливішими з них є гендер і культура. Проте, народи сучасної цивілізації, які перебувають у групі з низьким культурним контекстом, віддають перевагу однозначності та мовленнєвій точності в прямому спілкуванні [13; 15].

Англійська мова вважається найбільш універсальною мовою у світі, оскільки нею розмовляють 1,6 мільярда людей. Однак, незважаючи на те, що основні фрази в англійській мові прості, вона продовжує дивувати багатьох людей своїм рівнем складності. Письмова форма спілкування в англійській мові набагато частіше є формальною і належним чином застосовується на всіх рівнях процесу спілкування. Форми письмових повідомлень включають, серед іншого: нотатки, листи, факси, електронні листи, повідомлення. Їх перевага в тому, що вони є відчутними, перевіреними і довготривалими, що дає перевагу перед усним спілкуванням. Ці особливості набувають великого значення зі складними та розширеними повідомленнями [20]. Можливість у багатьох ситуаціях нагадування про зміст розширеного повідомлення в незмінному вигляді дуже корисна. Завдяки цьому вона точніша за твердження в усній формі.

Естетична, позбавлена сильних рис

вимова асоціюється з компетентністю, надійністю, достовірністю і підвищує силу переконання. На жаль, дуже часто неправильний англійський акцент, грубі помилки у вимові та неправильна артикуляція різко псують образ і значно знижують силу повідомлення [4]. Ефективне спілкування спирається на узгоджене зв'язування вербальних і невербальних сигналів – невербальні сигнали, таким чином, сприяють кращому розумінню вербальних. Тому необхідно забезпечити узгодженість різних типів повідомлень, оскільки суперечливі сигнали викликають розгубленість і занепокоєння одержувача. Щоб краще зрозуміти значення словесного каналу, слід проаналізувати його окремі елементи. Слова є важливою частиною цього каналу. Вибір слів для опису подій впливає на уяву. Деякі дослідження навіть показують, що англійське слово часто є первинним для почуття, яке воно викликає в людині, хоча час між назвою речі та емоцією непомітні. Тому в контексті спілкування відправник вирішує, які слова використовувати в повідомленні, щоб викликати конкретну поведінку або почуття в одержувача.

Міжособистісне спілкування вимагає побудови певних емоційних відносин між відправником і одержувачем, тому вербальний канал абсолютно не є домінуючим. Оскільки вербальний канал дозволяє включити лише одну частину повідомлення – зміст, інші канали вирішують, як буде доставлено повідомлення, тобто як говорить відправник – голосовий канал, і як він поводить себе протягом цього часу – візуальний канал. Тому повідомлення слід розглядати у двох аспектах: щодо його контекстного змісту та щодо емоційного контакту і сили переконання. Іншим важливим елементом у контексті вербального спілкування є граматичні структури, які використовуються в повідомленні. Вибір конкретної граматичної структури встановлює та визначає тип відносин між відправником і одержувачем. Описуючи ту саму подію різними словами, можливо замінити спосіб її інтерпретації одержувачем і, таким чином, змінити вплив повідомлення. Наприклад, "During the cleaning at the stadium, three fans were seriously injured in clashes with police. They were taken to

hospital”, або “Police beat three fans at the stadium. The victims are hospitalized and are fighting for their lives”. Вибір слів у наведених цитатах повністю змінює інтерпретацію події реципієнтом. Перше речення нейтральне як за змістом, так і за наміром відправника, воно носить суто інформаційний характер. У другому реченні запропонована конкретна інтерпретація події. Тут велику роль відіграє контекст, наприклад ситуація, в якій відбувається спілкування, соціально структуровані стосунки між сторонами, що спілкуються. Це пояснюється тим, що комунікація є найпоширенішим способом побудови та інтерпретації ситуації взаємодії, стосунків між сторонами, що спілкуються [7; 23].

Канали комунікації є дуже важливим елементом міжособистісного спілкування. Вони є засобами, за допомогою яких передається повідомлення і надсилається інформація від джерела до адресата. Невербальне спілкування не тільки доповнює вербальне, але в деяких ситуаціях навіть замінює його. Крім надання контекстного змісту, вербальний канал може також передавати іншу інформацію про відносини влади, залежності чи підпорядкування. Використання імперативу означає, що відправник має повноваження над одержувачем. Наприклад, “You have to prepare a report for tomorrow”. Використання індикативного режиму – нейтрального, не створює ситуації залежності: “I would like you to prepare a report for tomorrow”. Використання питального режиму говорить про те, що одержувач є домінуючим і що відправник залежить від його рішення: “Could you prepare a report for tomorrow?”. Також надзвичайно важливо, щоб повідомлення було адаптовано до потреб, досвіду чи навичок одержувача. Наприклад, використання професійного чи наукового жаргону щодо одержувача, який не працює в певній галузі або не має досвіду в певній сфері, призведе до того, що спілкування буде неефективним, а відправник не досягне своєї мети.

Для здійснення комунікаційного процесу необхідно залучити не менше двох осіб. Однак проблема цієї точки зору полягає в тому, що вона представляє спілкування як односторонній процес, коли одна особа надсилає повідомлення, а інша

отримує його. Наприклад, коли одна людина говорить, а інша слухає [14]. Міжособистісне спілкування в англійській мові складається з ряду елементів, які полегшують спілкування один з одним. Ці елементи включають: учасників, повідомлення, зворотний зв'язок, контекст, канал, шум, але не обмежуються ними. Спілкування означає не тільки використання мови або передачу інформації, але й обмін невербальними повідомленнями, такими як вираз обличчя, тон голосу, жести та мова тіла. Невербальна поведінка може передати додаткову інформацію про мовленнєве повідомлення. Зокрема, це може розкрити більше про емоційні установки, які можуть лежати в основі змісту промови. Відгук містить інформацію про надіслані повідомлення, що забезпечують зворотний зв'язок і можуть відстежуватися під час розмови [12; 21].

На будь-яке міжособистісне спілкування в англійській мові впливає контекст, в якому воно відбувається [22]. Однак, окрім ситуаційного контексту, в якому відбувається взаємодія, наприклад, у кімнаті, офісі чи на вулиці, також потрібно враховувати соціальний контекст – ролі, відповідальність та відносний статус учасників. Емоційний клімат і очікування учасників від взаємодії також впливатимуть на спілкування. Канал відноситься до середовища між джерелом і одержувачем, через яке проходять повідомлення. Повідомлення передаються кількома каналами. Наприклад, при спілкуванні віч-на-віч повідомлення передаються як голосом, так і жестами. Шум має особливе значення в теорії комунікації. Воно відноситься до всього, що спотворює повідомлення так, що те сприймається, відрізняється від того, що мав на увазі оратор. Використання складного жаргону, невідповідна мова тіла, неувважність, відсутність інтересу та культурні відмінності можна вважати «шумом» у контексті міжособистісного спілкування. Іншими словами, будь-які спотворення або невідповідності, що виникають під час спроби спілкування, можуть сприйматися як шум. Основна передумова полягає у тому, що вербальний аспект є достовірним відображенням стану особистості, помилкова

комунікація якої немислима, оскільки, якщо одержувач комунікації не помічає невідповідності між прямим спілкуванням, це лише частково пов'язано з тим, що комунікатор розкриває та вводить його в оману. Такі прояви обумовлені станом необхідності реципієнта спотворити або фальсифікувати активні сприйняття.

Вербальне спілкування – це один із найпопулярніших типів, який часто використовується для презентацій, конференцій, телефонних дзвінків, зустрічей та розмов один на один. Воно важливе, оскільки ефективне. Можливо правильно підтримувати вербальне спілкування як у невербальному, так і в письмовому спілкуванні. Інша сторона використання вербального спілкування – уважне слухання та чуття інших. Навички активного слухання необхідні під час проведення зустрічей, презентацій і навіть під час бесіди один на один [5]. Необхідно також уникати використання зайвих та додаткових слів, таких як: “so”, “well”, “like” або “say”. Навички активного слухання, пояснення та рефлексії можуть допомогти, але кваліфікований комунікатор повинен знати про перешкоди для ефективного спілкування та як їх уникнути або подолати. Існує багато комунікаційних бар'єрів, які можуть виникнути на будь-якій стадії комунікаційного процесу. Бар'єри можуть спотворити повідомлення і, отже, спричинити плутанину та непорозуміння. Ефективне спілкування передбачає подолання цих бар'єрів і передачу чіткого та короткого повідомлення [18]. Навички поважного слухання та певна доза емпатії також необхідні для правильного розшифрування вербальних сигналів іншої людини. Ці два засоби спілкування – чітке висловлювання і уважне слухання – є опорами вербального спілкування. Визначення цього терміну підтверджує, що цей принцип не обмежується розмовною мовою.

Сучасні вербальні аспекти міжособистісного спілкування в англійській мові стверджують, що при дослідженні та справді адекватному описі комунікації має бути повний розрив з індивідуальним підходом [8]. Спілкування ніколи не є ізольованою дією, а завжди є процесом, комунікативною подією всередині якого можуть бути ізольовані відповідні компоненти.

Частково як результат системної концепції, а частково з точки зору подібності процесу, динаміка спілкування виражає той факт, що подія або стан створюється в процесі комунікації на основі взаємодії сил і протидії. Цей динамічний образ і реальні комунікаційні процеси загалом мають деякі властивості, які вже можна вважати досить загальними, тому їх можна використовувати як принципи у дослідженні комунікації. Комунікація обов'язково є багатоканальним і багаторівневим. Ці два рівні завжди присутні і пов'язані один з одним. Реляційний аспект так чи інакше завжди кваліфікує змістовне спілкування у вищому рівні абстракції і зосереджений насамперед на особливостях вербального спілкування, що належить до прагматики комунікації. Основне правило міжособистісного спілкування в англійській мові полягає у принципі взаємності або рівного обміну, що є основоположним правилом у всій суспільній системі, у всіх її аспектах. Взаємність виражається у тому, що в усіх комунікаціях і регульованих взаємодіях прояв двох сторін є необхідною умовою для прояву початку операції [16; 24].

Висновки (Conclusions). Вербальний канал є найбільш специфічним способом людського спілкування, сам по собі він практично повністю здатний нести всі види людського спілкування, його можна використовувати для передачі будь-якої інформації. Він має найскладніший код з усіх каналів зв'язку. У письмовій формі це найбільш типовий засіб непрямого спілкування. Кодова система і саме вербальне міжособистісне спілкування в англійській мові – це культурний продукт, він розвивався протягом усієї історії розвитку людини. У вербальній комунікації є багато схематичних, формальних елементів, які використовують різні стратегії як будівельний блок і фіксують певні ситуації, відвертаючи основну увагу співрозмовника. Це так звані гамбіти, що мають деяке комунікативне значення, оскільки вони несуть більш абстрактну інформацію, ніж рівень прямого тексту.

Система алюзій і посилянь у вербальному аспекті спілкування здатна нести найрізноманітніші приховані значення. Вони мають основне значення і класифікують словесний зміст мови спілкування.

Формальним контекстам вербального спілкування також відводиться окрема комунікативна роль, яка здійснює кваліфікацію явного змісту міжособистісного спілкування. У вербальному спілкуванні включаються структури, форми вираження, наголоси та виділення. У загальному сенсі внутрішнє порівняння та нормативний фон забезпечують точку відліку як для реципієнта, так і для комунікатора. Норми мовлення включають систему граматичних правил, а також систему існуючих схем у слововживанні та формулюванні. Вербальні особливості спілкування можуть переслідувати дуже складні комунікаційні цілі та досягати міжособистісних ефектів за допомогою граматичної структури та формулювань, а також упорядкованої структури повідомлення. Особистість зазвичай готується до цих ефектів шляхом внутрішнього опрацювання та редагування. Особливо це стосується письмової комунікації, яка є найчистішою формою словесного спілкування, оскільки з нього вилучаються всі види невербальних елементів.

Список використаних джерел

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Академія, 2004. 344 с.
2. Усач М.А. Співвідношення вербальних і невербальних компонентів комунікації у сучасному дискурсі. Актуальні проблеми іншомовної комунікації: лінгвістичні, методичні та соціально-психологічні аспекти: зб. Матеріалів III Всеукраїнської науково-методичної інтернет-конференції, 26 березня 2020 року, Луцьк / Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2020. Р. 254-256.
3. Al-Haj, A.M.A., Dafaallah, A.S.A., Aldirdiri A.M.A. Strategies for developing English verbal communication: case study of secondary school students at Gezira State – Sudan. British Journal of Education. 2021. Vol. 9, No. 4. P. 1-21.
4. Blake G., Bly R.W. The elements of technical writing. London: Macmillan, 2019. P. 1185-1194.
5. Cohen A. D., Weaver S. J., Li T.Y. The impact of strategies-based instruction on speaking a foreign language. Minneapolis University of Minnesota, 2020. P. 7-13.
6. Deutscher G. Through the language glass: Why the world looks different in other languages. – New York: Metropolitan Books, 2020. – P. 48-54.
7. Dunleavy K. N., Booth-Butterfield, M. Idiomatic communication in the stages of coming together and falling apart. New York: Communication Quarterly, 2019. P. 426-432.
8. Gallois C., Ogay T., Giles H. Communication accommodation theory: a look back and a look ahead. London: Thousand Oaks, 2019. P. 131-148.
9. Gamble T. K., Gamble M. W. Interpersonal communication: Building

connections together. New York: Thousand Oaks, 2020. P. 1033-1041.

10. Harris A.K. A revolutionary view of communication: Cheris Kramarae's theory of muted groups. London: Women and Language, 2019. P. 54-59.
11. Ireland M. E., Slatcher R. B., Eastwick P.W., Scissors L.E., Finkel E.J., Pennebaker J.W. Language style matching predicts relationship initiation and stability. London: Psychological Science, 2019. P. 136-144.
12. Jureddi, D.N. Barriers to effective communication. Journal of English Language and Literature. 2019. Vol. 24, No. 6. P. 64-67.
13. Khan T. Improve your vocabulary: Enriching word power the fun way. London: V and S Publishers, 2020. P. 19-27.
14. Lakoff R.T. Language war. –California: University of California Press, 2021. P. 20-31.
15. Mattiello E. An introduction to English slang: a description of its morphology, semantics and sociology. Washington: Polimetrika, 2018. P. 1052-1060.
16. McCornack S. Reflect and relate. Introduction to Interpersonal Communication. – Edinburg: Macmillan Learning Instructor Catalog, 2020.
17. Murray N. Writing essays in English language and linguistics: Principles, tips and strategies for undergraduates. Cambridge: Cambridge University Press, 2020. P. 147-155.
18. Ogden C. K., Richards I. A. The meaning of meaning: A study of the influence of language upon thought and of the science of symbolism. Boston: Trubner and Company Limited, 2018. P. 701-709.

19. Parks J. B., Robertson M. A. Generation gaps in attitudes toward sexist/nonsexist language. *Journal of Language and Social Psychology*. 2019. Vol. 27, No. 3. P. 276-283.

20. Poteat V. P., Di Giovanni C. D. When biased language use is associated with bullying and dominance behavior: The moderating effect of prejudice. *Journal of Youth and Adolescence*. 2020 Vol. 39, No. 10. P. 1123-1133.

21. Schuster T. Language barriers in different forms of international assignments, In *Expatriate Management*. London: Palgrave Macmillan, 2018. P. 93-100.

22. Watzlawick P., Beavin J.H., Jackson D. D. *Pragmatics of human communication*. New York: Norton, 2018. P. 17-28.

23. Whorf B.L. *The relation of habitual thought and behavior to language: Selected writings of Benjamin Lee Whorf*. London: MIT Press, 2018. P. 144-159.

24. Wood J. T. *Interpersonal communication: Everyday encounters*. Boston: Cengage Learning, 2019. P. 249-257.

25. Yang Zh. *Strategies of Improving Spoken English for Learners*. International Conference on Education, Language, Art and Intercultural Communication (ICELAIC 2014). 2014. <https://doi.org/10.2991/icelaic-14.2014.84>

References

1. Batsevykh, F. S. (2004). *Osnovy komunikativnoyi linhvistyky*. Kyiv: Akademiya, 344.

2. Usach, M. A. (2020). Spivvidnoshennya verbalnykh i neverbalnykh komponentiv komunikatsiyi u suchasnomu dyskursi [The ratio of verbal and non-verbal components of communication in modern discourse]. *Aktualni problemy inshomovnoyi komunikatsiyi: linhvistychni, metodychni ta sotsialno-psykholohichni aspekty: zb. Materialiv III Vseukrayinskoyi naukovo-metodychnoyi Internet-konferentsiyi, 26 bereznya 2020, Lutsk* [Actual problems of foreign language communication: linguistic, methodical and socio-psychological aspects: coll. Materials of the 3rd All-Ukrainian Scientific and Methodological Internet Conference, March 26, 2020, Lutsk] / *Lutskyy natsionalnyy tekhnichnyy universytet*. Lutsk, 254-256.

3. Al-Haj, A.M.A., Dafaallah, A.S.A., Aldirdiri A.M.A. (2021). Strategies for developing English verbal communication: case study of secondary school students at Gezira State Sudan. *British Journal of Education*, Vol. 9, No. 4, 1-21.

4. Blake, G., Bly, R.W. (2019). *The elements of technical writing*. London: Macmillan, 1185-1194.

5. Cohen, A.D., Weaver, S.J., Li, T.Y. (2020). The impact of strategies-based instruction on speaking a foreign language. *Minneapolis: University of Minnesota*, 7-13.

6. Deutscher, G. (2020). *Through the language glass: Why the world looks different in other languages*. New York: Metropolitan Books, 48-54.

7. Dunleavy, K.N., Booth-Butterfield, M. (2019). Idiomatic communication in the stages of coming together and falling apart. *New York: Communication Quarterly*, 426-432.

8. Gallois, C., Ogay, T., Giles, H. (2019). *Communication accommodation theory: a look back and a look ahead*. London: Thousand Oaks, 131-148.

9. Gamble, T.K., Gamble, M.W. (2020). *Interpersonal communication: Building connections together*. New York: Thousand Oaks, 1033-1041.

10. Harris, A.K. (2019). A revolutionary view of communication: Cheris Kramarae's theory of muted groups. *London: Women and Language*, 54-59.

11. Ireland, M.E., Slatcher, R.B., Eastwick, P.W., Scissors, L.E., Finkel, E.J., Pennebaker, J.W. (2019). Language style matching predicts relationship initiation and stability. *London: Psychological Science*, 136-144.

12. Jureddi, D.N. (2019). Barriers to effective communication. *Journal of English Language and Literature*, 24(6), 64-67.

13. Khan, T. (2020). *Improve your vocabulary: Enriching word power the fun way*. London: V and S Publishers, 19-27.

14. Lakoff, R.T. (2021). *Language war*. California: University of California Press, 20-31.

15. Mattiello, E. (2018). *An introduction to English slang: a description of its morphology, semantics and sociology*. Washington: Polimetrika, 1052-1060.

16. McCornack, S. (2020). *Reflect and relate. Introduction to Interpersonal*

Communication. Edinburg: Macmillan Learning Instructor Catalog, 496.

17. Murray, N. (2020). Writing essays in English language and linguistics: Principles, tips and strategies for undergraduates. Cambridge: Cambridge University Press, 147-155.

18. Ogden, C.K., Richards, I.A. (2018). The meaning of meaning: A study of the influence of language upon thought and of the science of symbolism. Boston: Trubner and Company Limited, 701-709.

19. Parks, J.B., Robertson, M.A. (2019). Generation gaps in attitudes toward sexist/nonsexist language. *Journal of Language and Social Psychology*, 27(3), 276-283.

20. Poteat, V. P., Di Giovanni, C. D. (2020). When biased language use is associated with bullying and dominance behavior: The moderating effect of prejudice. *Journal of Youth and Adolescence*, 39(10),

1123-1133.

21. Schuster, T. (2018). Language barriers in different forms of international assignments, In *Expatriate Management*. London: Palgrave Macmillan, 93-100.

22. Watzlawick, P., Beavin, J.H., Jackson, D.D. (2018). *Pragmatics of human communication*. New York: Norton, 17-28.

23. Whorf, B.L. (2018). The relation of habitual thought and behavior to language: Selected writings of Benjamin Lee Whorf. London: MIT Press, 144-159.

24. Wood, J.T. (2019). *Interpersonal communication: Everyday encounters*. Boston: Cengage Learning, 249-257.

25. Yang, Zh. (2014). Strategies of Improving Spoken English for Learners. *International Conference on Education, Language, Art and Intercultural Communication (ICELAIC 2014)*. <https://doi.org/10.2991/icelaic-14.2014.84>

Abstract. *Interpersonal communication is the exchange of information between the participants in a communication act. It consists of oral speech, i.e., words, as well as non-verbal communication, i.e., body position, gestures, facial expressions, eye movements, physical distance, sounds, eye contact and touch. Communication quality is determined not only by the use of code that is understandable to both the sender and the recipient of the message. Sometimes there are communication barriers that make it difficult to communicate with each other. In everyday contact, a lot of information is conveyed through words. The relevance of the study is that verbal communication in English is part of interpersonal communication, where you need to take care of speech correctness and accuracy of the message. The aim of the study is to consider the verbal aspects of interpersonal communication in English. Conversation is the most natural way to communicate between people. It is two-way and interactive, which means that dialogue participants change roles, sometimes speaking and sometimes listening. His theory is primarily linguistic in nature, but it can also be very well applied in the description of everyday conversations built around interlocutors, one of whom is the sender and the other the recipient. These roles, of course, are not permanent and change. In order for them to start a dialogue, they must be in contact with each other. In other words, a contact is a channel through which information can be exchanged. For interlocutors to understand each other, they must use the same code. It's just a free use of a certain language, namely English. Thanks to the code, you can create messages, i.e., statements, and the meeting of interlocutors always takes place under the established circumstances of place and time. They are called the context or environment of expression. The practical significance lies in the further effective use of verbal aspects of interpersonal communication in English.*

Keywords: *English language; verbal communication; interpersonal communication; interlocutors; communication channels; context.*

**IMPLEMENTING TECHNOLOGY OF POLY- /MULTICULTURAL EDUCATION FOR FUTURE
FOREIGN LANGUAGE TEACHERS: INTEGRATED APPROACH
ВИХОВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОСТІ У МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

Oksana Chaika, PhD, Associate Professor, Visiting Researcher

Faculty of Humanities, Education and Social Sciences, University of Luxembourg
Esch-sur-Alzette, Luxembourg

E-mail: oksana.chaika@ext.uni.lu, oxana.chaika@yahoo.es

<https://orcid.org/0000-0002-4317-9456>

О. І. ЧАЙКА, кандидат філологічних наук, доцент, науковий співробітник,
Факультет освіти та соціальних наук Люксембурзького університету
Еш-сюр-Альзетт, Люксембург

Abstract. *The paper discusses the technology of poly- and multicultural education within the framework of foreign language education. Based on the research, it is found that the simultaneous application of the theoretical, practical, and personal components in foreign language education ensure effective work and quality performance by the faculty in poly- / multicultural education of future foreign language teachers and encouragement and motivation of the learner. It is established that it is achievable with development of certain focus areas (six as identified), where objects of professional activity refer to academic and educational (pedagogical) process, didactic foundation for foreign language education of students, organization of the academic and educational process, design of programs / curricula that are innovative and challenging adoption of new learning technologies, accompanied by their experimental verification. It is found that cultural and educational activities of the foreign language teacher in the implementation of ideas related to personality-oriented education have a great influence not only on the construction of the learning process and teaching methods, but also establishes a new style of teacher-and-student and student-and-group relationships. In culturological disciplines, including foreign language teaching, these relations adopt the extended colorful meaning of “student’s personality - culture – teacher’s personality”. It is concluded that the integrated approach for poly- and multicultural education of future foreign language teachers enables professionals to form students’ holistic cultural representation of the world, become aware of their value-based self-determination and develop artistic and aesthetic perceptions of the environment. The organization of language practice by integrating foreign language classes, linguistic and cultural studies, literature, history, arts (music, painting, drama, cinema) promotes the development of emotional and evaluative sphere, generally framed cultural and moral development of students.*

Keywords: *polycultural education, multicultural education, foreign language teacher, FL teacher, modern education.*

Introduction. It is believed that poly- and multicultural education can be viewed a progressive approach to transforming pre-school, primary, secondary and tertiary levels of education for a number of reasons. First of all, it identifies and enables educators to remedy the gaps or teaching/ learning deficiencies and incurred failures in and outside class; next, it focuses on promoting dialogue of cultures and non-discriminatory practices in the educational process via differentiation of methodological tools, e.g., discussing the interethnic relations in the literary heritage of famous writers and poets (Shynkaruk & Shynkaruk, 2019). Then, it is stated it may easily start with its forming principles in the course of foreign language teaching. Following Banks’ definition on multicultural education as “an inclusive concept used to describe a wide variety of school practices, programs and materials

designed to help children from diverse groups to experience educational quality” (Banks, 2017), it is taken that poly- and multicultural education stands for cultural pluralism, which represents a new paradigm in teaching as well, where pedagogical framework aims at establishing and fostering more tolerant and fully respectful attitudes to everybody and everything – language, culture, surroundings. At large, it will help prevent linguistic and cultural clashes if any, under the multiculturalism concept.

With a variety of papers dedicated to poly- and multiculturalism including the disruptive years of changes (UNESCO, 2020; Reimers & Schleicher, 2020; van Hek, Buchmann & Kraaykamp, 2019), the central part is seen with the theoretical argumentation and input in teaching in primary (Andersson, 2007), secondary (Rutkowski, Rutkowski & Engel, 2014), and

tertiary cycles (Chaika & Pace, 2021; Sidash et al., 2020). Of broader scope are also works for vocational education, where the questions risen refer to poly- and multiculturalism along with learning motivation and teachers' encouragement in class (Pace, 2021; Ingersoll, May & Collins, 2017; Amor et al., 2018). However, this may hardly cover all the spectrum of challenges being faced in a multinational as multicultural classroom. While some scholars look into the theoretical framework of poly- / multiculturalism, the others highlight the need in establishing, maintaining, growing, and polishing practical skills in foreign language communication, under the scope of which other culture(s) become(s) part of life-being in the form of full or partial integration, or awareness of "the other", recognized with demonstrated respect and tolerance (Chaika, 2022; Pace, 2018). At the same time, personal component is much studied in psychological domains, behavioral and cognitive manifestations, leaving pedagogical descriptive analysis still vague. Therefore, the paper discusses the implementation of the integrated approach for poly- and multicultural education in the course of foreign language teaching following the principal streamlines in poly- / multicultural education of future FL teachers at university and suggests deploying the designed course for relevant objectives.

Methods. This study used literature research methodology, also known as the "library research", to collect the research ideas and already implemented solutions of poly- and multicultural education for foreign language teaching. The combination of views by different schools, pedagogical thought, history of pedagogy and data analysis enabled to apply the integrated approach to designing a complex vision of poly- / multicultural education in educational settings, with key focus on foreign language teaching.

Literature review. The professional and pedagogical activity of a FL teacher involves solving many professional tasks, among which such are differentiated, (i) exploring the educational potential of students in different socio-institutional conditions in order to predict and design individual trajectories of development and education, (ii) studying, designing, and implementing educational processes with application of innovative technologies including ICT, (iii) solving current pedagogical

tasks, (iv) designing the educational environment and methodological support of adult foreign language education, (v) creating and establishing innovative pedagogical technologies of children's education in order to optimize the educational process, (vi) designing and implementing models of complex support for education of the student youth, (vii) systemizing domestic and foreign research in the field of pedagogical education, as well as developing strategy, structure, and procedure of scientific research, monitoring effectiveness, analyzing for systemization and presenting the study results, (viii) professional and personality self-education, design of further educational roadmap and professional career.

According to Buraho (1992, p. 10) the FL teacher should interpret complex linguistic phenomena in native and foreign languages; they should possess relevant knowledge of the techniques that allow for preventing language, speech and socio-cultural interferences. Moreover, they should ideally be recognized through their professional rhetoric, and be able to effectively apply philological knowledge of literature, history and other philological disciplines in the process of learning the basics inherent to intercultural communication. In addition, such a specialist should be seen with the techniques that allow for preventing speech and socio-cultural interference and can apply modern methods of philological analysis related to various types of multifunctional text. The FL teacher as a poly-/ multiculturally educated personality will also be expected to use the analysis results to define linguo-didactic bases of teaching language via a wide range of activities within different foreign language courses, including the profile-oriented ones, in order to form students' linguistic abilities, verbal intelligence, language reflection, analytical reflective abilities, memory, language intuition, linguistic thinking of students, in particular (Holubovska, 2004).

Professor Matsko (2008, p. 222-231) notably underlines that systematic work aimed at students' mastery of linguistic terminology, the development of their ability to choose and use the necessary terms – both previously used and re-emerged as caused by science, help to expand the students' linguistic horizons, and hence linguistic and cultural competences, which can be interpreted as a natural acquisition by

a language personality training to become a FL teacher of the processes fundamental for language formation and perception, and acceptance of core values and vision of cultural information embedded in linguistic signs. Further, Stepanov (2004) notes that cultural and educational activities of FL teachers involves the study of their potential opportunities and cultural needs and the implementation of individual programs of their cultural and leisure activities in different conditions. Also, study and assurance that relevant socio-cultural needs of the individual be met at different ages, design of group and individual programs in interethnic, intercultural conditions as well as study, design, implementation and evaluation of the results associated with their cultural activities via modern technologies make an integral part of the curriculum to train a diversely intelligent poly- and multicultural personality of a FL teacher.

Yermolenko et al. (2007) develop the idea further and state that modern pedagogical theory and practice focus on integration processes that contribute to the construction of pedagogical knowledge on the basis of philosophy, sociology, ethics and aesthetics. More and more questions arise as to how to transform culture through the pedagogical system. Lack of variability of technologies, technologically undeveloped pedagogical leadership of students' independent work and other characteristics attributable of modern pedagogical management system for future teachers are hardly considered to create favorable conditions to solve those problems that arise in professional education; at the same time, they convince of the need for changes in training in the development of culture and the formation of a new poly- / multiculturally diverse personality - a person of culture - a free, humane, spiritual, and creative personality (Yermolenko et al., 2007).

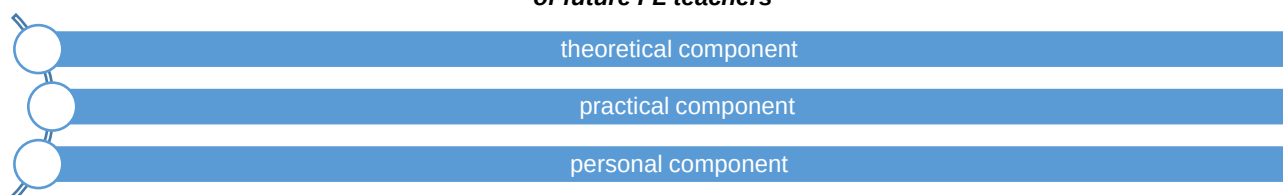
The multiculturalism of the modern teacher is a component of their pedagogical culture, deriving from the culture of society,

which is defined as a positive experience of mankind. In its turn, the latter is characterized by a human function, which reproduces the structure of human, activity- based attitude to the surrounding and the world (Lutayeva & Kaidalova, 2013). It is worth underlining to agree with the above that the formation of pedagogical culture is associated with the objectification of different phenomena: the world of ideas, feelings and emotions, goals, and expectations of society. According to Babych and Vitvytska (2014), it is a mechanism to make hopes of society come true, the potential to see dreams come true, the way and means of transition by the today's generation to the 'tomorrow' (Babych and Vitvytska, 2014, p. 77-80). With the help of pedagogical culture, it is a historical process of society development, growth of its consciousness through practical activities, enrichment of thought and

That is why in the system of the modern teacher's professional qualities, it is obvious to consider such a socially important quality of the teacher as cultural literacy. The content of this phenomenon in the pedagogical culture is seen pertinent to the modern FL teacher and includes the following components: (i) professionalism, (ii) non-standard way of thinking / thinking out of the box, (iii) originality, (iv) high level literacy, (v) expressiveness, (vi) logic, (vii) lexical wealth and communication, (viii) creativity, and (ix) culture awareness and readiness for diversity in perception.

Results and Discussion. Following the reviews of the works on multiculturalism, it is found that for the multicultural educational environment in Ukraine, the main components that ensure effective work and quality performance by the faculty in poly- / multicultural education of future foreign language teachers in the light of integration for quality education are three-pillar: (a) the theoretical component, (b) the practical component, and (c) the personal component (Fig. 1).

Fig. 1. The main components for poly- and multicultural education of future FL teachers

Considering the opening component – the theoretical core, educating poly- and/or multicultural personality of the future foreign language teacher relates to problem-solving as a key competency not only for professionalism in teaching, but also for life scenarios in future. Following the fundamental skill, the theoretical value stretches further by equipping future FL teachers especially in higher education with deep knowledge on the essence of basic concepts and categories of the relevant phenomena, i.e., poly- and multiculturalism, their derivatives such as poly- and multicultural education, poly- and multicultural upbringing, intercultural and crosscultural communication, intercultural tolerance, technology of dialogue / dialogic interaction, etc.; it builds up the value and increases their role in the system of modern education, as well as the modern technologies for mastering foreign languages and methods of poly- and multicultural education of modern youth become the powerful weapon for future successful classroom interactions. The theoretical component in the poly- / multicultural education can be implemented in the course of classwork as integrated in the educational process, and accompanied by research activities.

The practical component of poly- / multicultural education for future FL teachers aims at forming students' relevant practical skills of inter- and crosscultural communication, consolidating the acquired knowledge in the course of internships, polishing and/or acquiring professional and personal qualities of diversified poly- / educational work, and (vi) self-education and

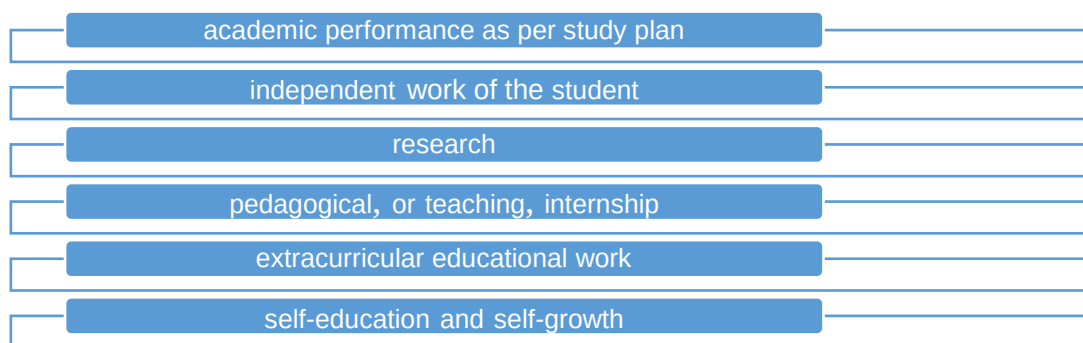
multicultural personality in extracurricular activities in the light of the main focus. The methods to implement the practical component into the educational framework is seen through introducing and conducting educational, project and cultural activities.

The personal component of poly- / multicultural education for future FL teachers aims at growing self-awareness of the class and students' conscious approach to self-education, self-growth and self-realization. It can come true and possible through students' involvement in personal growth programs, for example, coaching trainings, workshops, in-class and out-of-class reflexion, in particular.

Thus, all the three components of poly- / multicultural education, i.e., theoretical, practical and personal, involve the organization of this educational process on the basis of subject-to- subject relations, culture dialogue, respect to the student as a personality, and undoubtedly recognition of human capital as the highest value.

To follow the line of the discussed, it is important to consider the principal streamlines in poly- / multicultural education of future FL teachers at university. Such focus areas of work on the poly- / multicultural education of FL teachers determine the specifically shaped and aligned forms of work. Among these the leading role will be with the (i) academic work (study plan as per curriculum), (ii) independent work of the student, (iii) research, (iv) pedagogical, or teaching, internship, (v) extracurricular educational work, and (vi) self-education and self-growth (Fig. 2).

Fig. 2. Focus areas of work on the poly- / multicultural education of FL teachers

To determine the contents of work to be performed in the selected areas, it is crucial to note the legislative acts of value and validity, that establish the foundation of the concept and idea itself for poly- / multicultural education of future FL teachers. These are: the Higher Education Standards approved and validated in Ordinance #871 by the Ministry of Education and Science of Ukraine and dated 20 June 2019; and the currently running and valid educational and professional program 'The English Language and English as the second foreign language' as a training program for future FL teachers of English as L1 and L2 in the students' second (master's) level of higher education - specialty 035 'Philology', specialization 035.041 'Philology (the German family languages and literatures including translation, with English as L1) in the knowledge domain of 03 'the Humanities and Social Sciences', under which students will be qualified as (i) a philologist, or language expert, and a researcher, (ii) a translator from English as L1 and another L2 (second foreign language), and (iii) a teacher for a higher education institution (NUBiP Ukraine).

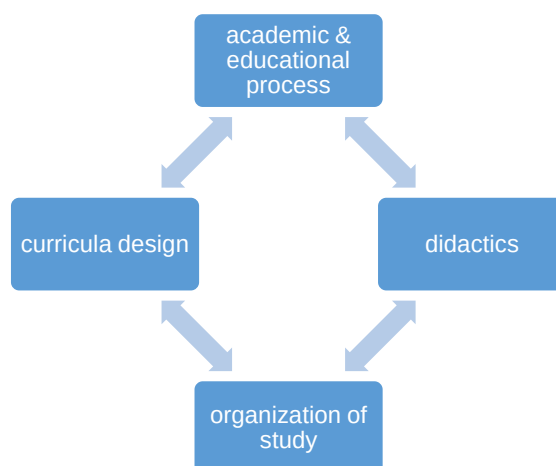
The objects of study under the educational and professional program and professional activities by Master of Philology is/are language(s) – covering a wide range of aspects, from theory and practice, synchronous / diachronic approaches, to dialectological, stylistic, socio-cultural aspects, etc.; including literature and oral folk art; genre and style varieties of texts; translation; interpersonal, intercultural and mass communication in oral

and written forms.

The learning objectives under the master curriculum include training of specialists capable of solving complex tasks and problems; such training anticipates conduct of research and / or looking for / making innovations; it is also characterized by indefinite conditions and requirements that are set to the activities in relation to the analysis, creation (including translation) and assessment of written and oral texts associated with different genres and styles, organization of successful communication in different languages.

The theoretical contents of the subject area is a system of scientific theories, concepts, principles, categories, methods and concepts of philology. Methods, techniques and technologies include general and special philological methods of analysis applied to linguistic units, methods and techniques of research adopted for study of language and literature, as well as information and communications technologies. In this regard, the objects of professional activity are as follows: (a) the academic and educational (pedagogical) process, (b) didactic foundation for forming foreign language education of students, (c) organization of the academic and educational process, (d) design of programs / curricula that are innovative and challenging adoption of new learning technologies and their experimental verification, according to the catalog of the masters' curricula at the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine.

Fig. 3. Objects of the professional activity for FL education (NUBiP Ukraine)

The educational and professional program for training the future FL teacher is

oriented at implementation of professional and pedagogical, cultural and educational

activities in the context of culture dialogue. At the same time, the system of the present or future FL teacher's special knowledge and skills should be measured with the degree of the teacher's cultural literacy formed and to which extent established. The substantive side of knowledge includes a wide range of necessary components for foreign language teaching in order to meet the modern market demand and conditions, i.e., knowledgeability about the laws of personality development; awareness as to regularities of formation and functions of the student's perception and comprehension of themselves as 'a person in culture'; information on the traditions of educating the individual via cultural heritage; knowledge about inclusion mechanisms of culture elements in activities; knowledge of the history and culture of mankind in general and nation, in particular (Shevniuk, 2003). Next, highly estimated importance should be attached to the formation of adequate pedagogical skills of the future FL teacher (Holubovska, 2004): ability of social perception (e.g., drama, reading in person); possession of factage (content material); planning and forecasting students' responses in class and outside; creating a favorable creative microclimate in the team; ability to make students interested

in / fascinated with the information about the cultural heritage of a nation whose language they are mastering, in order to instill in them respect and care; ability to operate with progressive teaching methods, digital included; ability to diagnose the influence level of applicable cultural values on the personality of the student, etc.

Cultural and educational activities of the FL teacher in the implementation of ideas related to personality-oriented education have a great influence not only on the construction of the learning process and teaching methods, but also establishes a new style of teacher-and-student and student-and-group relationships. Replacing the former system of subject-and-object relations with a broader system of subject-and-subject relations creates a basis for the true humanization of the educational process. In culturological disciplines, including foreign language teaching, these relations adopt the extended colorful meaning of "student's personality - culture – teacher's personality" (see Fig. 4). To this end, Shevniuk (2003) stresses out that the objectives of a FL teacher also include the formation and development of these students' competencies due to their further professional activities.

Fig.4. Extended meaning of the subject-and-subject relationship in FL teaching

The modern FL teacher is expected to possess the following generally set of:

- **Cultural competencies:**

(a) Ability to improve and develop their intellectual and general cultural level, and to strive for moral improvement of their personality,

(b) Readiness to independently learn the new, adopt cutting-edge research methods, to modify / change the scientific, research and performance profile of their professional activities, as well as the socio-cultural and social conditions of the activities;

- **Sociolinguistic competencies:**

(a) Willingness to use language being mastered, staying aware of its nature and understanding the foreign and native cultures, linking them with future professional activities,

(b) Understanding of possible

differences between native and other cultures and developing a positive perception of other cultures, by overcoming socio-cultural differences and creating didactic and methodological conditions for cultural reflection; the latter will help students determine their place in the spectrum of cultures and better understand and respond to universal values.

It is necessary to consider in more detail the theoretical component of poly- / multicultural education for future FL teachers in the light of forms, methods and means of teaching foreign languages in the holistic educational process at a higher educational institution. Thus, the main forms of teaching foreign languages at universities are collective work, group forms of work – pairwork, teamwork, etc., and independent

work of students, all of which meet the requirements of set out modern strategies of competency-based educational paradigm.

Group and collective forms of teaching and learning performance realize the personality-oriented vector in the process of mastering a foreign language and are characterized by (a) mutual exchange of information and enrichment of students' experience in the group – social element in building up efficiency in communication and living, (b) intensification of educational and cognitive processes, (c) collective interaction of students, (d) productive communication, (e) reflection, which ensures the formation of an adequate attitude of all participants in the educational process to their own activities and the correction of these activities where applicable.

Collective and group forms of work dedicated to teaching foreign languages – linguistic and cultural special courses, integrated classes, conferences, travel, excursions, trainings, are based on the use of different pedagogical methods of simulation – modeling real communication situations and organizing various student-to-student interactions in groups (work in pairs, in small groups) aimed at problem-solving of value-oriented tasks.

The indisputable advantage of learning in groups is that in active interaction with each other students learn not only to share knowledge about the subject, but also learn to communicate efficiently and improve their communication skills. In collective cooperation, the function of the teacher changes, it is the standing where help and support are welcome rather than instruction, everyone gets the opportunity to work at an individual pace. Also, everyone's responsibility for their success and results of collective work increases, the ability of students to adequately perceive others, evaluate themselves and the results of their activities, develops their adequate self-esteem.

Within the technology of poly- / multicultural education, the theoretical component involves the use of special linguistic and cultural courses, which enrich students with background knowledge of language and culture in all the richness of their manifestations. For instance, the specially designed course 'Multiculturalism of the Modern Foreign Language Teacher' aims

at mastering pedagogical innovations in the field of multicultural education, on the one hand, and on the other, developing the students' ethnocultural competence and pedagogical creativity. The purpose of the mentioned course on multiculturalism of a modern FL teacher aims to form students' ideas about cultural pluralism as an objective property of social reality. The objectives of the specially designed course 'Multiculturalism of the Modern Foreign Language Teacher' look to develop multicultural and ethnopedagogical competence of students, to form their ability to conduct professional activities in a multicultural environment, taking into account the peculiarities of the socio-cultural situation of developments, to grow their ability to use the basic developing laws of the modern social and cultural environment in professional activities.

The author's special course 'Multiculturalism of the Modern Foreign Language Teacher' introduces students to the peculiarities of speech in different socio-cultural contexts, helps to understand additional semantic loads, political, cultural, historical connotations of words, phrases and expressions. Thus, students gain an idea of the diversity in cultures of the world, acquire cultural impartiality, deeper awareness of their socio-cultural identity, by acquiring linguistic and cultural competence of a foreign language teacher, which can be interpreted as natural mastery by language personality (foreign language teacher) of world perceiving models, processes of linguistic and cultural coinage, establishing specific language and culture codes embodied as linguistic signs of absorbed cultural information.

Conclusion. Following the description and analysis of the theoretical, practical and personal components in foreign language teaching based on poly- and multicultural education, it is evident to conclude that the university classes when integrated under the discussed concept aim and help students form a holistic cultural representation of the world, grow their value-based self-determination and develop their artistic and aesthetic perceptions of the surroundings. The organization of language practice by integrating foreign language classes, linguistic and cultural studies, literature, history, arts (music, painting, drama, cinema)

promotes the development of emotional and evaluative sphere, generally framed cultural and moral development of students.

It should be noted that independent educational and cognitive activities start being regulated and managed by the student as a subject of this activity and aim at the development of socio-cultural knowledge and skills and social experience. An example of independent learning activities refers to project tasks which can be performed in the

References

1. Amor, A. et al. (2018). International perspectives and trends in research on inclusive education: a systematic review. *International Journal of Inclusive Education*, Vol. 23 (12), 1277-1295. <http://dx.doi.org/10.1080/13603116.2018.1445304>. Andersson, C. (2007). Teacher density and student achievement in Swedish compulsory schools. Institute for Labour Market Policy Evaluation (IFAU). Uppsala.
2. Babych, M., & Vitvytska, S. (2014). Pedagogical culture of a teacher at a higher educational institution. Modernization of higher education in Ukraine and abroad [collection of works]. Zhytomyr. [in Ukrainian]
3. Banks, J.A. (2017). *An Introduction to Multicultural Education*. Boston: Pearson Education. Buraho, S. B. (1992). Man, language, culture: formation of meaning. Language and culture, 1st international conference. Kyiv.
4. Chaika, O. (2022). Poly- / multicultural education in foreign language teaching. *International Journal of Philology*, 13 (2), 99-108. <http://dx.doi.org/10.31548/philolog2022.02.010>.
5. Chaika, O., & Pace, M. (2021). Polyculturalism and polylingualism in educational environment: Educational and upbringing perspectives for foreign language instruction. *Molod i rynek [The youth and market]*, 9 (195). Drohobych. Pp. 52-55. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.243893>.
6. Holubovska, I. O. (2004). Ethnic features in the linguistic representations of the world. Kyiv. [in Ukrainian].
7. Ingersoll, R., May, H., & Collins, G. (2017). *Minority Teacher Recruitment, Employment, and Retention: 1987 to 2013*. https://learningpolicyinstitute.org/sites/default/files/product-files/Minority_Teacher_Recruitment_REPORT.pdf.
8. Lutayeva, T. V., & Kaidalova, L. H. (2013). *Pedagogical culture [teaching manual]*. Kharkiv. [in Ukrainian]
9. Matsko, L. I. (2008). Linguistic personality of a 21st century scientist. *Philosophy of pedagogical mastery: collection of scientific works*. Kyiv-Vinnytsia. [in Ukrainian]
10. Pace, M. (2018). From a Manual Portfolio to an ePortfolio: Assisting Languages Teachers in Enhancing their Professional Development. *MOSAIC: The Journal for Language Teachers*, Vol.12 (2), 187-193.
11. Pace, M. (2021). Language Learning and Vocational Education and Training (VET). Challenges and Prospects in Conference Proceedings. 14th International Conference Innovation in Language Learning. Hybrid Edition. Filodirittoeditore. Bologna, Italy. DOI: 10.26352/FY11_2384-9509.
12. Reimers, F., & Schleicher, A. (2020). Schooling disrupted, schooling rethought. How the Covid-19 pandemic is changing education.
13. Rutkowski, D., Rutkowski, L., & Engel, L. (2014). Inclusive schooling: fostering citizenship among immigrant students in Europe. *Intercultural Education*, Vol. 25 (4), pp. 269-282. <http://dx.doi.org/10.1080/14675986.2014.926144>.
14. Shevniuk, O. L. (2003). Cultural education of the future teacher: theory and practice. Kyiv. [in Ukrainian]
15. Shynkaruk, L. V., & Shynkaruk, V. D. (2019). Issues of interethnic relations in the creative heritage of Panteleimon Kulish. *International Journal of Philology*, 1(10), 28–37. <https://doi.org/10.31548/philolog2019.01.028>.
16. Sidash, N., Roganova, M., Domina, V., Victorova, L., Roganov, M., Miroshnichenko, V. (2020). Pedagogical Consciousness Formation of Future University Educators in the Process of

Teaching English. Universal Journal of Educational Research, 8(4), 1202 - 1211. DOI: 10.13189/ujer.2020.080410.

17. Stepanov, Y.P. (2004). Forming culture of interethnic relations among students of higher educational technical institutions: author's synopsis of PhD thesis in pedagogy: 13.00.07. Luhansk. [in Ukrainian]

18. UNESCO (2020), Education: from disruption to recovery. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>

19. van Hek, M., C. Buchmann and G. Kraaykamp (2019). Educational Systems and Gender Differences in Reading: A

Comparative Multilevel Analysis. European Sociological Review, Vol. 35 (2), 169-186. <http://dx.doi.org/10.1093/esr/jcy054>.

20. Yermolenko, S. S., Zymovets, H. V., Radziyevska, T. V., & Tkachenko, O. B. (2007). Language and linguistics in the spiritual life of society. Kyiv. [in Ukrainian]

21. https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u284/210474_katalog_osvitnih_program_magistriv_2021_tom_1_a4_98_0.pdf.

22. https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u284/210474_katalog_osvitnih_program_magistriv_2021_tom_1_a4_98_0.pdf.

Анотація. У статті розглядається технологія полі- та мультикультурної освіти в межах викладання іноземних мов і виховання майбутніх викладачів іншомовних компетенцій. Дослідженням встановлено, що одночасне застосування теоретичної, практичної та особистісної складових іншомовної освіти забезпечує ефективну та якісну роботу викладачів при вихованні полі-/мультикультурності майбутніх учителів іноземної мови та що сприяє заохоченню та мотивації учнів і студентів до самонавчання. Рівень розвитку полі- й мультикультурності майбутніх учителів іноземних мов зростає при дотриманні певних напрямів (виявлено шість) освітнього процесу, де об'єктами професійної діяльності є навчально-виховний (педагогічний) процес, дидактичні основи іншомовного навчання студентів, організація навчально-виховного процесу, а також розробка інноваційних програм / навчальних планів, що передбачають впровадження нових технологій навчання, які, в свою чергу, супроводжуються експериментальною перевіркою й використанням кінцевих даних для подальшого впровадження. У роботі встановлено, що культурно-просвітницька діяльність учителя іноземної мови в реалізації ідей особистісно-орієнтованого навчання має значний вплив не тільки на побудову навчального процесу та методіку викладання, а й формує новий стиль педагога у викладанні, де у стосунках вагоме місце посідає горизонтальний вектор: студент-студент і студент-група. Під час викладання культурологічних дисциплін, у тому числі при навчанні іноземним мов, ці відносини набувають розширеного колоритного змісту «особистість студента – культура – особистість викладача». Зроблено висновок, що інтегрований підхід до полі- та мультикультурної освіти майбутніх учителів іноземної мови дає змогу фахівцям сформувані в студентів цілісне культурне уявлення про світ, усвідомити їхнє ціннісне самовизначення та розвинути художньо-естетичне сприйняття навколишнього середовища.

Ключові слова: полікультурна освіта, мультикультурна освіта, вчитель іноземних мов, навчання іноземним мовам, сучасна освіта.